

О. В. Гнатюк

УРОКИ З ОСНОВ ЗДОРОВ'Я в 4 класі

За новою програмою

**Календарно-тематичне
планування**

**Методичні
рекомендації**

**Орієнтовні
розробки уроків**

ДО ПІДРУЧНИКА
«ОСНОВИ ЗДОРОВ'Я,
4 КЛАС»
О. В. ГНАТЮК

УДК 373.3.016:613

ББК 74.265.120

Г56

*Схвалено для використання у загальноосвітніх навчальних закладах
комісією з педагогіки та методики початкового навчання Науково-методичної ради
з питань освіти Міністерства освіти і науки України
(Лист ПТЗО від 23.07.2015 № 14.1/12-Г-931)*

Експерти:

*І.В. Андрусенко, науковий співробітник Інституту педагогіки НАПН України;
З.М. Хитра, викладач Університетського коледжу Київського університету ім. Бориса Грінченка*

– матеріал, розміщений на сайті видавництва «Генеза».

Гнатюк О.В.

Г56 Уроки з основ здоров'я в 4 класі: посіб. для вчителя
/ О.В. Гнатюк. – Київ: Генеза, 2015. – 160 с.

ISBN 978-966-11-____-__.

Методичний посібник створений відповідно до програми з «Основ здоров'я» і містить календарно-тематичне планування, деталізовані розробки уроків різного типу, методичні рекомендації з організації навчання учнів основ здоров'я і безпеки життєдіяльності. Його матеріал відповідає підручнику «Основи здоров'я. 4 клас» (авт. О.В. Гнатюк). Наведено зразки бесід, творчі завдання, практичні роботи, прислів'я, приказки, казки, оповідання, вірші, загадки, ігри, інсценізації тощо. Призначено для вчителів початкових класів, методистів, студентів педагогічних навчальних закладів.

УДК 373.3.016:613

ББК 74.265.120

ISBN 978-966-11-____-__

© Гнатюк О.В., 2015
© Видавництво «Генеза»,
оригінал-макет, 2015

Передмова

Предмет «Основи здоров'я» відіграє важливу роль у системі навчання і виховання учнів, його мета – формування здоров'язбережувальної компетентності учнів на основі оволодіння ними знаннями про здоров'я та безпеку, практичними навичками здорового способу життя і безпечної поведінки, виховання ціннісного ставлення до життя і здоров'я, сприяння їхньому фізичному, психічному, соціальному та духовному розвитку.

Змістову основу предмета складають такі базові поняття: здоров'я, здоровий спосіб життя, безпечна поведінка, здоров'язбережувальна компетентність, здоров'язбережувальні компетенції (життєві та спеціальні навички).

Здоров'я розглядається як:

стан загального фізичного, психологічного і соціального благополуччя, а не тільки відсутність хвороб і фізичних вад (ВООЗ);

процес формування, збереження, зміцнення, відновлення фізичної, соціальної, психічної та духовної його складових.

Здоровий спосіб життя – спосіб життєдіяльності людини, метою якого є формування, збереження і зміцнення здоров'я.

Безпечна поведінка – поведінка людини, що не загрожує її життю і здоров'ю та безпеці інших людей.

Здоров'язбережувальна компетентність – здатність учня застосовувати здоров'язбережувальні компетенції в умовах конкретної життєвої або навчальної ситуації на користь збереження, зміцнення і формування здоров'я.

Здоров'язбережувальні компетенції (життєві та спеціальні) – це суспільно визнаний рівень знань, умінь, навичок, ставлень, що сприяють здоров'ю у всіх сферах життєдіяльності людини.

Предмет «Основи здоров'я» є інтегрованою системою знань про здоров'я, здоровий спосіб життя і безпеку життєдіяльності.

Особливістю методики проведення уроків з основ здоров'я є те, що оволодіння здоров'язбережувальними компетенціями потребує багаторазового вправлення. Тому важливим є використання різних методів і прийомів інтерактивного навчання, що базуються на принципі активної участі самих учнів: моделювання, програвання й обговорення різних життєвих ситуацій, рольові ігри, інсценізації, виконання творчих завдань і проектів, рухливих ігор і вправ тощо.

Зміст уроків має бути зорієнтований не лише на оволодіння учнями необхідними знаннями з питань збереження й зміцнення здоров'я, а й спеціальними вміннями й навичками, що дозволяють їм не тільки робити висновки, але й навчитися правильно діяти як у звичних, так і в нестандартних, зокрема в небезпечних, ситуаціях, як у школі і вдома, так і поза межами школи й домівки. Так, навчання учнів правил безпечної поведінки, дорожнього руху, пожежної безпеки, охорони життя і здоров'я повинно мати практичну спрямованість, оскільки головним у підготовці школярів до життя є набуття ними практичних умінь і навичок. Обов'язковим є зв'язок із життєвим досвідом дітей. Практичні роботи учні виконують у діяльнісній формі під час опрацювання відповідної теми для досягнення мети уроку або вдома з батьками.

Уроки з основ здоров'я бажано проводити в спеціально обладнаному класі або кабінеті, на шкільному подвір'ї, у спортзалі, у медичному кабінеті. Уроки з правил дорожнього руху рекомендується проводити на вулиці, де можна спостерігати роботу засобів регулювання, рух транспортних засобів і пішоходів, засвоїти дорожні знаки та дорожню розмітку.

Особливе значення для формування в учнів здорового способу життя і безпечної поведінки мають емоційність і доступність навчального матеріалу, його унаочнення. Під час вивчення предмета вчитель має використовувати в роботі достатньо наочного матеріалу, що сприятиме швидкому засвоєнню учнями нових тем, а також значну кількість ігрових форм діяльності учнів, що допоможе проявити їх творчу активність. Тому використання ілюстрацій, малюнків, фотографій, плакатів, слайдів, комп'ютерних презентацій є обов'язковою умовою під час підготовки до уроків з «Основ здоров'я». Для пояснення нового матеріалу і живого спілкування

на уроки слід запрошувати психологів, медичних працівників, співробітників ДАІ, ДСНС тощо.

Посібник створено на допомогу вчителям для проведення уроків з «Основ здоров'я» і укладено відповідно до навчальної програми з «Основ здоров'я» для 4 класу загальноосвітніх навчальних закладів, затвердженої наказом МОНмолодьспорту від 12.09.2011 р. № 1050 і підручника Гнатюк О.В. «Основи здоров'я» для 4 класу (Гнатюк О.В. Основи здоров'я: підруч. для 4-го кл. загальноосвіт. навч. закл. / О.В. Гнатюк. – Київ : Генеза, 2015. – 160 с.).

Цей посібник містить календарно-тематичне планування, орієнтовні деталізовані розробки уроків, методичні рекомендації для вчителів щодо організації навчання учнів початкових класів з основ здоров'я і безпеки життєдіяльності.

Розробки подано як один з можливих варіантів проведення уроків з основ здоров'я. Варто зазначити, що обсяг матеріалу кожного уроку дещо збільшено. Це зроблено для того, щоб учитель міг самостійно обрати потрібний йому вид роботи, враховуючи специфіку свого класу. Учитель може творчо підійти до його використання – змінити обсяг і характер матеріалу (обрати потрібний матеріал, доповнити його, замінити завдання, ігри, загадки, прислів'я, скласти інші запитання, ситуації для обговорення), враховуючи особливості свого класу, пізнавальні можливості учнів, наявність наочних посібників, дидактичного і роздаткового матеріалу, технічних засобів навчання. Також учитель може самостійно продумати і визначити мету, зміст і структуру уроку, організаційні форми та методи роботи.

Запропоновані варіанти розробок уроків є орієнтовними і не повинні сприйматися вчителями як обов'язкові для використання. Кожен учитель може скористатися ними повністю або частково, враховуючи свій досвід роботи, кваліфікацію, можливості учнів, а також виходячи з наявної у школі та класі матеріально-технічної бази відповідно до конкретних місцевих умов.

На допомогу вчителю подано інформацію про те, як працювати з підручником і зошитом (з рекомендаціями виконання завдань, практичних робіт), підібрано літературні твори до кожної теми – оповідання, казки, вірші. Широко використовуються прислів'я, приказки, загадки, ребуси, кросворди.

Для перевірки знань учнів сформульовано орієнтовні запитання для бесід, різні тестові завдання, життєві ситуації для обговорення й аналізу, цікаві вправи та ігри тощо.

На етапі закріплення матеріалу запропоновано різноманітні форми роботи: інтерактивні вправи («Мікрофон», «Мозковий штурм»), робота в парах, групах (моделювання, інсценізація та обговорення різних життєвих ситуацій), творчі завдання (складання правил, рекомендацій, порад, казок, створення пам'яток), рольові ігри (варіанти знайомства з людьми, як поводитися в тій чи іншій ситуації), практичні роботи (алгоритм поведінки та моделювання різноманітних ситуацій, дій, виконання проєктів, розучування вправ, проведення конкурсів, змагань). Уміщено завдання, для виконання яких передбачено участь дорослих. Деякі додаткові матеріали, запропоновані для опрацювання (зокрема, казки, інсценізації, тексти, вірші, загадки, оповідання), позначено у посібнику і розміщено на сайті видавництва «Генеза» (www.geneza.ua).

Для більш ефективного проведення уроків пропонується використовувати «Зошит з основ здоров'я» (Гнатюк О.В. Зошит з основ здоров'я: навч. посіб. для 4-го кл. загальноосвіт. навч. закл. / О.В. Гнатюк. – Київ : Генеза, 2015. – 64 с.), що є складовою навчально-методичного комплексу з основ здоров'я. У ньому містяться різні види завдань з предмета – для колективної і самостійної роботи, творчі й розвивальні вправи, ребуси, кросворди, загадки, прислів'я тощо, які сприятимуть мотивації навчальної діяльності, поглибленню знань учнів і доповнюватимуть навчальний матеріал підручника.

Запропонований посібник буде корисний учителям, які викладають курс «Основи здоров'я» в початкових класах, студентам педагогічних навчальних закладів і методистам.

найменування загальноосвітнього навчального закладу

«ПОГОДЖЕНО»

Заступник директора з НВР

(ПІВ)

(підпис)

« _____ » _____ 20____ р.

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

ДИРЕКТОР

(ПІВ)

(підпис)

« _____ » _____ 20____ р.

Календарно-тематичне планування з основ здоров'я

для _____ класу

на 20____ / 20____ н. р.

ПІВ учителя

Розглянуто на засіданні МО (кафедри) _____

Протокол № _____ від « _____ » _____ 20____ р.

Голова МО _____

(ПІВ, підпис)

Складено до підручника: Гнатюк О.В. Основи здоров'я : підруч. для 4 кл. загальноосвіт. навч. закл. – Київ : Генеза, 2015 згідно з навчальною програмою, затвердженою наказом МОНмолодьспорту України від 12.09.2011 р. № 1050: Навчальні програми для загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням українською мовою. 1–4 класи. – К. : Вид. дім «Освіта», 2012.

ОРІЄНТОВНЕ КАЛЕНДАРНО-ТЕМАТИЧНЕ ПЛАНУВАННЯ УРОКІВ 3 «ОСНОВ ЗДОРОВ'Я» У 4 КЛАСІ

№ з/п	Тема і зміст уроку	Дата
1	2	3
I. ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ (3 год)		
1	<p>Цінність і неповторність життя і здоров'я людини Зміст предмета «Основи здоров'я». Знайомство з підручником і зошитом з «Оснoв здоров'я». Що таке цінності. Цінність і неповторність людського життя і здоров'я</p>	
2	<p>Про безпеку життєдіяльності. Безпечні і небезпечні ситуації Що таке безпека, небезпека і безпека життєдіяльності людини. Правила безпечної поведінки. Безпечні і небезпечні ситуації. <i>Практична робота.</i> Як діяти в небезпечних ситуаціях</p>	
3	<p>Складові здоров'я. Чинники здоров'я Складові здоров'я – фізична, психічна, соціальна і духовна, їх взаємозв'язок. Чинники впливу на здоров'я людини. <i>Практична робота.</i> Вимірювання зросту й маси тіла</p>	
II. ФІЗИЧНА СКЛАДОВА ЗДОРОВ'Я (7 год)		
4	<p>Харчування і здоров'я Склад продуктів харчування. Білки, жири, вуглеводи, вітаміни й мінеральні речовини. Вода, її значення для життя і здоров'я людини. Питний режим</p>	
5	<p>Про рух і загартовування Вплив рухової активності на розвиток організму. Принципи загартовування: поступовість, систематичність, дозованість, комплексність. Умови проведення процедур загартовування. <i>Практична робота.</i> Проведення змагання «Тато, мама, я – спортивна сім'я»</p>	
6	<p>Щоб очі добре бачили, а вуха чули. Бережи органи чуття! Значення органів чуття людини. Профілактика порушень зору і слуху у школярів. Як дбати про органи чуття. <i>Практична робота.</i> Комплекс вправ для очей</p>	
7	<p>Про поставу. Плоскостопість Що таке постава, її значення для здоров'я людини. Профілактика порушень опорно-рухового апарату у школярів. Плоскостопість. <i>Практична робота.</i> Вправи для запобігання плоскостопості</p>	
8	<p>Щоб мати здорові зуби... Гігієна порожнини рота Групи зубів та їх функції. Правила гігієни порожнини рота. Прикус. Вплив шкідливих звичок на стан зубів і прикус. <i>Практична робота.</i> Гігієнічний догляд за порожниною рота</p>	
9	<p>Яким повітрям ми дихаємо. Стеж за чистотою в оселі Джерела та чинники забруднення атмосферного повітря і повітря приміщень. Значення чистого повітря для здоров'я людини. Для чого потрібно регулярно провітрювати приміщення. Гігієна оселі. Мікроклімат приміщення. <i>Практична робота.</i> Складання пам'ятки «Як підтримувати чисте повітря оселі»</p>	

1	2	3
10	<p>Як готувати домашні завдання і самостійно вчитися Як організувати самонавчання і взаємонавчання. Як готувати домашні завдання і самостійно вчитися. <i>Практична робота.</i> Обговорення та інсценізація запропонованих ситуацій. Джерела допомоги при самостійному навчанні (батьки, родичі, учителі, однокласники)</p>	
III. СОЦІАЛЬНА СКЛАДОВА ЗДОРОВ'Я (16 год)		
11	<p>Традиції збереження здоров'я в родині Що таке традиції. Родинні традиції, що сприяють збереженню здоров'я. <i>Практична робота.</i> Проведення свята «Традиції збереження здоров'я в родині»</p>	
12	<p>Про знайомство і дружбу. Дружні стосунки Що таке етикет. Правила знайомства. Дружба і здоров'я. Побудова дружніх стосунків. <i>Практична робота.</i> Інсценізація «Будьмо знайомі!»</p>	
13	<p>Уміє сказати «Ні!» Ознайомлення з різними ситуаціями і варіантами відмови. Протидія небажаним пропозиціям. Небезпечні ситуації, які потребують категоричної відмови. <i>Практична робота.</i> Моделювання ситуацій відмови від небезпечних пропозицій</p>	
14	<p>Руйнівники здоров'я Небезпека куріння, вживання алкогольних, наркотичних і токсичних речовин. Згубний вплив куріння, алкоголю, наркотиків, токсичних речовин на здоров'я дитячого організму. <i>Практичні роботи.</i> 1) Моделювання ситуацій звернення за «Телефоном Довіри». 2) Проведення дослідження про шкоду куріння</p>	
15	<p>Користування телевізором, комп'ютером, мобільним телефоном Вплив телевізорів, комп'ютерів, мобільних телефонів та інших електронних засобів на здоров'я. Правила користування телевізором, комп'ютером, мобільним телефоном</p>	
16	<p>Про рекламу Реклама, її значення в житті людини. Вплив реклами на рішення і поведінку людини</p>	
17	<p>Туберкульоз і СНІД – хвороби, що набули соціального значення Інфекційні хвороби, що набули соціального значення. Туберкульоз. СНІД. Шляхи зараження туберкульозом і ВІЛ-інфекцією. Заходи з профілактики захворювань на туберкульоз і СНІД</p>	
18	<p>Охорона здоров'я дітей. Гуманне ставлення до людей з особливими потребами Охорона здоров'я дітей, медичні й оздоровчі заклади. Гуманне ставлення до людей з особливими потребами. Способи надання допомоги людям з особливими потребами. <i>Практична робота.</i> Моделювання ситуацій допомоги людям з особливими потребами</p>	
19	<p>Дії при пожежі Наодинці вдома. Дії дитини за умови опосередкованої небезпеки: пожежа в іншій квартирі, іншому будинку тощо. Як викликати пожежників. План евакуації</p>	
20	<p>Поведінка під час масових шкільних заходів. Як поводитися в натовпі Безпека школяра. Правила поведінки під час масових шкільних заходів. Безпечна поведінка в натовпі під час масових заходів. Що таке паніка. Чим небезпечна паніка</p>	
21	<p>Правила безпечної поведінки на вулиці. Як знайти вихід з непередбачених ситуацій Вихід з непередбачених ситуацій поза межами домівки, школи. Плани дій щодо виходу з небезпечних ситуацій. Правила безпечної поведінки на вулиці. Як поводитися з незнайомцями. Визначення небезпечних місць у мікрорайоні, населеному пункті, у якому проживає</p>	

1	2	3
22	Безпека руху пішоходів Вивчення Правил дорожнього руху. Безпека руху пішоходів. Ознайомлення з правилами для пішоходів. Перехід дороги. Безпечна поведінка на вулицях і дорогах	
23	Сигнали регулювання дорожнього руху Сигнали регулювання дорожнього руху. Світлофори та їх призначення. Що означають сигнали регулювальника	
24	Види перехресть. Рух майданами Що таке перехрестя. Правила дорожнього руху на перехресті. Види перехресть. Регульоване і нерегульоване перехрестя. Правила переходу на регульованому і нерегульованому перехресті. Рух майданами	
25	Дорожньо-транспортні пригоди Дорожньо-транспортні пригоди (ДТП). Причини ДТП. Правила поведінки пішохода, причетного до ДТП	
26	Дорожні знаки Дорожні знаки. Значення дорожніх знаків для пішоходів і водіїв. Групи дорожніх знаків – попереджувальні, знаки пріоритету, заборонні, наказові, інформаційно-вказівні, знаки сервісу. Таблички до дорожніх знаків. Ознайомлення з дорожніми знаками і табличками до них: 6.1–6.4, 6.8–6.15, 7.1.4	
IV. ПСИХІЧНА І ДУХОВНА СКЛАДОВІ ЗДОРОВ'Я (8 год)		
27	Самооцінка і поведінка людини Що таке самооцінка. Види самооцінки – адекватна, завищена, занижена. Самооцінка і поведінка людини. Як підвищити самооцінку	
28	Упевненість і самовпевненість Упевненість і самовпевненість, різниця між ними. Ознаки впевненої і невпевненої поведінки людини	
29	Хочу, можу, треба. Воля Бажання, можливості, обов'язки. Воля і здоров'я людини. Вольові якості людини. Відмінність між «хочу», «можу» і «треба»	
30	Як досягти мети Вибір і досягнення мети. План дій щодо досягнення мети. <i>Практична робота.</i> Виконання проекту «Моя мета»	
31	Повага і самоповага Що таке повага і самоповага. Виявлення поваги до інших людей. Приклади справ, гідних поваги	
32	Звички і здоров'я Що таке звички. Корисні і шкідливі звички. Вплив звичок на здоров'я людини. Формування звичок. <i>Практична робота.</i> Проект «Моя мета» щодо формування корисної звички	
33	Розвиток творчих здібностей Творчі здібності. Як виявити творчі здібності. Розвиток творчих здібностей	
34	Підсумковий урок. Здоров'я – всьому голова! Узагальнення знань з основ здоров'я за рік. Правила безпечного відпочинку влітку. <i>Практична робота.</i> Виконання проекту «Здоров'я – всьому голова!»	

Розділ I ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ

Урок 1

ЦІННІСТЬ І НЕПОВТОРНІСТЬ ЖИТТЯ І ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ

Мета: ознайомити учнів зі змістом предмета «Основи здоров'я» у 4 класі; формувати в дітей поняття про життя як найвищу цінність і його неповторність; розвивати почуття відповідальності за своє життя і здоров'я; виховувати в учнів ціннісне ставлення до свого життя і здоров'я та до життя і здоров'я інших людей.

Обладнання: Конституція України, підручник «Основи здоров'я» О.В. Гнатюк¹, зошит «Основи здоров'я» О.В. Гнатюк², мікрофон, магнітна дошка, скринька, аркуші із записом назв різних цінностей.

У подальшому підручник «Основи здоров'я», зошит з «Основи здоров'я» не будуть зазначатися в обладнанні, оскільки використовуватимуться на кожному уроці.

Попередня робота.

- Підготувати скриньку (картонну або ін.).
- Підготувати аркуші з назвами різних цінностей (приблизно 10).
- На дошці записати слово «цінність».

Ключові поняття: цінність, цінність життя і здоров'я, неповторність життя.

Хід уроку

I. Актуалізація опорних знань.

1. Розповідь учителя з елементами бесіди.

– Минули літні канікули. За цей час ви відпочили, загартавалися, стали міцнішими. Розкажіть, чим ви займалися влітку, як відпочивали. (*Відповіді учнів*).

– Чи знадобилися вам знання, отримані на уроках з основ здоров'я?

2. Гра «Мікрофон».

Учні (3–5 осіб) по черзі беруть мікрофон і розповідають про те, як провели літні канікули.

II. Повідомлення теми уроку.

– Сьогодні на уроці ми говоритимемо про зміст предмета «Основи здоров'я». Ви ознайомитеся з підручником і робочим зошитом. Будемо вивчати тему: «Цінність і неповторність життя і здоров'я людини».

Коментар
читача

Дата _____

Клас _____

¹ Тут і далі йдеться про підручник «Основи здоров'я. 4 клас» (авт. О.В. Гнатюк). – Київ : Генеза, 2015.

² Тут і далі йдеться про «Зошит з основ здоров'я. 4 клас» (авт. О.В. Гнатюк). – Київ : Генеза, 2015.

III. Вивчення нового матеріалу.

1. Розповідь учителя про зміст предмета «Основи здоров'я».

– Цього року ми продовжимо вивчати предмет «Основи здоров'я». Ви дізнаєтеся про складові здоров'я, збалансоване харчування, вплив рухової активності на здоров'я, принципи загартовування, інфекційні хвороби, що набули соціального значення, небезпеку шкідливих звичок. Ми вивчатимемо правила дорожнього руху, безпечної поведінки під час масових заходів, як діяти при пожежі в сусідів тощо. А ще ви дізнаєтеся більше про свій характер, творчі здібності, як досягти мети і багато іншого.

Нашими помічниками будуть підручник і зошит, які допоможуть вивчити і засвоїти новий матеріал: ви виконуватимете завдання і практичні роботи, гратимете в різні ігри, відгадуватимете загадки, ребуси, кросворди тощо.

2. Робота з підручником і зошитом.

□ Ознайомлення з підручником О.В. Гнатюк «Основи здоров'я. 4 клас».

Учитель показує підручник. Пропонує всім учням узяти до рук свої підручники О.В. Гнатюк «Основи здоров'я» і розглянути їх, ознайомитися з його структурою і змістом. Учитель наголошує на тому, що підручник складається із 4 розділів. Перед кожним розділом коротко визначено його зміст. Учні ознайомлюються з підручником, розглядають обкладинку і форзаци, розповідають, що вони бачать тощо.

Далі вчитель пропонує прочитати звернення автора до учнів на с. 3, а також вірш на с. 4 й ознайомитися з умовними позначеннями підручника.

– Ми розпочинаємо вивчення предмета з I розділу, який називається «Здоров'я людини». Відкрийте підручники на с. 5. Прочитайте, про що ви дізнаєтеся із цього розділу.

□ Ознайомлення із зошитом «Основи здоров'я. 4 клас» (авт. О.В. Гнатюк).

Учитель показує зошит і говорить про те, які завдання вони будуть виконувати впродовж року. Учні розглядають його обкладинку, сторінки, умовні позначення тощо.

3. Гра «Чарівна скринька».

Учні по черзі дістають зі скриньки аркуші із записами різних цінностей (*наприклад: будинок, сім'я, мобільний телефон, життя, дружба, комп'ютер, здоров'я тощо*), а вчитель прикріплює їх на магнітну дошку.

Після того як усі слова прикріплено, учитель проводить бесіду.

– Уважно прочитайте слова з назвами цінностей. Назвіть цінності в порядку значущості (важливості) для себе. (*Деякі слова учнів називають*).

4. Розповідь учителя з елементами бесіди про цінність і неповторність життя і здоров'я.

– У світі є багато цінностей. Для одних – це сім'я, для інших – здоров'я, для ще інших – любов тощо.

– Як ви вважаєте, що є найважливішим для кожної людини?

– А що найцінніше в житті?

5. Словникова робота.

На дошці записано слово «цінність». Учитель пояснює його значення.

– **Цінність** – усе, що важливе, значуще й корисне для людини.

Учні складають словосполучення і речення із цим словом.

6. Робота з Конституцією України.

– У Конституції України – Основному законі нашої держави – йдеться про цінність життя і здоров'я. Так, у розділі І, у статті 3 написано: «Людина, її життя і здоров'я, честь, гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю...».

А в розділі II, у статті 27 зазначається таке: «Кожна людина має невід'ємне право на життя.

Ніхто не може бути свавільно позбавлений життя. Обов'язок держави – захищати життя людини.

Кожен має право захищати своє життя і здоров'я, життя і здоров'я інших людей від протиправних посягань».

7. Фізкультхвилинка. (За вибором учителя).

8. Робота за підручником на с. 6–9.

Опрацювання тексту і бесіда за малюнками.

IV. Закріплення матеріалу.

1. Робота за підручником на с. 9.

Розгадування ребуса і пояснення вислову «Здоров'я – скарб».

Пояснення прислів'їв і приказок.

Виконання завдань і відповіді на запитання 1–3.

Робота в групах (завдання 4).

– Поміркуйте, у яких випадках люди ризикують своїм життям і здоров'ям. Наведіть приклади.

Учні об'єднуються у групи (по 5–6 осіб). Кожна група обговорює завдання і наводить свої приклади. Після завершення роботи учасники групи обирають один з найвдаліших, на їхню думку, прикладів. Представник кожної групи розповідає про нього іншим учням.

2. Робота в зошиті на с. 3, 4.

Самостійне виконання завдань 1–4 з подальшим обговоренням.

3. Пояснення прислів'їв і висловів.

1) Немає щастя без здоров'я.

2) Доки здоров'я служить, то людина не тужить.

3) Вартість здоров'я знає лише той, хто його втратив.

4) Твоє здоров'я у твоїх руках.

5) Здоров'я дитини – багатство родини, здоров'я народу – багатство країни!

4. Пояснення висловів.

1) Кожна людина – це неповторний світ. (Генріх Гейне).

2) Хто не цінює життя – той його не гідний. (Леонардо да Вінчі).

5. Відгадування загадки.

Що це таке?

Коли воно є, – марно тратимо, не дбаємо,

а коли його не стане – віддали б усе,

щоб повернути назад. (Здоров'я).

6. Робота над віршами.

□ Слухання й обговорення вірша Наталі Бенцал.

Відкрию абетку,
де літера – «Ж».
Читаю слова:
«життя» та «живе».
Живе кошенятко,
і квітка живе...
Бабуся із нами
в будинку живе.
А поряд мій друг –
он з м'ячем поспішає...
«Життя – нелегке», –
дідусь нарікає.

Слова зрозумілі
на літеру «Ж»,
та каже матуся:
«Життя – дороге».
Я їй заперечив:
«Життя не купують.
Життям на базарі
ще не торгують».
Цілує рідненька
мене у голівку:
«Життя – то найбільший
дарунок, дитинко!»

Наталія Бенцал

- Про що цей вірш?
- Хто що говорить про життя?
- З ким ви погоджуєтеся, а з ким – ні? Чому?

□ Слухання вірша Надії Красоткіної про здоров'я.

Головне – здоровим бути –
Це потрібно всім збагнути!
Бо як є здоров'я й сила,
То весь світ людині милий.
Йї думка в неї веселенька,
І тоді вона жвавенька.

Все їй хочеться робити,
І сміятись, і радіти.
А як тільки захворіє –
Зразу й сонечко тускніє.
Тому це запам'ятай
Йї про своє здоров'я – дбай!

Надія Красоткіна

- Яка головна думка вірша?

□ Робота над чотиривіршем.

- Прослухайте чотиривірш.

Найвища в світі цінність – жити!
Сміятись, плакати, любити,
Співати, мріяти, радіти.
Яке це щастя – у світі жити!

- Назвіть у вірші дієслова, за допомогою яких розкривається значення слова «жити».
 - Підберіть інші дієслова до слова «жити».
- ## 7. Метод «Мозковий штурм».
- Доберіть прикметники до слова «життя».

Учні по черзі називають.

Наприклад: життя – неповторне, веселе, щасливе, прекрасне, важке, безтурботне, активне, цікаве, творче тощо.

V. Підсумок уроку.

- У чому полягає цінність людського життя?
- У чому полягає неповторність людини?
- Чому слід піклуватися про здоров'я?
- Яке місце займає здоров'я у вашому житті?
- Чому люди інколи жертвують своїм життям і здоров'ям заради інших людей, заради Батьківщини?

Завдання: виконайте завдання 5 на с. 9 підручника.

Урок 2

ПРО БЕЗПЕКУ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ. БЕЗПЕЧНІ І НЕБЕЗПЕЧНІ СИТУАЦІЇ

Мета: ознайомити учнів з поняттями «безпека», «небезпека» і «безпека життєдіяльності»; учити реально оцінювати небезпеку, розвивати здатність орієнтуватися в небезпечних для життя і здоров'я ситуаціях; формувати вміння застосовувати правила безпечної поведінки в процесі розв'язання ситуативних завдань; виховувати обережність, винахідливість, уміння приймати рішення в небезпечних ситуаціях.

Обладнання: малюнки або слайди до теми (за вибором учителя), плакат з номерами телефонів рятувальних служб, картки із завданнями для практичної роботи, «Притча про двох жабок», казки Михайла Коцюбинського «Про двох цапків» та «Дві кізочки».

Попередня робота.

- На дошці записати незакінчені речення.
- Підготувати малюнки або слайди із зображенням різних видів діяльності дітей (за вибором учителя).
- Підготувати малюнки або слайди з різними небезпечними ситуаціями (наприклад, пожежа, вибух, дорожньо-транспортна пригода, ураган тощо – за вибором учителя).
- Підготувати плакат з номерами телефонів рятувальних та аварійних служб – пожежно-рятувальної служби, міліції, «швидкої медичної допомоги», аварійної газової служби.
- Підготувати картки із завданнями для практичної роботи.
- Підготувати казки Михайла Коцюбинського «Про двох цапків» та «Дві кізочки».

Ключові поняття: життєдіяльність, безпека життєдіяльності, безпечна ситуація, небезпечна ситуація, безпечна поведінка.

Хід уроку

I. Повторення вивченого.

1. Колективна робота.

На дошці записано незакінчені речення.

– Прочитайте і продовжте речення.

- 1) Найголовніші цінності для кожної людини – це...
- 2) Здоров'я не можна купити...
- 3) Життя є...
- 4) Життя і здоров'я потрібно...
- 5) Щоб бути здоровим (здоровою), я...

2. Перевірка домашнього завдання.

Завдання 5 на с. 9 підручника.

– Розкажіть, які прислів'я і приказки про цінність життя і здоров'я ви підготували. (Декілька учнів розповідають).

II. Повідомлення теми уроку.

– Сьогодні на уроці ми говоритимемо про те, що таке безпека, небезпека і безпека життєдіяльності. Вивчимо правила безпечної поведінки. Обговорюватимемо, як діяти в деяких небезпечних ситуаціях.

Коментар
читача

Дата _____

Клас _____

III. Актуалізація опорних знань.

- Що таке безпека? Небезпека?
- Які небезпечні ситуації можуть виникнути вдома, на вулиці?
- Які правила безпечної поведінки вдома і на вулиці ви знаєте?
- Яких правил ви дотримуетесь?

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Розповідь учителя з демонстрацією малюнків або слайдів і проведенням словникової роботи.

- Упродовж дня ви займаєтеся різними справами – виконуєте роботу вдома, ходите до школи, відпочиваєте тощо. Це і є ваша життєдіяльність.

Учитель демонструє малюнки або слайди з різними видами життєдіяльності дітей (наприклад, дитина робить зарядку, снідає, учить уроки, грає, прибирає в кімнаті тощо – за вибором учителя).

- **Життєдіяльність** – це дії людини, що забезпечують умови для її існування та розвитку.

Безпека життєдіяльності – це такі умови життя і діяльності людини, коли ніщо не загрожує її життю і здоров'ю.

Ваша життєдіяльність відбувається в оточенні інших людей і різних предметів та явищ, що можуть спричинити різноманітні ситуації.

Безпечна ситуація – це ситуація, коли ніхто й ніщо не загрожує життю і здоров'ю людини.

Небезпечна ситуація – це ситуація, що загрожує життю і здоров'ю людини.

Безпечна поведінка – поведінка людини, що не загрожує її життю і здоров'ю та безпеці інших людей.

Учитель демонструє малюнки або слайди з різними небезпечними ситуаціям (наприклад, пожежа, вибух, дорожньо-транспортна пригода, ураган тощо – за вибором учителя).

- Щоб зберегти життя і здоров'я, треба знати, які небезпеки можуть трапитися на вулиці, а які – удома, і як слід поводитися, якщо станеться якась непередбачувана ситуація. У будь-якій небезпечній ситуації не треба панікувати, а потрібно зосередитися і діяти.

Запам'ятайте **правила безпечної поведінки**:

- 1) Передбачати небезпеку.
- 2) По можливості уникати її.
- 3) У разі необхідності – діяти.

1) **Передбачати небезпеку** – це означає, що потрібно передбачити небезпечні ситуації та спрогнозувати наслідки своїх дій. Наприклад, ви переходите дорогу в недозволеному місці. Слід передбачити, що автомобіль може не встигнути зупинитися – і станеться дорожньо-транспортна пригода.

2) **По можливості слід уникати небезпечних ситуацій** і не наражати на ризик своє життя і здоров'я. Так, передбачаючи, що перехід дороги в недозволеному місці може спричинити ДТП, не слід ризикувати своїм життям і здоров'ям та життям і здоров'ям інших людей – потрібно переходити дорогу по пішохідних переходах.

3) У разі необхідності – діяти. Наприклад, якщо заблукали в лісі, то потрібно не розгубитися, а заспокоїтися і зосередитися та пригадати, що робити в такому випадку.

2. Бесіда.

– У разі небезпеки слід знати, де можна отримати допомогу. До яких рятувальних та аварійних служб і за якими номерами телефонів слід звертатися в разі небезпечних ситуацій? (Учні називають номери телефонів і відповідні служби. Розповідають, у яких випадках до якої служби слід звертатися).

Учитель підсумовує сказане учнями і вивішує плакат з номерами телефонів рятувальних та аварійних служб:

101 – пожежно-рятувальна служба;

102 – міліція;

103 – «швидка медична допомога»;

104 – аварійна газова служба.

3. Фізкультхвилинка. (За вибором учителя).

4. Робота за підручником на с. 10–13.

- Опрацювання тексту і бесіда за малюнками.
- Проведення словникової роботи.

V. Закріплення матеріалу.

1. Робота за підручником на с. 13–15.

- Розгадування ребуса.
- Пояснення прислів'я.
- Виконання завдань і відповіді на запитання 1–3.
- Робота в групах (завдання 4).

– Обговоріть ситуації, у яких: можна передбачити небезпеку; треба уникнути небезпеки; потрібно діяти.

Учні об'єднуються у групи (по 5–6 осіб). Кожна група наводить свої приклади.

1 і 2 групи наводять приклади ситуацій, у яких можна передбачити небезпеку.

3 і 4 групи наводять приклади ситуацій, у яких треба уникнути небезпеки.

5 і 6 групи наводять приклади, як потрібно діяти в різних ситуаціях.

Після завершення роботи представники кожної групи наводять учням класу приклади своїх ситуацій з подальшим їх обговоренням.

- Виконання завдання 5.

- ПРАКТИЧНА РОБОТА (с. 15 підручника).

Як діяти в небезпечних ситуаціях

Обговорення і розігрування запропонованих ситуацій.

Учитель обирає декількох учнів для інсценізації, об'єднує їх у групи (по 5–6 осіб). Кожній групі дає завдання:

- 1) Прочитати ситуацію.
- 2) Обговорити її в групі, тобто дати відповідь на запитання: «Як діяти в даній ситуації?».
- 3) Розіграти і показати запропоновану ситуацію.

1 група. Хлопчик дивиться телевизор. Раптово з телевизора пішов дим. Як діяти?

2 група. Діти надворі знайшли пакет з якимись речами. Що їм слід робити?

3 група. Дівчинка відчула запах газу в квартирі. Як їй потрібно вчинити?

Після завершення роботи учні презентують невеличкі сценки. Переглянувши їх, решта учнів відповідає на запитання вчителя.

2. Робота в зошиті на с. 4–6.

Самостійне виконання завдань 1–3 з подальшим обговоренням.

3. *Колективна робота.*

– Закінчіть речення.

1) У разі пограбування слід звертатися...

2) При пожежі дзвонити за номером телефону...

3) Якщо на вулиці людині похилого віку стало зле, потрібно викликати...

4) Якщо в квартирі чи будинку чути запах газу, треба...

4. Опрацювання літературних творів.

а) Притча «Про двох жабок».

Слухання й обговорення притчі.

Одного дня дві жабки впали до глечика зі сметаною. Одна з них подумала, що це кінець, – і загинула. А друга почала борсатися, аж поки збила грудочку масла. Тоді вона відштовхнулася від неї та вистригнула з глечика.

– Чого навчає ця історія?

б) Казки Михайла Коцюбинського «Про двох цапків» та «Дві кізочки».

5. *Робота в групах (або парах).*

Обговорення ситуацій.

1) Хлопчик пішов до магазину, щоб купити хліба й молока. У руках він тримав гаманець. Підійшовши до магазину, він побачив підозрілу компанію молодиків. Вони курили, пили пиво й голосно лялися...

– Обговоріть усі можливі варіанти поведінки хлопчика і небезпечні ситуації, які можуть статися.

2) Марійка залишилася вдома сама з маленькою сестричкою. Їх покликали гуляти подруги. Дівчатка швидко вийшли надвір.

– Обговоріть можливу поведінку дівчаток.

Наприклад:

1) Дівчатка пішли гуляти без попередження батьків.

2) Вийшовши з квартири, не зачинили двері на ключ.

3) Пішли з квартири і не вимкнули телевізор, світло.

– Що може статися?

– Як уникнути небезпеки?

VI. Підсумок уроку.

– Що таке безпека? Небезпека? Безпека життєдіяльності людини?

– Які небезпечні ситуації можуть виникнути вдома і на вулиці?

– Що слід робити, щоб не бути винуватцями небезпечних ситуацій?

– Назвіть номери телефонів рятувальних та аварійних служб.

Завдання: виконайте завдання 6 на с. 15 підручника.

Урок 3

СКЛАДОВІ ЗДОРОВ'Я. ЧИННИКИ ЗДОРОВ'Я

Мета: формувати в учнів уявлення про складові здоров'я; розширити знання про чинники, що впливають на здоров'я людини; розвивати прагнення до здорового способу життя; виховувати відповідальне ставлення до свого здоров'я і здоров'я оточуючих людей.

Обладнання: картки із частинами прислів'їв (висловів), м'яч.

Попередня робота.

Підготувати прислів'я та/або вислови про здоров'я і записати їх частини (окремі слова) на картках для кожної групи.

Ключові поняття: складові здоров'я, фізична складова здоров'я, психічна складова здоров'я, соціальна складова здоров'я, духовна складова здоров'я, чинники здоров'я, спосіб життя, здоровий спосіб життя, стан навколишнього середовища, спадковість, система охорони здоров'я.

Хід уроку

I. Повторення вивченого.

1. Бесіда.

- Що таке безпечна ситуація?
- Що таке небезпечна ситуація?
- Чи доводилося комусь з вас опинитися в небезпечних ситуаціях? Якщо «так», то яких саме? Хто знайшов вихід з небезпечної ситуації – ви самі або вам хтось допоміг у цьому?
- Якщо сталося так, що людина опинилася в небезпечній ситуації, яку допомогу ви зможете їй надати? (*Розгляд можливих варіантів*).

2. Перевірка домашнього завдання.

Завдання 6 на с. 15 підручника.

- Розкажіть про ті місця у вашій квартирі (чи будинку), де може чатувати небезпека і де слід бути особливо обережними. (*Декілька учнів розповідають*).

II. Повідомлення теми уроку.

- Сьогодні на уроці ми говоритимемо про складові здоров'я (фізичну, психічну, соціальну і духовну) та про чинники, що впливають на здоров'я людини.

III. Актуалізація опорних знань.

Метод «Мозковий штурм».

- Що таке здоров'я?

Учні по черзі відповідають.

Наприклад: Здоров'я – це гарне самопочуття. Здоров'я – це міцний сон. Здоров'я – це гарний настрій. Здоров'я – це добрий апетит. Здоров'я – це відсутність хвороб. Здоров'я – це бажання вчитися тощо.

- Що впливає на здоров'я людини?

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Розповідь учителя про складові здоров'я та чинники, що впливають на здоров'я.

2. Фізкультхвилинка. (*За вибором учителя*).

Коментар
читача

Дата _____

Клас _____

3. Робота за підручником на с. 16–19.

- Опрацювання тексту і бесіда за малюнками.
- Робота з діаграмою (с. 17).
 - Розгляньте діаграму. Розкажіть, що впливає на здоров'я людини.
 - Що найбільше впливає на здоров'я людини?
 - Що має найменший вплив на здоров'я людини?

V. Закріплення матеріалу.

1. Робота за підручником на с. 19.

- Розгадування ребуса.
- Пояснення висловів.
- Виконання завдань і відповіді на запитання 1, 2.
- Робота в парах* (завдання 3).
 - Обговоріть, що треба робити для збереження і зміцнення здоров'я.

2. Робота в зошиті на с. 6, 7.

- Обговорення та виконання завдань 1–3.
- Самостійне виконання завдання 4 з подальшим обговоренням.

3. Робота над висловлюваннями відомих людей про здоров'я.
– Поясніть вислови.

- 1) Усі здорові люди люблять життя. (*Генріх Гейне*).
- 2) Здоров'я набагато більше залежить від наших звичок і харчування, ніж від лікарського мистецтва. (*Джон Леббок*).
- 3) Зі всіх тілесних рухів сміх – найздоровіший. (*Іван Павлов*).
- 4) Треба підтримувати міцність тіла, щоб зберегти міцність духу. (*Віктор Гюго*).
- 5) Гарне здоров'я – одне з основних джерел щастя і радості людини, її неоціненне багатство. (*Іван Зверев*).

4. *Робота в групах.*

Учні об'єднуються у 5 груп (по 5–6 осіб). Учитель роздає кожній групі картки із частинами прислів'їв або висловів про здоров'я. Учні мають скласти прислів'я або вислови і пояснити їхній зміст.

Кожне слово написано на окремій картці.

1 група:

Було купиш. здоров'я,
б щастя гроші за не
а Здоров'я знайдеться.

*(Було б здоров'я, а щастя знайдеться.
Здоров'я за гроші не купиш).*

2 група:

Здоров'я – в найцінніше,
людини. є що це Губити
себе. здоров'я – обкрадати

*(Здоров'я – це найцінніше, що є в людини.
Губити здоров'я – обкрадати себе).*

3 група:

Ми здоров'я, батьки – його.
запорука цінуємо дітей. здоров'я
втрачаємо коли Здорові

*(Ми цінуємо здоров'я, коли втрачаємо його.
Здорові батьки – запорука здоров'я дітей).*

4 група:

У тілі – як треба,
здоровому дух. і не лікаря
треба. здоровий Живи

*(У здоровому тілі – здоровий дух.
Живи як треба, і лікаря не треба).*

5 група:

Здоровому половина
Сміх – здоров'я.
здорово. все

*(Здоровому все здорово.
Сміх – половина здоров'я).*

5. Ігри.

□ Гра «Не помились!».

Учні стають у коло. Учитель стоїть у центрі кола з м'ячем, промовляючи: «Ознакою фізичного здоров'я є...» – кидає м'яч учневі, який має продовжити речення. Учень ловить м'яч і називає одну з ознак фізичного здоров'я. (**Наприклад:** *Ознакою фізичного здоров'я є нормальна температура тіла*). Потім учень повертає м'яч учителю. Учитель продовжує: «Ознакою психічного (або духовного, або соціального) здоров'я є...» – кидає м'яч іншому учневі, і він відповідає. (**Наприклад:** *Ознакою психічного здоров'я є гарний настрій* тощо).

Гра продовжується. Хто не зможе відповісти – вибуває з гри.

□ Гра «Ланцюжок».

Учні по черзі («ланцюжком») називають складові здорового способу життя.

Наприклад: Перший учень називає: «Дотримання режиму дня», другий: «Загартовування», третій: «Заняття спортом» і т. д.

6. Робота над віршами.

□ Слухання й обговорення вірша Надії Красоткіної «Як думала Оленка...».

– Прослухайте вірш і скажіть, що потрібно, за міркуванням Оленки, щоб бути здоровими.

ЯК ДУМАЛА ОЛЕНКА...

Думала Оленка так: щоб здоров'я мати,
Треба їсти їй буряк, пити чай із м'яти,
Їсти супчики й борщі, вареники з сиром,
І котлетки, й вергунці, але знати міру.
Прокидатись на зорі, зарядку робити,
Помагати у дворі, з дітьми в мирі жити.
Ще трудитися щодень, волю гартувати,
І завжди співать пісень, словом, не тужити!
Чемні говорить слова та людей вітати,
Добрії робить діла, менших захищати.

Надія Красоткіна

– Чи погоджуєтеся ви з нею?

□ Слухання вірша Наталі Гуркіної «Щоб здоров'я добре мати» і виконання завдання.

– Прослухайте вірш, вставте потрібні слова.

Розділ II

ФІЗИЧНА СКЛАДОВА ЗДОРОВ'Я

Урок 4

ХАРЧУВАННЯ І ЗДОРОВ'Я

Мета: ознайомити учнів зі змістом розділу II «Фізична складова здоров'я»; формувати уявлення про складові їжі; розширити знання про вітаміни, мінеральні речовини, воду, розкрити їхнє значення для здоров'я людини; розвивати вміння вибирати корисні для здоров'я продукти; виховувати навички здорового харчування.

Обладнання: глобус, паперові кружечки, слайди або малюнки продуктів харчування, тексти до теми.

Попередня робота.

- Заздалегідь підготувати матеріал про складові їжі й роздати учням для розучування.
- Дати завдання творчій групі (5–7 осіб) підготувати цікаві факти про воду.
- На дошці записати незакінчені речення.
- Підготувати кружечки з паперу (діаметром приблизно 10 см) для кожного учня.
- Підготувати слайди або малюнки продуктів харчування, що містять білки, жири, вуглеводи, вітаміни, мінеральні речовини.
- На дошці або плакаті записати вислови про їжу.
- Підготувати оповідання Я. Трахтмана «Хто розвозить поживні речовини по всьому тілу» та «Як потрібно їсти».

Ключові поняття: білки, жири, вуглеводи, вітаміни, мінеральні речовини, питний режим.

Хід уроку

I. Повторення вивченого.

1. Колективна робота.

На дошці записано незакінчені речення.

– Прочитайте і продовжте речення.

- 1) Складові здоров'я – фізичне, психічне, соціальне...
- 2) Фізично здорова людина – це людина, яка...
- 3) Психічна складова здоров'я пов'язана з емоціями, ...
- 4) Соціальна складова здоров'я виявляється...
- 5) Духовна складова здоров'я характеризується здатністю людини співпереживати...
- 6) На здоров'я людини впливають такі чинники...

2. Перевірка домашнього завдання.

Завдання 5 на с. 8 зошита (с. 20 підручника).

3. Гра «Перлини здоров'я».

Учитель роздає учням паперові кружечки («перлини здоров'я»), на яких вони мають написати складові здорового способу життя.

– Я вам роздам «перлини здоров'я», а ви напишіть, що потрібно робити, щоб бути здоровими. Із цих «перлин» ми

Коментар
читача

Дата _____

Клас _____

створимо «ланцюжок здоров'я», який прикріпимо на дошку (або стінку) у класі, і він нагадуватиме, що потрібно робити, аби не хворіти і рости здоровими.

II. Повідомлення теми уроку.

– Ми розпочинаємо вивчати II розділ підручника, який називається «Фізична складова здоров'я». Відкрийте підручник на с. 21. Прочитайте, про що ви дізнаєтеся із цього розділу. *(Учні читають).*

– Сьогодні на уроці ми поговоримо про складові їжі, повторимо правила харчування. Ви дізнаєтеся більше про вітаміни, мінеральні речовини, воду, про їхнє значення для здоров'я людини.

III. Актуалізація опорних знань.

Бесіда.

- Для чого людина їсть?
- Розкажіть, що ви зазвичай їсте на сніданок, обід, полуденок, вечерю.
- Яка ваша найулюбленіша страва? Чим вона корисна?
- Яку їжу слід вживати?
- Чому їжа має бути різноманітною?
- Що таке вітаміни?
- Для чого вони потрібні людині?
- Які мінеральні речовини ви знаєте?
- Чи потрібно людині вживати воду?

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Розповідь учителя та учнів про складові їжі з демонстрацією продуктів харчування (у слайдах або малюнках).

– Людині необхідно їсти для того, щоб жити. З їжею людина отримує поживні речовини. Але від того, що вона споживає, залежить її розвиток, настрої, самопочуття тощо. Тому, щоб бути здоровими, дуже важливо правильно харчуватися.

У повсякденному харчуванні людини мають бути білки, жири, вуглеводи, вітаміни, мінеральні речовини і вода.

Заздалегідь підготовлені учні продовжують розповідь.

Учень 1. Білки потрібні для будівництва і відновлення клітин організму. Вони містяться у продуктах тваринного й рослинного походження. Джерелом білків тваринного походження є м'ясо, риба, яйця, сир, молоко та інші молочні продукти, а рослинного походження – горіхи, горох, квасоля, крупи.

Учитель демонструє слайди або малюнки продуктів, що містять білки.

Учень 2. Жири є джерелом енергії. Вони сприяють засвоєнню деяких вітамінів. Жири містяться у продуктах тваринного й рослинного походження.

Жири тваринного походження – сало, вершкове масло, сметана, сир, вершки, яєчні жовтки. Рослинні жири є в горіхах, насінні, різній олії (оливковій, соняшниковій, льняній та ін.).

Учитель демонструє слайди або малюнки продуктів, що містять жири.

Учень 3. Вуглеводи – основне джерело енергії в організмі людини. Джерелом вуглеводів рослинного походження є

хліб, крупи, овочі (картопля, морква, буряк тощо), фрукти, ягоди, а тваринного – молоко, мед.

Учитель демонструє слайди або малюнки продуктів, що містять вуглеводи.

Учень 4. Щоб мати здоров'я, слід правильно їсти,
Вживати поживне і тільки корисне.
Не їсти надміру, не шкодити тілу
І пам'ятати про вітаміни.

Учень 5. Вітаміни (походить від латинського *vita* – життя) – це речовини, які життєво необхідні людині. Вони беруть активну участь у засвоєнні їжі, підвищують працездатність людини, протидію організму захворюванням, поліпшують обмін речовин. Вітаміни в основному ми одержуємо з їжею. Їх потрібна невелика кількість. Потреба у вітамінах підвищується в період росту і розвитку організму, під час захворювання для швидшого одужання. Вітаміни позначаються літерами латинського алфавіту: А, В, С, D тощо.

Вітаміни містяться майже в усіх продуктах, найбільше їх у сирих овочах і фруктах.

Учитель демонструє слайди або малюнки продуктів, що містять вітаміни. Доповнює, які саме вітаміни і в яких продуктах є, пояснює, для чого вони потрібні.

– **Вітамін А** потрібен для нормального стану шкіри, волосся, гарного зору. Сприяє росту кісток, зубів. Міститься в моркві, абрикосах, мандаринах, вершковому маслі, яйцях, риб'ячому жирі.

Вітаміни групи В потрібні для розумової діяльності, нервової системи. Є у хлібі, м'ясі, крупах, печінці, рибі, молоці.

Вітамін С запобігає застуді, сприяє загоєнню ран. Потрібен для кровоносних судин. Продукти, багаті на вітамін С, – шипшина, чорна смородина, агрус, лимони, апельсини, цибуля, картопля, перець, помідори.

Вітамін D сприяє росту і формуванню кісток та зубів. Утворюється в організмі людини під дією сонячних променів. Міститься в риб'ячому жирі, морській рибі, молоці, яєчних жовтках, вершковому маслі.

Нестача вітамінів призводить до серйозних порушень в організмі. Так, за нестачі вітамінів групи В порушується діяльність нервової системи, нестача вітаміну D може спричинити рахіт (захворювання, що призводить до неправильного формування скелета). Якщо не вистачає вітаміну А, порушується гострота зору, шкіра стає сухою, волосся – ламким.

Ознайомлення з вітамінами можна провести у віршованій формі.

Учень 6. Мінеральні речовини – це хімічні елементи, що трапляються в земній корі. Наприклад, кальцій, залізо, йод, фтор, мідь. Ці речовини потрібні для нормальної роботи клітин, вони беруть участь у створенні й зміцненні кісток, зубів тощо. Так, для формування кісток скелета і зубів важливе значення мають кальцій і фосфор, що містяться в молоці, молочних продуктах, рибі, морепродуктах, деяких овочах, яйцях.

Учитель демонструє слайди або малюнки продуктів, що містять мінеральні речовини. Доповнює, які саме мінеральні

речовини і в яких продуктах містяться, пояснює, для чого вони потрібні.

2. Розповідь учителя про воду.

– Відгадайте загадку.

Вона без кольору і смаку,
Однак, якщо біжить,
Дає життя і радість всяку,
А от без неї не прожить. (Вода).

– Так, далі мова йтиме про **воду**. Жодна жива клітина, жоден живий організм не може існувати без води. Вода входить до складу всіх органів і тканин людського тіла. Наш організм на 60 % складається з води. Відомо, що людина може існувати тривалий час (місяць і більше) без їжі, але за відсутності води вона гине через декілька днів. Людині в середньому на добу потрібно 1,5–2,5 л води. Норма споживання води залежить від віку, ваги, рухливості, фізичного стану і навіть погодних умов, адже в спекотні дні потреба в рідині зростає.

Багато води в овочах, фруктах, ягодах, молоці. Овочі та молоко містять 80–90 % води, м'ясо та хліб – майже 50 %.

Ставтеся бережливо до питної води. Це дуже цінний продукт.

Без води життя на Землі неможливе. Кожна її крапля – дорогоцінний дар природи. Для життя рослин, тварин і людей потрібна прісна вода.

Учитель, демонструючи глобус, продовжує.

– Подивіться на глобус. Водою вкрито майже 71 % поверхні Землі, а решта 29 % – це материки та острови.

Якщо бути точнішими, то 96,5 % усієї земної води міститься в океанах і морях у солоному вигляді, а решта 3,5 % – це прісна вода, що знаходиться в річках, озерах і льодовиках.

3. Наведення учнями цікавих фактів про воду.

– Наша творча група підготувала цікаві факти про воду.

- 1) Людині вода потрібна щодня. Разом з їжею ми щодоби споживаємо майже 3 л води. За все життя людина споживає в середньому 50–60 т води.
- 2) Щоб виростити 1 кг овочів, потрібно витратити 2 т води.
- 3) Без води влітку верблюд може прожити 3 доби, а взимку – 8 діб.
- 4) Медузи на 95–98 % складаються з води.
- 5) Бізони, коли хочуть пити, відчувають воду за 5–7 км.
- 6) Американський тушканчик взагалі не п'є води – йому досить вологи, що є у зернятках.
- 7) З поверхні Світового океану за добу випаровується майже стільки води, скільки її знаходиться в руслах річок усього світу.
- 8) Якщо всю воду рівномірно розлити на поверхні планети, то вона вкриє її шаром завтовшки 3 км.

– Молодці! Ви підготували дуже цікаві факти, що стосуються води. Ми ще раз переконалися, що вода має велике значення для всього живого на планеті Земля.

4. Бесіда.

– Пригадайте і розкажіть, що забруднює воду. (Відходи промислових підприємств, погані очисні споруди, побутове сміття, стічні води, витік нафти під час видобутку на берегах та із суден, отрутохімікати і мінеральні добрива, які дощ змиває з полів).

– Чому воду потрібно берегти?

5. Фізкультхвилинка. (*За вибором учителя*).

6. Робота за підручником на с. 22–26.

- Опрацювання тексту і бесіда за малюнками.
- Робота з таблицями 1, 2 (с. 23, 24).
- Ознайомлення з текстом Михайла Ільїна «Навіщо п'ють воду?» з рубрики «Для допитливих».

V. Закріплення матеріалу.

1. Робота за підручником на с. 27.

- Розгадування ребусів.
- Відгадування загадок.
- Виконання завдань і відповіді на запитання 1–3.
- Робота з таблицею (завдання 4).
- Робота в групах* (завдання 5).
 - Обговоріть, що ви можете зробити для охорони води.
- 2. Робота в зошиті на с. 8–10.
- Розгадування кросворда і запис відповідей (завдання 1).
- Самостійне виконання завдання 2 з подальшим обговоренням.
- Відгадування загадок і запис відгадок (завдання 3).
- Обговорення та виконання завдання 4.

3. Гра «Корисна їжа».

Учитель називає продукти харчування, а діти плескають у долоні, якщо названий продукт корисний.

Риба, чіпси, кефір, капуста, молоко, морква, гречана каша, «Фанта», зелена цибуля, яблуко, «Пепсі», печінка, соняшникова олія, груша, вишня, шипшина.

4. Змагання команд.

- Відгадування загадок.

Учні об'єднуються у 3 команди. Кожна команда по черзі називає загадку про будь-який продукт харчування. Інші 2 команди мають дати відповіді. Перемагає команда, яка назве найбільше загадок і дасть усі правильні відповіді.

1) У зеленій сиджу коморі, а коса моя надворі. (*Морква*).

2) Без рук, без ніг, а по тичині в'ється. (*Горох*).

3) Зелена шийка, червона шапочка. (*Суніця*).

4) На городі молода пишні коси розпліта, у зеленую хустинку золоті хова зернинки. (*Кукурудза*).

5) Сидить баба серед літа в сто сорочок одіта. (*Капуста*).

6) Стоїть на ганку в червонім кафтанку, а хто її зрушить, той плакати мусить. (*Цибуля*).

7) Що то за голова, що лиш зуби й борода? (*Часник*).

- Літературна вікторина «Про які продукти йдеться?».

Учні об'єднуються у 3 команди. Учитель ставить запитання. Той, хто знає відповідь, відповідає першим. Перемагає команда, яка дасть якнайбільше правильних відповідей.

1) Чим пригощала Лисичка свого приятеля Журавля? (*Кашею*).

2) Що так старанно тягли із землі дід, баба, онучка, собака, кіт, мишка? (*Ріпку*).

3) Що приготувала Маша, щоб потрапити додому? (*Пиріжки*).

4) Що полюбляє їсти Карлсон? (*Варення*).

5) Що полюбляє кіт Матроскін? (*Молоко*).

6) У якій казці всі герої – овочі і фрукти? (*«Пригоди Цибуліно»*).

7) Що знесла Курочка Ряба? (*Яйце*).

8) Що Лисичка скидала з воза? (*Рибу*).

5. Пояснення висловів.

На дошці або плакаті записано вислови.

– Переставте літери так, щоб отримати слова. Прочитайте і поясніть вислів:

жІа – лереджо птела, уорст, нерегіі ат ров'яздо нидлюю.
(*Їжа – джерело тепла, росту, енергії та здоров'я людини*).

– Складіть зі слів відомий вислів. Поясніть його.

Ми не жити. того, живемо їмо але ми
для їсти, щоб того, для щоб

(*Ми живемо не для того, щоб їсти, але ми їмо для того, щоб жити*).

6. Робота над літературними творами.

□ Слухання й обговорення вірша Лесі Вознюк «Де ховаються вітаміни?».

ДЕ ХОВАЮТЬСЯ ВІТАМІНИ?

У фруктах, ягодах, дитино,
причаїлись вітаміни:
у малині, у суниці,
у смородині, чорниці.
Як же нам до них дістатись,
щоб улітку сил набратись?

Дужими, прудкими стати
та здоровими зростати.
Ми з'їмо оті суниці,
і малину, і чорниці,
ще й смородину, порічки,
щоб рум'яні мати щічки.

Леся Вознюк

– Назвіть фрукти і ягоди, що згадуються у вірші, де містяться вітаміни.

– А які ще фрукти і ягоди містять вітаміни і які саме?

□ Робота над оповіданнями Я. Трахтмана «Хто розвозить поживні речовини по всьому тілу» та «Як потрібно їсти».

7. Гра «Ланцюжок».

– Пригадайте і назвіть правила харчування.

Учні по черзі називають. (Їсти 4–5 разів на день в один і той самий час. Не переїдати. Не голодувати. Споживати різноманітну їжу. Не їсти багато солодоців, смажених і копчених продуктів. Під час їжі не відволікатися – не читати, не дивитися телевизор, не розмовляти по телефону).

– Які із цих правил ви виконуєте?

VI. Підсумок уроку.

– Назвіть складові їжі.

– Для чого потрібні вітаміни людині?

– Які мінеральні речовини ви знаєте? Яке їхнє значення для здоров'я людини?

– Для чого людині потрібно вживати воду?

– Яке значення води для життя і здоров'я людини?

Завдання:

1) Виконайте завдання 5 на с. 10 зошита (завдання 6 на с. 27 підручника).

2) Користуючись різними джерелами інформації, доберіть приклади, приказки, вислови про їжу і продукти харчування.

Урок 5

ПРО РУХ І ЗАГАРТОВУВАННЯ

Мета: поглибити знання учнів про рухову активність; розкрити вплив рухової активності на розвиток організму; ознайомити учнів з принципами загартовування, розкрити значення загартовування для формування і зміцнення здоров'я; розвивати вміння загартовувати свій організм; виховувати в учнів бажання загартовуватися, займатися фізкультурою, спортом, брати участь у рухливих іграх.

Обладнання: малюнки або слайди з різними видами рухової активності, мікрофон, зелені та червоні кружечки.

Попередня робота.

- Заздалегідь підготувати матеріал про вітаміни і роздати 4-м учням для розучування.
- Підготувати загадки про продукти харчування.
- Підготувати малюнки або слайди з різними видами рухової активності.
- Підготувати пам'ятки про правила загартовування і роздати їх батькам для ознайомлення.
- Підготувати зелені та червоні кружечки кожному учневі.

Ключові поняття: рух, загартовування, принципи загартовування.

Хід уроку

I. Повторення вивченого.

1. Відгадування загадок з проведенням бесіди.

– Відгадайте загадку і скажіть, де містяться вітаміни.

Є у кошику суниці,
і малина, й полуниці.
Спробуйте слівце дібрати,
щоб разом усе назвати. (*Ягоди*).

Леся Вознюк

– Відгадайте загадки і скажіть, яких вітамінів найбільше в цих продуктах.

1) Сидить панна у світлиці
молода, червонолиця.
Хто до неї завітає –
вітамінами вгощає. (*Морква*).

Леся Вознюк

2) Хто хустиночку свою
Влітку покриває?
І по двадцять хустин
На голівці має? (*Капуста*).

3) Народжується з квітки,
Його всі люблять дітки,
Заліза в нім багато,
Рум'яне і хрустке.
А ну, скажіть, малята,
То що ж воно таке? (*Яблуко*).

– Прослухайте рецепт Віолетти Дворецької і скажіть, про яку страву йдеться.

Коментар
читача

Дата _____

Клас _____

Як закипить у каструлі водичка,
Ягоди вкинем: малинку, суничку,
Можна смородину, можна і вишню.
Цукру насиплем – не буде він лишнім.
Знову повинна вода закипіти.
Все. Прохолоне – і можемо пити. (*Компот*).

2. Беседа.

- Які складові їжі?
- У яких харчових продуктах містяться білки?
- Чим вуглеводи забезпечують організм людини?
- У яких продуктах є вуглеводи?
- Вживання яких продуктів, що містять вуглеводи, слід обмежити?
- Якого походження бувають жири?
- Назвіть продукти, які містять рослинні (тваринні) жири.
- Для чого організмові людини потрібні мінеральні речовини?

– Скільки води ви вживаєте на день?

3. Вікторина «Що ви знаєте про вітаміни?».

1) Що в перекладі з латинської означає частина «віта» у слові «вітамін»? (*Vita – життя*).

2) Який з вітамінів потрібен для зору? (*Вітамін А*).

3) Які з продуктів харчування найбільш багаті на вітамін А? (*Абрикоси, мандарини, морква, петрушка, вершкове масло, яйця, молоко, риб'ячий жир*).

4) За відсутності якого вітаміну в організмі дітей може виникнути рахіт? (*Вітаміну D*).

5) Як проявляється нестача вітамінів в організмі дитини? (*Зниження працездатності, погіршення апетиту, поява дратівливості, погане самопочуття тощо*).

4. Гра «Вгадай назви вітамінів».

– Уважно прослухайте і скажіть, про який вітамін ідеться.
Заздалегідь підготовлені учні розповідають.

Учень 1. Якщо ви хочете мати гарну шкіру, рум'яні щічки та добрий зір, звертайтеся до мене. Я товаришую з морквою, помідором, абрикосом, петрушкою, зеленою цибулею та кропом. (*Вітамін А*).

Учень 2. Якщо ви хочете нормально рости і розвиватися, мати гарний настрій, пам'ять і зовнішній вигляд, я вам допоможу. А товариші мої – це хліб, квасоля, горох, печінка, риба, м'ясо. (*Вітаміни групи В*).

Учень 3. Якщо ви хочете мати міцне здоров'я, не хворіти і бути завжди бадьорими, я стану вам у пригоді. Мої друзі – лимон, апельсин, чорна смородина, цибуля, черемша, капуста, помідор. (*Вітамін С*).

Учень 4. Я дуже потрібний тим, хто хоче швидко і добре рости, мати гарну статуру та міцні зуби. Хоча мої друзі не ростуть ані в садку, ані на городі, я також маю для вас корисні «подарунки» – це молоко, яйця, вершкове масло. До того ж я товаришую із самим сонечком: влітку його промінці разом із засмагою передають вам цей вітамін. (*Вітамін D*).

5. Перевірка домашнього завдання.

Завдання 5 на с. 10 зошита (завдання 6 на с. 27 підручника).

Завдання 2, с. 26 уроку 4.

– Наведіть прислів'я, приказки і вислови, які ви підібрали про їжу і продукти харчування.

Наприклад:

- 1) Хліб – батько, а мати – вода.
- 2) Літом без молока, що зимою без кожуха.
- 3) Каші маслом не зіпсуєш.
- 4) Борщ та капуста – хата не пуста.

II. Повідомлення теми уроку.

– Сьогодні на уроці ми будемо вести розмову про вплив рухової активності на розвиток організму, а ще ви дізнаєтеся про принципи загартовування.

III. Актуалізація опорних знань.

Бесіда.

- Для чого потрібно рухатися?
- Як впливає рухова активність на розвиток організму?
- Назвіть види загартовування.
- Які правила загартовування ви знаєте?
- Для чого потрібно загартовуватися?
- Як ви загартовуєтеся?
- Чи знаєте ви принципи загартовування?

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Розповідь учителя про рухову активність.

Учитель демонструє малюнки або слайди з різними видами рухової активності і пояснює.

– Рухова активність – необхідна умова нормального росту і розвитку організму. Молодшим школярам потрібно проводити в русі (краще на свіжому повітрі) не менше ніж три години на день, щоб компенсувати нестачу активності. Адже багато часу учні проводять сидячи за партою чи столом.

Руховий режим дітей має складатися з ранкової гімнастики, рухливих ігор на шкільних перервах, уроках фізичної культури, під час активного відпочинку на повітрі після обіду, занять у гуртках і спортивних секціях, організованих занять фізичними вправами й ігор у школі, прогулянок перед сном, активного відпочинку у вихідні дні та в період канікул.

Рух – це життя і здоров'я. Без достатньої кількості руху організм слабшає, знижується рівень фізичної та розумової працездатності. Людина швидко втомлюється, не може добре вчитися, працювати, стає млявою, часто хворіє.

Недостатня рухливість школяра і тривале перебування в одному положенні за столом чи партою можуть спричинити порушення постави, виникнення сутулості, деформації хребта.

Малорухливий спосіб життя у шкільному віці часто пов'язаний з невиконанням розпорядку дня дитини, перевантаженням її навчальною роботою, унаслідок чого залишається мало часу для прогулянок, рухливих і спортивних ігор, занять фізкультурою і спортом.

Тому щоб рости здоровими, потрібно дотримуватися режиму дня, правильно харчуватися, чергувати працю і відпочинок, активно відпочивати і загартовуватися.

2. Розповідь учителя з елементами бесіди про принципи загартовування.

– Ви вже знаєте, що для того, щоб мати міцне здоров'я, не хворіти, стати фізично сильними, щоб легко переносити зміну погоди (холод, спеку, вітер тощо), потрібно загартовуватися.

Пригадайте і розкажіть, як слід загартовуватися за допомогою сонця (повітря, води). (*Учні розказують*).

– Щоб загартовування було корисним, потрібно знати його принципи.

Принципи загартовування – це засади, якими слід керуватися під час загартовування, а саме: поступовість, систематичність, дозованість і комплексність.

Поступовість. Знижувати температуру води або повітря, а також збільшувати тривалість процедури загартовування потрібно *поступово*.

Систематичність. Загартовування повинно бути *систематичним*, тобто регулярним, щоденним і без перерв.

Дозованість. Слід загартовуватися так, щоб вплив природних чинників на організм був *дозованим*, тобто щоб тривалість процедури відповідала можливостям вашого організму.

Комплексність. Використовувати дію природних чинників слід *комплексно*. Це означає, що потрібно поєднувати різні види загартовування. Наприклад, улітку приймати сонячні та повітряні ванни, купатися у водоймах тощо.

Під час загартовування водою слід дотримуватися таких правил (пам'ятка для батьків):

✓ Вибирати засоби загартовування водою з урахуванням індивідуальних і вікових особливостей дитини.

✓ Розпочинаючи зі слабодіючих процедур, поступово переходити до сильнодіючих.

✓ Зниження температури води проводити поступово, з урахуванням віку та стану дитини, характеру процедури й умов оточуючої обстановки.

✓ Загартовуючі процедури проводити систематично, приблизно в один і той самий час дня.

✓ Не проводити жодних процедур, якщо дитина змерзла, всіляко уникати переохолодження.

3. Фізкультхвилинка. (*За вибором учителя*).

4. Робота за підручником на с. 28–32.

- Опрацювання тексту і бесіда за малюнками.
- Робота з таблицею (с. 31).
- Ознайомлення з текстом Олексія Дорохова «Загартовування» з рубрики «Для допитливих».

V. Закріплення матеріалу.

1. Робота за підручником на с. 32.

- Пояснення висловів.
- Виконання завдань і відповіді на запитання 1–5.
- 2. Робота в зошиті на с. 10–12.
- Розгадування ребуса і запис відповіді (завдання 1).
- Самостійне виконання завдання 2 з подальшим обговоренням.
- Розгадування кросворда і запис відповідей (завдання 3).
- Розгадування ребусів і запис відповідей (завдання 4).
- Самостійне виконання завдання 5 з подальшим обговоренням.

3. Вправа «Мікрофон».

– Дайте поради тим учням, які ведуть малорухливий спосіб життя.

Учні, передаючи мікрофон, по черзі дають поради. (Більше ходити пішки, займатися спортом, бігати, стрибати, робити щодня зарядку, грати в рухливі ігри, кожні 15 хвилин робити фізкультхвилинки під час виконання домашніх завдань).

4. Пояснення висловів.

1) Хто змолоду загартовується, той на старість кожен день радо стрічає.

2) Рух за своєю дією може замінити будь-які ліки, але всі ліки, які є у світі, не можуть замінити рух. (*Арман Труссо*).

5. Відгадування загадок.

1) Голуба хустинка, жовтий клубок:

По хустині качається, людям усміхається. (*Сонце*).

2) Чисте, напоєне запахом квітів, дихати без нього не можна. (*Повітря*).

3) Вона прозора, як сльоза,

І кольором, мов бірюза,

На все вона спроможна,

Без неї жити не можна,

Тепер вгадайте, хто вона –

Ота звичайна рідина. (*Вода*).

6. Робота над літературними творами.

□ Слухання й обговорення вірша Лесі Вознюк «Весела руханка».

ВЕСЕЛА РУХАНКА

Якщо сильним хочеш бути, –

раз-два-три, –

про хвороби всі забути,

повтори:

– Варто змалку гартуватись,

про здоров'я піклуватись!

Не лінуйся обливатись, –

раз-два-три, –

рушниками обтиратись,

повтори:

– Обливатись, обтиратись,

про здоров'я піклуватись!

На повітрі слід бувати,

раз-два-три, –

тепле сонечко вітати,

повтори:

– Засмагати, гартуватись,

про здоров'я піклуватись!

Леся Вознюк

– Що потрібно робити, щоб бути здоровими?

□ Слухання й обговорення вірша Наталі Чуб «Як обливатись холодною водою».

ЯК ОБЛИВАТИСЬ ХОЛОДНОЮ ВОДОЮ

Як тільки встанеш ти,

на себе два відра

холодної води

лий з криками «Ура!».

Мікроби від води

спочатку задрижать,

а потім хто куди

щодоуху побіжать.

Гартуйся так завжди,

забувши про озноб.

Здоровий будеш ти,

не знатимеш хвороб!

Наталія Чуб

– Про що цей вірш?

– Як слід загартовуватися?

□ Слухання вірша і виконання творчого завдання.

– Прослухайте вірш, добираючи до останніх рядків слівими. (За потреби можна використовувати слова для довідок, що записані на дошці).

На дошці записано слова для довідок (за бажання учителя).

Слова для довідок: зарядку, душі, гартую, здоровішим, босоніж.

Звик я змалку до порядку
І щодня роблю ... (зарядку).
Час даремно не марную –
Організм щодня ... (гартую).
Як приємно, навіть дуже,

Зранку в прохолоднім ... (душі).
Враз роззуся хутчіш –
Походжу я ... (босоніж).
Хочу вирости скоріше,
Прагну бути ... (здоровішим).

Робота над текстом Олени Харченко «Неправильне загартовування».

Слухання й обговорення віршів О. Пархоменко «Щоб зростати силачем» і Михайла Білецького «Завзятий фізик-культурник».

7. Гра «Світлофор».

Якщо назване твердження належить до загартовування, то учні показують зелений кружечок, якщо ні, то – червоний.

Обливання холодною водою; пиття крижаної води; ходіння босоніж по траві; приймання сонячних ванн; ходіння в мокрому одязі; обтирання мокрим рушником; прогулянка під зливою без парасольки; ходіння в мокрих капцях.

8. Хвилинка відпочинку. Усміхніться!

А САМІ ПРИБИЛИ

У спортзал сьогодні знову
Гриць заходить радий,
На підлозі двопудову
Гирю ніжно гладить.
Кажуть хлопці малюку,
Сміючись при цьому:

– Ех, тобі оце б таку!
Що ж, бери додому...
Гриць смикнув разів зо три
З усієї сили...
– Бач, ви кажете: «Бери»,
А самі прибили.

Василь Шаройко

VI. Підсумок уроку.

- Для чого потрібно рухатися?
- Чому рухова активність важлива для здоров'я людини?
- Назвіть принципи загартовування.
- Для чого потрібно загартовуватися?
- Подумайте, які риси характеру формують загартовування і спорт?

Завдання:

- 1) Виконайте завдання 6 на с. 32 підручника.
- 2) Разом з учителем фізкультури підготуйте й проведіть змагання «ТАТО, МАМА, Я – СПОРТИВНА СІМ'Я». (Практична робота на с. 32 підручника).
- 3) Користуючись різними джерелами інформації, знайдіть матеріал і розкажіть про спортивні досягнення і загартовування організму відомими людьми (спортсменами, мандрівниками тощо).

На допомогу вчителю

ПРОВЕДЕННЯ ЗМАГАННЯ «ТАТО, МАМА, Я – СПОРТИВНА СІМ'Я»

Перша естафета

Парний біг навколо гімнастичної лави (зв'язані по одній нозі). Спочатку біжать тато з мамою, потім, повернувшись на своє місце,

розв'язують свої ноги і зав'язують іншим. Перемагає та команда, яка першою подолає цю естафету.

Друга естафета

Узяти дві кульки і дві тенісні ракетки. Учаснику кожної команди дають у руки ракетку, на яку кладуть кульку.

Завдання: обігнати навкруги стільця, не випустивши кульки і не допомагаючи вільною рукою. Повернутись на своє місце і передати ракетку з кулькою іншому учаснику команди. Перемагає та команда, що швидше впорається із завданням.

Третя естафета для татусів

Хто з батьків найбільше разів відіжметься за 30 секунд? (Поразувати кількість віджимань).

Четверта естафета для мам

Діти стоять в один ряд з витягнутими вперед руками. А мами із зав'язаними очима впізнають своїх дітей на дотик.

П'ята естафета

Тато з мамою складають руки навхрест (типу «стільця») і проносять свою дитину до заданої позначки.

Завдання: пронести дитину якнайшвидше. Стежити, яка команда швидше перенесе дітей.

Шоста естафета для батьків «Хто швидше надме кульку»

Команди шикуються в колони. Попереду кожної колони стають мами, тримаючи в руках кульки і нитки. Тато підбігає до мами і надуває кульку, мама зав'язує, тато повертається назад, передаючи кульку дитині. Бере дитину з кулькою на руки, біжить до мами, забирає її, і всі разом стають на своє місце.

Сьома естафета

Усі учасники, тримаючись за талії гравців, що стоять попереду, повинні пройти шлях навколо гімнастичної лави і повернутись на свої місця. Виграє та команда, яка не втратить учасників і швидше виконає завдання.

Восьма естафета «Пов'яжи хустинку»

З одного боку зали навпроти кожної команди поставити стільці. На кожний стілець покласти хустинку. За сигналом «Раз, два, три – біжи!» учасники біжать до стільців, беруть хустинки, пов'язують їх і сідають. Потім встають, розв'язують хустинку, кладуть її на стілець і біжать до своєї команди, передаючи естафету наступному учаснику (наприклад, плесканням по руці). Виграє та команда, яка першою завершить змагання.

Дев'ята естафета

Учасники по черзі стрибають у мішках до стільців. Потім так само повертаються назад. Виграє та команда, яка швидше завершить змагання.

Десята естафета для татусів

Батько кожної родини повинен (у будь-який спосіб) перенести свою сім'ю від початку до наміченого місця. Повернутися назад бігом і передати естафету наступному татові.

Одинадцята естафета для мам «Звари юшку»

Мами по черзі переносять у ложці картоплину до того місця, де знаходиться якийсь посуд, щоб залишити картоплю. Перемагає та команда, учасниця якої швидше перенесе картоплю.

Дванадцята естафета

Завдання: провести ключкою м'яч за кеглю і повернутися назад. Передати естафету наступному учасникові, і так вся команда по черзі. Перемагає та команда, яка перша прибуде до лінії старту.

Тринадцята естафета «Веселі зайчики»

Завдання: пострибати з м'ячем, стиснувши його між ногами. Наступний гравець починає гру тільки після того, як попередній учасник передасть йому м'яч.

Участь бере вся команда.

Додатковий матеріал до уроку

A series of horizontal lines for writing, consisting of 20 evenly spaced lines that span the width of the page.

Урок 6

ЩОБ ОЧІ ДОБРЕ БАЧИЛИ, А ВУХА ЧУЛИ. БЕРЕЖИ ОРГАНИ ЧУТТЯ!

Мета: розширити знання учнів про органи чуття людини; ознайомити з комплексом вправ для очей; розвивати гігієнічні навички догляду за органами чуття; виховувати дбайливе ставлення до органів зору, слуху.

Обладнання: зелені та червоні кружечки, пов'язки на очі (для гри), предмет за вибором учителя – м'ячик, або ручка, або мікрофон тощо, дзвіночок.

Попередня робота.

- Підготувати зелені та червоні кружечки кожному учневі.
- Підготувати загадки, вірші, ігри.
- Підготувати для гри: пов'язки на очі, будь-який предмет – м'ячик, або ручку, або мікрофон тощо (за вибором учителя), дзвіночок.

Ключові поняття: органи чуття людини, органи зору, органи слуху.

Хід уроку

I. Повторення вивченого.

1. Метод «Мозковий штурм».

– Продовжте вислів.

Рух – це... . (Рух – це життя, здоров'я, гарний настрій, розвиток, активний відпочинок, танець...).

2. Гра «Світлофор».

Якщо названий вид діяльності належить до рухової активності, то учні показують зелений кружечок, якщо ні, то – червоний.

Зарядка; рухлива гра; лежання на дивані; фізичні вправи; гра у волейбол; сидіння у кріслі; вечірня пробіжка; заняття танцями; стояння на зупинці; настільна гра; стрибки на скакалці.

3. Бесіда.

– Назвіть принципи загартовування. Розкажіть про кожний з них.

– Розкажіть про загартовування за допомогою сонця (повітря, води).

4. Вправа «Ланцюжок».

– Продовжте «ланцюжок». Що дає загартовування?

Учні по черзі називають. (Загартовування дає здоров'я, бадьорість, силу, енергію, гарний настрій тощо).

5. Перевірка домашнього завдання.

Завдання 6 на с. 32 підручника.

– Розкажіть, чи все ви робите для того, щоб рости міцними і здоровими. *(Декілька учнів розповідають).*

Завдання 3, с. 32 уроку 5.

– Розкажіть, що ви дізналися про спортивні досягнення і загартовування організму відомими людьми (спортсменами, мандрівниками тощо). *(Декілька учнів розповідають).*

II. Повідомлення теми уроку.

– Сьогодні на уроці ми поговоримо про органи чуття людини, зокрема про те, як потрібно дбати про органи зору, слуху.

Коментар
читача

Дата _____

Клас _____

III. Актуалізація опорних знань.

Учитель проводить бесіду про органи чуття людини, про те, як їх потрібно берегти.

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Розповідь учителя про органи чуття людини.

2. Ознайомлення з правилами гігієни зору.

Для попередження розвитку порушень зору *слід дотримуватися таких правил:*

✓ Робоче місце повинно добре освітлюватися, але не надто яскравим світлом, що має падати ліворуч (а для ліворуких дітей – праворуч).

✓ Джерело штучного світла має бути прикрите абажуром.

✓ Під час роботи з дрібними предметами, а також у процесі читання або письма відстань від об'єкта до очей має бути 30–40 см.

✓ Не читати й не дивитися телевизор лежачи.

✓ Не читати в транспорті, що рухається.

✓ Оберігати очі від травмування.

✓ Щоб уникнути інфекцій, не терти очі брудними руками.

✓ Не захоплюватися тривалими переглядами телепрограм та іграми на комп'ютері.

✓ Захищати очі від сонця сонцезахисними окулярами.

✓ Під час виконання уроків давати перепочинок очам, робити гімнастику для очей.

✓ Регулярно перевіряти зір у лікаря-офтальмолога.

3. Робота за підручником на с. 33–36.

Опрацювання тексту й бесіда за малюнками.

Вивчення правил для збереження гострого зору (с. 33, 34).

Розучування комплексу вправ для очей (с. 34, 35).

Ознайомлення з текстом Анатолія Гостюшина «Як берегти очі» з рубрики «Для допитливих».

4. Фізкультхвилинка. (*За вибором учителя*).

V. Закріплення матеріалу.

1. Робота за підручником на с. 36, 37.

Пояснення прислів'я.

Відгадування загадок.

Робота в парах. Гра «Так чи ні?».

Виконання завдань і відповіді на запитання 1–3.

Гра «Вгадай звук».

2. Робота в зошиті на с. 12, 13.

Самостійне виконання завдання 1 з подальшим обговоренням.

Розгадування ребуса і запис відповіді (завдання 2).

Самостійне виконання завдання 3.

3. Відгадування загадок.

1) Один говорить, двоє дивляться, двоє слухають. (*Язик, очі, вуха*).

2) Кругленькі, маленькі, а до неба дістають. (*Очі*).

3) Було собі два брати, обоє Кіндрати, через доріжку живуть, а один одного не бачать. (*Очі*).

4) Два чорних камінці, куди не кину – скрізь докину. (*Очі*).

5) Дві синиці на полиці, куди хочуть, туди й полетять. (*Очі*).

6) Віконця то зачиняються, то відчиняються. (*Очі*).

7) Два брати через гору живуть і ніколи один до одного в гості не ходять. (*Очі*).

4. Робота над віршем Тетяни Лисенко «Заболіло в зайця вухо».

ЗАБОЛІЛО В ЗАЙЦЯ ВУХО

Заболіло в зайця вухо: не хотів він маму слухать. Зайчик шляпку не носив, довгі вуха застудив. Мама сина лікувала:	в вушко ліки заливала, мазями розтерла спинку, дала чаю із малинки. Не болять в маляти вуха, буде зайчик маму слухать!
--	--

Тетяна Лисенко

- Чому в зайця заболіло вухо?
- Як мама лікувала сина?
- Як слід доглядати за вухами?

5. Ігри.

Гра «Упізнай за голосом».

Учні стоять спиною до вчителя (або сидять із заплющеними очима).

Учитель вказує на когось з учнів. Той, на кого вказали, має покликати когось з однокласників. Учень повинен, не дивлячись, упізнати по голосу того з однокласників, хто покликав його.

Гра «Кого покликали?».

Учні стоять спиною до вчителя (або сидять із заплющеними очима).

Учитель кличе тихенько когось з учнів (називає ім'я або прізвище). Той, кого покликали, повинен відгукнутися і сказати: «Це я» – і підняти руку вгору.

Гра «Назви правило».

Учитель дає одному з учнів якийсь предмет (м'ячик, або ручку, або мікрофон тощо). Той, у кого в руці предмет, повинен назвати одне правило «Як берегти зір». Після озвучення правила віддати предмет іншому і т. д.

Гра «Дзвіночок тут».

У центр кола виходять троє гравців: двом з них зав'язують очі, а третьому дають у руки дзвіночок. Гравець час від часу дзвонить, а двоє інших намагаються його вхопити.

Той, у чиїх руках дзвіночок, може створювати такі ситуації, коли гравці з пов'язками на очах ловлять один одного. Коли хтось з учасників упіймає того, хто бігає з дзвіночком, вони міняються ролями.

Гра «Хто шепоче?».

На середину кола або класу виходить один з гравців з пов'язкою на очах. До нього по черзі підходять усі інші та кожен щось шепоче на вухо. Потрібно по голосу дізнатися, хто шепоче, назвати його ім'я, і тільки тоді можна зняти пов'язку та помінятися з ним ролями.

Щоб не бути впізнаним, кожний намагається змінити голос і манеру розмови, що ускладнює завдання. Потрібно бути дуже уважним, щоб навіть у зміненому голосі вловити знайомі інтонації та визначити, хто шепоче.

Урок 7

ПРО ПОСТАВУ. ПЛОСКОСТОПІСТЬ

Мета: розширити знання учнів про поставу, розкрити значення постави для здоров'я людини; пояснити, що таке плоскостопість; розучити вправи для запобігання плоскостопості; виховувати бажання стежити за своєю поставою, дбайливо ставитися до свого організму.

Обладнання: предмети для гри, плакати (малюнки або слайди) «Правильна і неправильна постава», «Плоскостопість», порожні стаканчики з-під йогурту (або інший предмет – за вибором учителя).

Попередня робота.

- На дошці записати тему уроку.
- Принести квіти, кошик з фруктами, дзвіночок, щітку для одягу (або інше – за вибором учителя).
- Підготувати плакати (малюнки або слайди) «Правильна і неправильна постава», «Плоскостопість».
- Підготувати порожні стаканчики з-під йогурту кожному учневі (або інший предмет – за вибором учителя).
- Підготувати вірш Валентини Бутрім про поставу і роздати слова 4-м учням для вивчення напам'ять.

Ключові поняття: постава, правильна постава, плоскостопість.

Хід уроку

I. Повторення вивченого.

1. Гра «Назвіть органи чуття».

– Прочитайте тему уроку, записану на дошці. За допомогою якого органа ви це зробили? (*Органа зору*).

– Який орган допомагає дізнатися, які на смак фрукти? (*Язик*).

– За допомогою якого органа ви відчуваєте запах квітів? (*Органа нюху*).

– За допомогою якого органа ви чуєте звуки дзвіночка? (*Органа слуху*).

Учитель викликає одного з учнів і дає в руки щіточку (або щось інше).

– Доторкнися до щіточки. Що ти відчуваєш? Яка вона – м'яка чи жорстка? Який орган допоміг тобі дізнатися про це? (*Шкіра*).

2. Бесіда.

– Яке значення мають органи чуття людини?

– Розкажіть правила «Як слід берегти очі, вуха».

II. Повідомлення теми уроку.

– Сьогодні на уроці ми говоритимемо про поставу, ознаки правильної і неправильної постави. А також ви дізнаєтеся, що таке плоскостопість, що слід робити для формування правильної форми стопи й запобігання плоскостопості. Розучимо вправи для запобігання плоскостопості.

III. Актуалізація опорних знань.

Учитель проводить бесіду про поставу і плоскостопість.

Коментар
читача

Дата _____

Клас _____

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Бесіда про поставу з проведенням словникової і практичної роботи, демонстрацією малюнків або слайдів.

– Що таке постава? (*Постава – це звична поза тіла людини у спокої та в русі. Вона визначається під час стояння, сидіння, ходьби та виконання інших видів рухової діяльності*).

Учитель демонструє плакат «Правильна і неправильна постава».

– Що означає вислів «правильна постава»? (*Уміння рівно тримати своє тіло, не сутулитися*).

– Як потрібно стояти, тримаючи правильну поставу? (*Тулуб випрямити, але при цьому слід пам'ятати, що хребет має невеликі вигини в шийному та поперековому відділах; плечі опустити і трохи відвести назад, голову тримати прямо, живіт підтягнути, ноги випрямити*).

– Покажіть, яка має бути постава в положенні стоячи. (*Учні встають і показують правильну поставу в положенні стоячи. Учитель дивиться і в разі потреби виправляє помилки*).

– Як треба правильно сидіти за партою чи столом під час читання чи виконання письмових робіт? (*Потрібно сидіти рівно, не згинаючи хребта; не спиратися і не лягати на стіл. Плечі мають бути на одному рівні, голова – трохи нахилена. Між краєм столу й тулубом повинна проходити долоня. Стегна мають знаходитись під прямим кутом до хребта і гомілок. Ноги всією ступнею мають стояти на підлозі або підставці*).

– Покажіть, як треба правильно сидіти за партою. (*Учні показують*).

– Як слід ходити, тримаючи правильну поставу? Як краще нести речі в руках? (*Ходити потрібно рівно, не сутулячись, голову тримати прямо. Якщо доводиться нести в руках якісь речі, їх слід розподілити за вагою рівномірно в обидві руки*).

– Що слід робити для формування правильної постави? (*Для формування правильної постави слід робити фізичні вправи, а також стежити за поставою під час стояння, сидіння, при ходьбі, під час фізичної роботи, гри тощо*).

– Які вправи найбільш корисні для хребта? (*Спеціальні фізичні вправи на гнучкість хребта і зміцнення м'язів спини*).

– Що значить неправильна постава? (*Це коли людина сутула, голова опущена, живіт випнутий*).

– Чому потрібно стежити за поставою? (*Правильна постава – запорука здоров'я. Вона впливає не тільки на зовнішність, але й на розташування і роботу внутрішніх органів. Порушення постави може призвести до змін у скелеті, погіршення роботи систем кровообігу, дихання, травлення тощо. До того ж неправильна постава – це некрасиво і шкідливо для здоров'я*).

– Пригадайте і покажіть, як ми з вами перевіряли правильність постави в попередніх класах. (*Для цього слід притулитися спиною до стіни. Якщо потилиця, лопатки, сідниці, литки і п'яти торкаються стіни, то постава правильна*).

Деякі учні показують.

2. ПРАКТИЧНА РОБОТА.

Виконання вправ

1) Учні встають з-за парт. У кожного в руках порожній стаканчик з-під йогурту (або щось інше – за вибором учителя). Діти ставлять стаканчик на голову, тримаючи руки на поясі, і повільно піднімаються навшпиньки, потім опускаються на всю стопу.

2) Зі стаканчиком на голові, не підтримуючи його руками, слід зробити декілька кроків, утримуючи рівновагу.

– Уявіть, що вам потрібно пронести глечик з водою на голові, щоб він не впав і вода не розлилася.

3) Учні прибирають стаканчики, але продовжують ходити так, ніби стаканчики ще залишилися на голові.

Учитель звертає увагу на те, яка в них зараз постава: спина пряма, голова піднята, плечі трохи відведені назад, груди розправлені.

4) Учні кладуть книжку на голову і намагаються ходити з нею.

Учитель наголошує на користі виконання цих вправ.

3. Розповідь учителя про плоскостопість з проведенням словникової роботи і демонстрацією малюнків або слайдів.

– **Плоскостопість** – опущення склепінь стопи.

Учитель демонструє малюнки або слайди правильної форми стопи і стопи з плоскостопістю.

– Для формування правильної форми стопи й запобігання плоскостопості потрібно носити взуття за розміром. Воно не повинно бути з пласкою підошвою, завузьким і стискати ноги. Взуття має бути з невеликим каблучком.

Для стоп корисно ходити босоніж вдома по спеціальному (ортопедичному) килимку, а влітку – по траві, піску, гальці. Для запобігання плоскостопості потрібно робити спеціальні вправи.

4. Робота за підручником на с. 38–41.

- Опрацювання тексту й бесіда за малюнками.
- Ознайомлення з текстом Роберта Ротенберга «Чи гарна в тебе постава?».
- Проведення словникової роботи.

5. ПРАКТИЧНА РОБОТА.

Розучування комплексу вправ для запобігання плоскостопості (с. 42, 43 підручника).

V. Закріплення матеріалу.

1. Робота за підручником на с. 41, 42.

- Розгадування ребусів.
- Відповідь на запитання 1.
- Робота в парах* (завдання 2).
- Відповідь на запитання 3.
- Робота в групах* (завдання 4).
- Відповідь на запитання 5 і виконання завдання 6.

2. Робота в зошиті на с. 13–15.

- Обговорення і виконання завдань 1, 2.
- Самостійне виконання завдання 3 з подальшою перевіркою.

3. Робота над літературними творами.

- Робота над віршем Валентини Бутрім про поставу.
– Прослухайте вірш і розкажіть, які поради дає автор.
Заздалегідь підготовлені учні розповідають вірш.

Учень 1:

Розкажу вам зараз, діти,
Дуже правила прості.
Як за партою сидіти –
Це потрібно у житті.
Як іде урок читання,
Книжку рівно покладіть,

Не сидіть, як знак питання,
Гарно плечі розведіть.
Спинку рівною тримайте,
Рук на книжку не кладіть.
Голову не нахилийте.
Як окличний знак сидіть.

Учень 2:

Будуть у вас здорові очі,
Швидко будете рости.
Хто здоровим хоче бути –
Вмій здоров'я берегти!
Зараз буде малювання.
Дуже любите? Авжеж!
Малювати є бажання,
Але правила є теж.

Сісти треба тут красиво,
Можна й стати за мольберт.
Не як-небудь – косо-криво,
Не складайтесь, як конверт.
Ніг не треба закладати,
Опустіть їх до землі.
Про здоров'я треба дбати,
Поки, діточки, малі.

Учень 3:

На письмі сидіти важко,
Правил тут чимало є.
Хтось зігнувся, бідолашка,
Мало носом не клює.
І забув про все, до речі.
Животом на парту ліг.
І зібгав до купи плечі,
Ще й зсугулився, як міг.

А тим часом все страждає:
Шлунок стиснувся й болить,
Ще й печінка набрякає,
Селезінка аж пищить,
І не бачать добре очі,
Серце дрібно стукотить.
Кожен орган волі хоче,
У здоров'ї хоче жити.

Учень 4:

А тому запам'ятайте
Дуже правила прості:
Спинку рівною тримайте –
Це потрібно у житті.
Буде гарною постава
І красивою хода.

Будь, дитино, вправна, жвава,
Не спітка тебе біда.
Бережіть здоров'я власне,
Поки є на це ще час,
Бо життя у нас прекрасне
І одне ж воно у нас!

Валентина Бутрім

- Як потрібно сидіти за партою?

- Слухання й обговорення тексту Олексія Дорохова «Молодий дідусь».

- Чому хлопчика назвали молодим дідусем?
- Як він ходив по квартирі?
- Чому хлопчик не міг сидіти за столом?
- Що ви йому порадите?

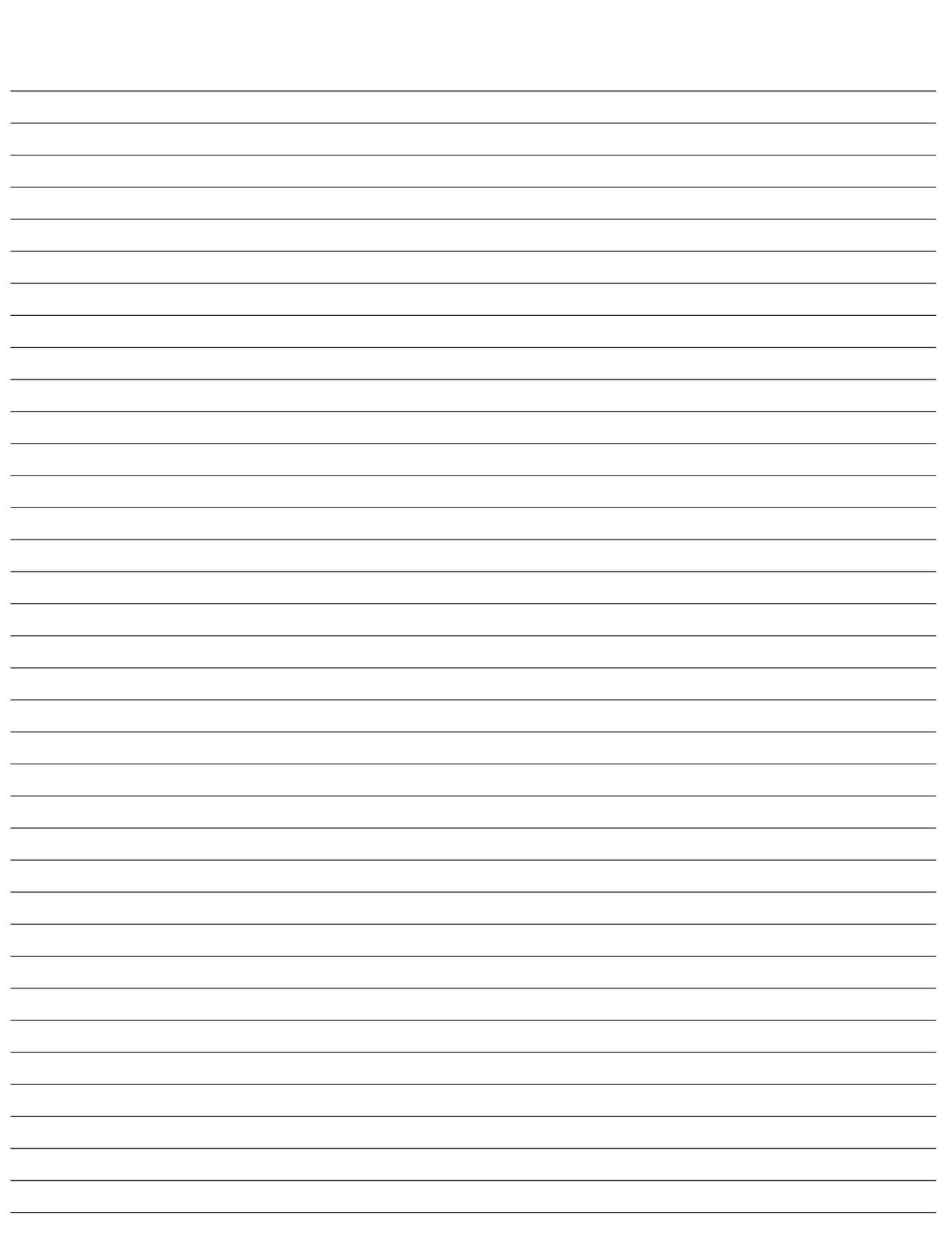
4. Робота в парах.

Учні показують один одному, як слід стояти, сидіти, тримаючи правильну поставу (виправляючи сусіда по парті за потреби).

5. Гра «Блискавка».

Учитель ставить запитання, а учні мають швидко відповісти «так» або «ні».

- 1) Стежити за поставою потрібно лише в дитячому віці? (*Ні*).
- 2) Чи потрібно стежити за поставою під час ходьби? (*Так*).
- 3) Чи корисно виконувати вправи, що розвивають гнучкість хребта? (*Так*).

Урок 8

ЩОБ МАТИ ЗДОРОВІ ЗУБИ... ГІГІЕНА ПОРОЖНИНИ РОТА

Мета: ознайомити учнів з групами зубів та їхніми функціями, з правилами гігієни порожнини рота; формувати уявлення про правильний і неправильний прикуси; розвивати гігієнічні навички; виховувати вміння правильно доглядати за ротовою порожниною.

Обладнання: плакати з малюнками груп зубів та їхніми назвами, правильним і неправильними прикусами.

Попередня робота.

- На дошці записати твердження.
- Підготувати плакати з малюнками груп зубів та їхніми назвами, правильним і неправильними прикусами.
- Деяким учням заздалегідь роздати слова для розучування казки-вірша Михайла Стельмаха «Чому в зайця не болять зуби» і підготувати з ними інсценізацію цього твору.

Ключові поняття: молочні зуби, постійні зуби, групи зубів, гігієна порожнини рота, прикус, правильний прикус, неправильний прикус.

Хід уроку

I. Повторення вивченого.

1. Гра «Викресли зайве».

На дошці записано твердження.

– Закресліть ті твердження, з якими ви не згодні.

Учні по черзі виходять до дошки, читають твердження, якщо не погоджуються з ним, закреслюють його.

Для попередження порушення постави треба:

- 1) Виконувати зарядку щодня.
- 2) Носити важкі речі в сумці на одному плечі.
- 3) Носити ранець чи рюкзак.
- 4) Сидіти за столом, що не відповідає зросту.
- 5) Щоб парта і стілець відповідали зросту.
- 6) Спати на м'якому ліжку, яке прогинається до підлоги.
- 7) Спати на жорсткому ліжку з низькою подушкою.
- 8) Сидіти рівно.
- 9) Сидіти із зігнутих, як колесо, хребтом.
- 10) Сидіти, спираючись на стіл.
- 11) Ходити не сутулячись.
- 12) Виконувати фізичні вправи.

2. ПРАКТИЧНА РОБОТА.

– Покажіть, як треба правильно сидіти за партою. (*Учні показують*).

– Які вправи для постави ви виконуєте? (*Деякі учні показують*).

– Покажіть, які вправи для запобігання плоскостопості ви робите. (*Деякі учні показують*).

II. Повідомлення теми уроку.

– Сьогодні на уроці ми поговоримо про групи зубів, їхні назви, функції зубів, гігієну порожнини рота.

Коментар
читача

Дата _____

Клас _____

III. Актуалізація опорних знань.

- Для чого потрібні зуби людині?
- Скільки зубів у дітей?
- Скільки зубів у дорослої людини?
- Чи знаєте ви назви груп зубів?
- Розкажіть, як ви доглядаєте за зубами.
- Що може статися із зубами, якщо за ними не доглядати?
- Які засоби гігієни ви використовуєте для догляду за порожниною рота?

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Розповідь учителя про групи зубів та їхні функції з демонстрацією малюнків.
2. Ознайомлення з текстом Олексія Дорохова «Зуби».

ЗУБИ

Чи знаєш ти, скільки в тебе зубів?

Можеш перевірити – їх тридцять два. Шістнадцять у верхній щелепі і стільки само в нижній.

А чи всі зуби однакові?

Ні. У роті три види зубів. Для одних потреб одні, для інших – інші.

У тебе спереду вісім гострих красенів різців. Ними ти легко перегризаєш моркву чи ріпу.

За ними – чотири міцних ікла. Вони допомагають тобі відкушувати тверду чи в'язку їжу.

А далі – вісім малих і дванадцять великих кутніх зубів. Їх завдання – перетирати їжу.

Зуби – найтвердіші частини твого організму. Шар білої емалі, якими їх вкрито, не поступається твердістю слонової кістці...

Під шаром емалі лежить не такий твердий, але також дуже міцний шар дентину...

У середині зуба захована м'яка пульпа. У ній прокладено кровоносні судини, які живлять зуб так само, як живлять інші частини тіла.

Раз у житті кожна людина замінює всі свої зуби на нові. Ти, звичайно, не пам'ятаєш, як у тебе з'явилися перші маленькі «молочні» зуби. Але ти, напевно, пам'ятаєш, як вони раптом почали випадати один за одним, а на їхньому місці прорізалися із ясен нові, уже постійні зуби.

Тільки чотири останніх великих кутніх зуби в тебе ще не випали. Вони «проріжуться» і виростуть тільки тоді, коли ти станеш дорослим. Тому вони й називаються «зубами мудрості».

За Олексієм Дороховим

3. Ознайомлення з правилами догляду за зубами та ротовою порожниною.

Правила догляду за зубами та ротовою порожниною

- ✓ Щодня вранці та ввечері чистити зуби.
- ✓ Перед чищенням зубну щітку обов'язково помити.
- ✓ Наносити на щітку невелику кількість пасти.
- ✓ Ретельно чистити всі зуби.
- ✓ Сильно не натискати на щітку.
- ✓ Чистити зуби не менше ніж три хвилини.
- ✓ Почистити язик.

- ✓ Після чищення зубів ретельно ополоснути водою порожнину рота, користуючись склянкою з водою.
- ✓ Помити зубну щітку з милом і поставити в склянку щетиною догори.
- ✓ Зубну щітку слід міняти кожні 3–4 місяці.
- ✓ Після їди ополіскувати рот теплою водою.
- ✓ Видаляти залишки їжі між зубами, використовуючи зубочистку або зубну нитку.
- ✓ Двічі на рік відвідувати стоматолога для огляду порожнини рота.

4. Бесіда.

– Що для зубів корисно, а що – шкідливо? (*Корисно їсти сирі овочі та фрукти, наприклад моркву, капусту, яблука. Шкідливо для зубів їсти багато солодощів, вживати одразу після гарячої їжі холодну, і навпаки. Не можна розкушувати ними горіхи, кісточки від ягід, льодяники, карамельки, відкушувати нитки тощо*).

5. Розповідь учителя про прикус із демонстрацією малюнків.

Учитель демонструє плакат із зображенням правильного і неправильних прикусів і розповідає:

– **Прикус** – співвідношення верхніх і нижніх зубних рядів при їхньому змиканні. За правильного прикусу верхній ряд зубів має частково перекривати зуби нижньої щелепи.

Порушенням прикусу вважається зміщення верхніх і нижніх щелеп відносно одна одної. Неправильний прикус може бути вродженим, а може формуватися з віком. Причини виникнення неправильного прикусу різні: захворювання, при яких дитина дихає ротом, а не носом; шкідливі звички – смоктати пальці, гризти олівці, ручки, нігті, підпирати щоку рукою тощо. Неправильний прикус впливає не лише на зовнішній вигляд обличчя, але й призводить до порушень травлення, мови тощо. За неправильного прикусу слід звернутися до ортодонта – лікаря, який займається профілактикою виникнення неправильного прикусу і його лікуванням.

6. Фізкультхвилинка. (*За вибором учителя*).

7. Робота за підручником на с. 44–46.

Опрацювання тексту й бесіда за малюнками.

V. Закріплення матеріалу.

1. Робота за підручником на с. 46.

- Відгадування загадок.
- Відповіді на запитання і виконання завдань 1–5.
- Робота в групах (завдання 6).
- 2. Робота в зошиті на с. 15–17.
- Обговорення і виконання завдання 1.
- Розгадування ребуса і запис відповіді (завдання 2).
- Самостійне виконання завдань 3, 4 з подальшим обговоренням.
- 3. Робота над літературними творами.
- Слухання й обговорення вірша Наталі Чуб «Про чищення зубів».

ПРО ЧИЩЕННЯ ЗУБІВ

Забути навіки про щітку,
відмовитись зовсім від пасти?
Хоч можуть без догляду швидко
захворіти зуби й пропасти.
Без жодного зуба у роті

не хочеться теж залишатись,
бо якось не зручно. А потім,
беззубому як же сміятись?
То як же бути мені:
Чистити зуби чи ні?

Наталя Чуб

- Про що цей вірш?
- Чи потрібно чистити зуби?

□ Інсценізація й обговорення казки-вірша Михайла Стельмаха «Чому в зайця не болять зуби».

1) Інсценізація вірша.

Заздалегідь підготовлені учні показують інсценізацію вірша.

2) Бесіда.

Після завершення вчитель ставить запитання:

- Що трапилося із зайцем?
- Як зайчиха допомагала зайцю?
- Куди пішла зайчиха?
- Що їй сказав дятел в аптеці? Що порадив?
- Чи дотримується заєць порад дятла?
- Чи болять зуби в нього тепер?

□ Слухання й обговорення вірша Тетяни Лисенко «Хвора киця».

- Чому в киці заболіли зубки?
- Які поради дав їй лікар?

4. Рольова гра «На прийомі в лікаря-стоматолога».

Декілька учнів розігрують сценку, розказуючи правила догляду за зубами.

5. Відгадування загадок.

- 1) Стоїть погірець, а в ньому два ряди овець. *(Зуби).*
- 2) У хлівці два ряди баранців, і всі біленькі. *(Зуби).*
- 3) На червоній перекладині білі курочки сидять. *(Зуби).*
- 4) Тридцять два баранці сидять у темному хлівці. *(Зуби).*
- 5) Без насіння виростає
І міцне коріння має.
Ним їмо і хліб, і суп.
Що це буде, дітки? *(Зуб).*

6) Невелике корито білими гусьми набито. *(Зуби).*

7) А в нашого дядька курей грядка, та всі білі. *(Зуби).*

6. Обговорення ситуацій.

1) У Іванка на городі росте горіх. Хлопчик часто розкушує горіхи зубами.

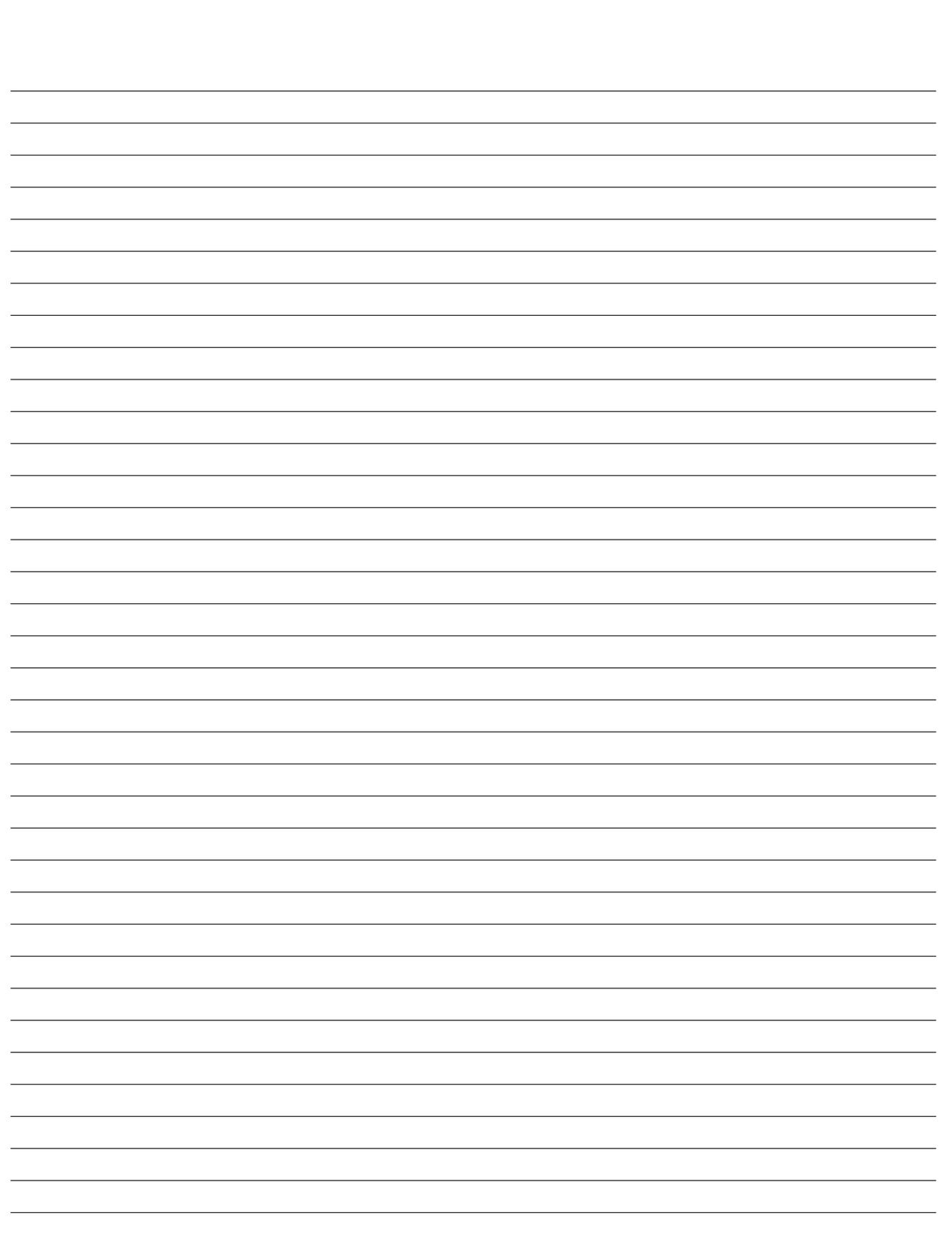
- Чи правильно він чинить? Дайте йому поради.

2) Оленка полюблює морозиво. Вона його їсть і взимку, і влітку. Часто можна спостерігати, як вона п'є гарячий чай та одночасно їсть морозиво.

- Яких помилок вона припускається? Дайте їй корисні поради.

3) У Марійки розболівся зуб. Вона побачила, що в ньому утворилася дірочка, але нікому нічого не сказала.

- Чи правильно вона вчинила? Що їй слід було зробити? До кого звернутися? А як би вчинили ви?

Урок 9

ЯКИМ ПОВІТРЯМ МИ ДИХАЄМО. СТЕЖ ЗА ЧИСТОТОЮ В ОСЕЛІ

Мета: розширити знання учнів про джерела та чинники забруднення атмосферного повітря і повітря приміщень; розкрити значення чистого повітря для здоров'я людини; пояснити, для чого потрібно регулярно провітрювати приміщення; формувати уявлення про гігієну оселі та мікроклімат приміщення; розвивати бажання дотримуватися чистоти в оселі; виховувати гігієнічні навички.

Обладнання: мікрофон, термометри для вимірювання температури повітря, гігрометр або його малюнок та інші прилади або малюнки до теми.

Попередня робота.

- Підготувати термометри для вимірювання температури повітря.
- Підготувати гігрометр або його малюнок та інші прилади або малюнки до теми.

Ключові поняття: забруднення атмосферного повітря, забруднення повітря приміщень, гігієна оселі, мікроклімат приміщення.

Хід уроку

I. Повторення вивченого.

1. Вправа «Мікрофон».

Учні по черзі називають правила гігієни порожнини рота.

2. Метод «Мозковий штурм».

Учні називають, що корисно і що шкідливо для зубів.

II. Повідомлення теми уроку.

– Сьогодні на уроці ми поговоримо про джерела та чинники забруднення атмосферного повітря і повітря приміщень, значення чистого повітря для здоров'я людини. Ви дізнаєтеся, для чого потрібно підтримувати чистоту в оселі й що таке мікроклімат приміщення.

III. Актуалізація опорних знань.

Учитель проводить бесіду про повітря, про джерела і чинники його забруднення, про те, як підтримувати чисте повітря в оселі тощо.

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Бесіда про джерела і чинники забруднення атмосферного повітря.

– Чи може людина прожити без повітря?

– Пригадайте з уроків природознавства, що забруднює атмосферне повітря.

– Яке повітря потрібне людям для дихання?

– Де повітря чистіше: у місті чи в селі?

– Що люди роблять для очищення повітря?

Учитель, підсумовуючи, наголошує на тому, що в нас діє Закон України «Про охорону атмосферного повітря», який зобов'язує підприємства встановлювати спеціальні уловлювачі шкідливих викидів тощо.

Коментар
читача

Дата _____

Клас _____

2. Розповідь учителя з елементами бесіди про забруднення повітря в оселі.

– Що може забруднювати повітря в оселі? (*Відповіді учнів*).

– У наших помешканнях є багато речей, що забруднюють повітря різними хімічними речовинами. Це лінолеум, пластикові предмети, килими із синтетичних волокон, поролонова оббивка крісел, диванів, штучна шкіра, пральні порошки та інші засоби побутової хімії тощо. Однак найбільше шкідливих речовин у повітря оселі потрапляє від меблів, що виготовляються з деревостружкових плит. Ці плити можуть містити у великій кількості синтетичний клей, лак, фарби та інші хімічні сполуки, що виділяють у повітря токсичні речовини.

Якщо у квартирі багато виробів зі штучних матеріалів, необхідно тривало провітрювати оселю – до зникнення запаху. Не можна залишати засоби побутової хімії відкритими. Користуватися ними слід, дотримуючись інструкцій, що зазначені на упаковках.

У кожному помешканні збирається пил – дрібні частинки речовин, які деякий час знаходяться в повітрі, а згодом осідають на поверхні предметів – меблів, книжок, одягу, взуття тощо. Пил шкодить здоров'ю, але повністю від нього позбутися неможливо. Проте цілком можливо зменшити його кількість.

– Як це можна зробити? (*Відповіді учнів*).

– Щоб зменшити кількість пилу, треба частіше проводити вологе прибирання, пилососити, витирати пил і провітрювати помешкання. Ще потрібно регулярно чистити взуття і прати одяг, а заходячи до приміщення, не забути перевзутися, зняти верхній одяг і повісити його в коридорі або передпокої.

3. Розповідь учителя про мікроклімат приміщення з проведнням словникової, практичної роботи і демонстрацією приладів або їхніх малюнків.

– На організм людини, її самопочуття, настрої, стан здоров'я впливає мікроклімат у житлових приміщеннях.

Мікроклімат приміщення – це стан внутрішнього середовища у приміщенні, що впливає на людину, яка знаходиться в ньому. Мікроклімат в основному оцінюють за температурою повітря, вологістю і рухливістю повітря.

Температура повітря в приміщенні має бути приблизно 18–22 °С.

Учитель демонструє термометри для вимірювання температури в приміщенні, одночасно вимірюючи температуру повітря у класі.

– **Вологість повітря** показує, скільки води є в повітрі у вигляді водяної пари. Її вимірюють спеціальними приладами, які називаються **гігрометрами**. У старших класах на уроках фізики ви детальніше ознайомитеся з ними. Добре, коли гігрометр показує вологість від 40 до 60 %.

Учитель демонструє гігрометр або його малюнок.

– Велике значення для здоров'я людини має **вологість повітря**. У приміщенні з надмірною вологістю може погіршитися стан здоров'я, можуть загостритися деякі хронічні захворювання. Причинами підвищення вологості повітря в

помешканні є несправності систем водо- і тепlopостачання, нерегулярне провітрювання кімнат, тривале кипіння води на кухонній плиті тощо.

Недостатня вологість повітря також погано впливає на здоров'я. Вона, як правило, зменшується в зимовий період, коли в будинках працюють обігрівальні прилади, батареї опалення. У цей час може з'явитися відчуття сухості й першіння в горлі, сухість слизової оболонки носа тощо.

Щоб збільшити вологість повітря, можна налити воду в посуд і поставити його поблизу батарей опалювання. Також можна придбати в магазині зволожувач повітря.

Учитель демонструє малюнки зволожувачів повітря.

– Найкраща **швидкість руху повітря** від 10 до 20 сантиметрів за секунду. За таких показників мікроклімату людина почувається комфортно, тобто не перегрівається і не переохолоджується.

Щоб почуватися комфортно у своїй оселі, треба стежити за мікрокліматом у ній, тобто за температурою, вологістю повітря та іншими показниками. Для створення нормального мікроклімату в приміщенні використовують системи опалення, обігрівачі, вентилятори, очищувачі, зволожувачі, кондиціонери тощо.

Учитель демонструє малюнки обігрівачів, вентиляторів, очищувачів, кондиціонерів тощо.

– Також поліпшенню повітря сприяють кімнатні рослини та вологе прибирання приміщення. Тому за чистотою житла потрібно стежити щоденно і допомагати дорослим підтримувати її.

4. Розповідь учителя про значення кімнатних рослин.

5. Ознайомлення з текстом Миколи Коростельова про користь кімнатних рослин.

Учені встановили: квіти дуже корисні для здоров'я людей. Коли ми дихаємо, виділяється вуглекислота, повітря робиться важким, а квіти поглинають цю вуглекислоту.

Від батарей центрального опалення повітря стає сухим, навіть у горлі може почати дерти. Кімнатні рослини зволожують повітря.

Що більше квітів, то менше пилу. «Живими пилососами», тобто листям, рослини збирають кімнатний пил. Але якщо не мити їхнє листя чистою водою, то вони перетворюються на скарбнички пилу.

Квіти мають ще одну чудову властивість – вони знищують мікробів. Кімнатні рослини дуже корисні для здоров'я людей. Тільки квіти не повинні закривати світло, яке проникає крізь вікна.

За Миколою Коростельовим

6. Фізкультхвилинка. (За вибором учителя).

7. Робота за підручником на с. 47–50.

- Опрацювання тексту й бесіда за малюнками.
- Робота з віршем Петра Сороки «Прибирання».

V. Закріплення матеріалу.

1. Робота за підручником на с. 50, 51.

- Пояснення прислів'я.
- Відгадування загадок.
- Відповіді на запитання і виконання завдань 1–4.

- **Робота в групах** (завдання 5).
 2. Робота в зошиті на с. 17, 18.
 - Розгадування ребуса і запис відповіді (завдання 1).
 - Обговорення і виконання завдань 2, 3.
 - **ПРАКТИЧНА РОБОТА** (завдання 4).

Складання і запис пам'ятки «Як підтримувати чисте повітря в оселі».

 3. Гра «Що потрібно для прибирання?».
 - Відгадування загадок.
 - 1) Цього діда мусиш знати,
Він стоїть десь під стіною.
Кожен день твою кімнату
Підмітає бородою. (*Віник*).
 - 2) Він узявся до роботи, бруд увесь повимітав. (*Віник*).
 - 3) Що за слоник – довгий ніс – чистоту нам у дім приніс? (*Пилосос*).
 - 4) Від води воно зміниться, бо худне і піниться. (*Мило*).
 - Проведення гри.

– Назвіть, що потрібно для прибирання.

Учні по черзі називають предмети, потрібні для прибирання квартири (будинку). Той, хто помилиться або повторить предмет, що було названо, – вибуває з гри.

 4. Рольова гра «Прибирання у квартирі».

Учні імітують прибирання квартири (втирають пил, підмітають підлогу, пилюються, вибивають килими, миють підлогу, складають речі тощо).

 5. Метод «Мозковий штурм».
 - **Завдання 1.** Дібрати прикметники до слова «повітря».
- Учні по черзі називають.*
- Наприклад:** повітря атмосферне, безбарвне, прозоре, невидиме, свіже, чисте, забруднене, тепле, холодне, задимлене тощо.
- **Завдання 2.** Дібрати прикметники до слова «квартира».
- Учні по черзі називають.*
- Наприклад:** квартира чиста, світла, комфортна, прибрана, неприбрана, гарна, красива, велика, маленька, затишна тощо.
6. **Творча робота.** Казка «Про повітря».
- Коллективне складання казки про повітря.
- ### VI. Підсумок уроку.
- Що забруднює атмосферне повітря?
 - Що забруднює повітря в оселі?
 - Як підтримувати чистоту в оселі?
 - Для чого слід провітрювати приміщення?
 - Що допомагає підтримувати комфортний мікроклімат у помешканні?
 - Що ви використовуєте для прибирання квартири (будинку)?

ЯК ГОТУВАТИ ДОМАШНІ ЗАВДАННЯ І САМОСТІЙНО ВЧИТИСЯ

Дата _____

Клас _____

Мета: пояснити учням, як організувати самонавчання і взаємонавчання, як правильно розподіляти свій час на виконання домашніх і самостійних завдань; вчити взаємодопомозі; розвивати організованість, зосередженість, вміння працювати в колективі й самостійно; спонукати дітей до самоосвіти і самовдосконалення; виховувати прагнення до навчання і самонавчання.

Обладнання: червоні та зелені кружечки, різні предмети для гри (за вибором учителя), тексти для читання, різні словники, зокрема тлумачні, енциклопедії, довідники.

Попередня робота.

- Підготувати пам'ятки для батьків «Пам'ятка контролю щодо виконання домашніх завдань» і роздати їх батькам.
- Підготувати різні предмети для гри, наприклад книжки, ручки, олівці, гумки, щоденники, портфелі, пенали, стаканчики для ручок і олівців, деякі іграшки (ляльки, машинки тощо), гребінці, настільні лампи, телефони, розклади уроків, записаний на аркуші режим дня та ін.
- Підготувати червоні й зелені кружечки кожному учневі.
- Підготувати тексти для групової роботи.
- Підготувати різні словники, енциклопедії, довідники.
- Підготувати тлумачні словники кожному учневі.

Ключові поняття: самостійне навчання, організація самонавчання, організація взаємонавчання.

Хід уроку

I. Повторення вивченого.

Гра «Так чи ні?».

– Якщо ви згодні з тим, що почуєте, скажіть: «Так» – і плесніть у долоні.

- 1) Людям потрібне чисте повітря. (*Так*).
- 2) У лісі повітря чистіше, ніж на вулицях міста. (*Так*).
- 3) Повітря забруднюється від вихлопних газів автомобілів. (*Так*).
- 4) Клас потрібно провітрювати щоденно. (*Так*).
- 5) Квартиру не обов'язково провітрювати. (*Ні*).
- 6) Пил витирати не потрібно. (*Ні*).
- 7) Щоб було менше пилу, слід частіше мити підлогу. (*Так*).
- 8) Кімнатні рослини очищують повітря. (*Так*).
- 9) Мікроклімат приміщення впливає на самопочуття людини. (*Так*).
- 10) Заходячи до квартири, потрібно витерти взуття і перевзутися в кімнатні капці. (*Так*).

II. Повідомлення теми уроку.

– Сьогодні на уроці ми поговоримо про те, як організувати самонавчання і взаємонавчання, як правильно розподіляти свій час на виконання домашніх і самостійних завдань.

III. Актуалізація опорних знань.

Учитель проводить бесіду про організацію самонавчання і взаємонавчання.

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Бесіда.

– Які шкільні предмети вам подобаються? Які предмети найважчі (найлегші) для вас?

– Що повинно бути в куточку школяра? (*У куточку школяра мають бути: розпорядок дня, розклад уроків, підручники, зошити, шкільне приладдя – ручки, олівці, гумка тощо*).

– Розкажіть про ваше робоче місце вдома. Як воно оформлене? Що там є? Чи зручне воно?

– Коли ви робите домашні завдання? Скільки часу витрачаєте на їх виконання? Який порядок виконання домашніх завдань? На які предмети ви витрачаєте більше (менше) часу?

– Як ви вивчаєте новий матеріал? Хто вам допомагає?

– Розкажіть, чи використовуєте ви додаткові джерела інформації. Які саме?

– Чи робите ви перерви під час виконання домашньої роботи? Чи виконуєте фізкультхвилинки, вправи для очей?

2. Розповідь учителя про те, як виконувати домашні завдання, як організувати самостійне навчання.

3. Ознайомлення учнів з різними джерелами інформації.

Робота зі словниками, довідниками, енциклопедіями.

4. Фізкультхвилинка. (*За вибором учителя*).

5. Робота за підручником на с. 52–55.

Опрацювання тексту і бесіда за малюнками.

V. Закріплення матеріалу.

1. Робота за підручником на с. 55, 56.

Пояснення прислів'їв.

Відгадування загадки.

Відповіді на запитання і виконання завдань 1–4.

ПРАКТИЧНА РОБОТА (с. 56 підручника).

Обговорення і розігрування ситуацій.

2. Робота в зошиті на с. 18–21.

Відгадування загадок і запис відповідей у вигляді кросворда (завдання 1).

Самостійне виконання завдання 2 з подальшим обговоренням.

3. Пояснення прислів'їв.

1) Вік живи – вік учись.

2) Легко того вчити, хто хоче все знати.

3) Учатися ніколи не пізно.

4. Відгадування загадок.

1) Ніде не купиш,
На вагах не зважиш,
Сам здобуваєш,
У комору складаєш. (*Знання*).

2) На базарі їх не купиш,
На дорозі не знайдеш,
І не зважиш на терезах,
І ціни не підбереш. (*Знання*).

3) По білому полю чорним маком сіяно. (*Книжка*).

4) Мовчить, а сто дурнів навчить. (*Книжка*).

5) Снігові поля, чорні граки, хочеш розумним бути – бери та вчись. (*Книжка*).

6) Біле поле, чорне насіння, хто його сіє, той розуміє. (*Книжка*).

5. Гра «Світлофор».

Учитель читає початок речення, учні повинні закінчити його, обравши одну відповідь з пари запропонованих. Якщо учень обрав першу відповідь, то піднімає зелений кружечок, якщо обрав другу – червоний.

1) Коли я готую урок, я...

Стараюсь – не стараюсь.

Не відволікаюсь – відволікаюсь.

Не хвилююсь – хвилююсь.

Не втомлююсь – втомлююсь.

2) Мені робити уроки...

Цікаво – не цікаво.

Легко – важко.

3) Я роблю уроки...

Швидко – довго.

Із цікавістю – без інтересу.

6. Робота над віршем Володимира Лучука «Книголюбка».

КНИГОЛЮБКА

Хтозна вже відколи
я люблю читати.

Якби не до школи –
не лягала б спати.

Я люблю читати
часто до півночі,
поки пелехаті
ляжуть сни на очі.

Я засну, раденька, –
сплять разом зі мною
явори Шевченка
над Дніпром-рікою.

В сні не знаю, де я, –
лину в піднебесі,
а в руках лілея
Українки Лесі...

На столі розкрита
книжечка весела –

хитрий лис Микита
в мандри йде на села.

Кіт-воркіт – на плоті
дядечка Малишка...
В навчанні й роботі
помагає книжка.

В новорічні свята
я напам'ять вчила
вірші про санчата
дідуса Максима.

Зайчика була б я
у ліску спіймала...
На човенці жабка
з вітром мандрувала.

Хотіла б я уміти
швидко так читати,
щоб усі на світі
книги прочитати!

Володимир Лучук

– Про що цей вірш?

– Чому він називається «Книголюбка»?

– Про кого дівчинка вже прочитала книжки? Яких письменників?

– Про що вона мріє?

– Які книжки читаєте ви?

– Які ваші найулюбленіші книжки?

7. Робота в групах.

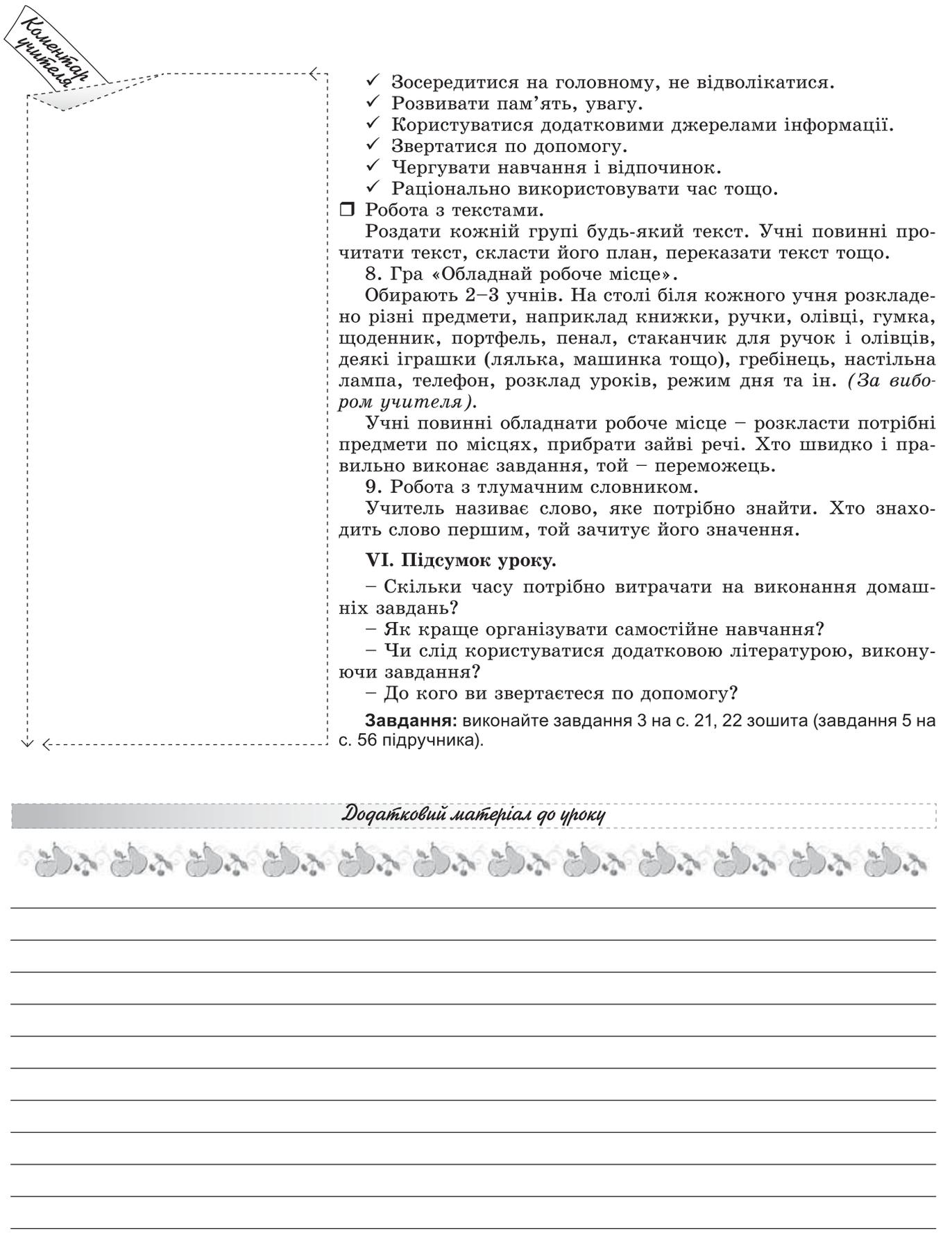
□ Складання пам'ятки «Правила самостійного навчання».

Наприклад:

✓ Прагнути бути самостійними в навчанні.

✓ Учатися з бажанням.

✓ Бути уважними, наполегливими.

*Коментар
вчителя*

- ✓ Зосередитися на головному, не відволікатися.
- ✓ Розвивати пам'ять, увагу.
- ✓ Користуватися додатковими джерелами інформації.
- ✓ Звертатися по допомогу.
- ✓ Чергувати навчання і відпочинок.
- ✓ Раціонально використовувати час тощо.

□ **Робота з текстами.**
 Роздати кожній групі будь-який текст. Учні повинні прочитати текст, скласти його план, переказати текст тощо.

8. Гра «Обладна робоче місце».

Обирають 2–3 учнів. На столі біля кожного учня розкладено різні предмети, наприклад книжки, ручки, олівці, гумка, щоденник, портфель, пенал, стаканчик для ручок і олівців, деякі іграшки (лялька, машинка тощо), гребінець, настільна лампа, телефон, розклад уроків, режим дня та ін. (*За вибором учителя*).

Учні повинні обладнати робоче місце – розкласти потрібні предмети по місцях, прибрати зайві речі. Хто швидко і правильно виконає завдання, той – переможець.

9. Робота з тлумачним словником.

Учитель називає слово, яке потрібно знайти. Хто знаходить слово першим, той зачитує його значення.

VI. Підсумок уроку.

– Скільки часу потрібно витратити на виконання домашніх завдань?

– Як краще організувати самостійне навчання?

– Чи слід користуватися додатковою літературою, виконуючи завдання?

– До кого ви звертаєтеся по допомогу?

Завдання: виконайте завдання 3 на с. 21, 22 зошита (завдання 5 на с. 56 підручника).

Додатковий матеріал до уроку

Розділ III

СОЦІАЛЬНА СКЛАДОВА ЗДОРОВ'Я

Урок 11

ТРАДИЦІЇ ЗБЕРЕЖЕННЯ ЗДОРОВ'Я В РОДИНІ

Мета: повторити і закріпити матеріал попередніх розділів, ознайомити учнів зі змістом розділу III «Соціальна складова здоров'я»; ознайомити учнів із сімейними традиціями, що сприяють збереженню здоров'я; розвивати інтерес до пізнання і збереження сімейних традицій; виховувати дбайливе ставлення до здоров'я всіх членів родини, бажання підтримувати сімейні традиції збереження здоров'я.

Обладнання: аркуші паперу, мікрофон.

Попередня робота.

- Підготувати анкети для батьків і роздати їх для заповнення. Провести бесіду з батьками про збереження і зміцнення здоров'я в родині.
- Записати на дошці запитання та відповіді.
- Підготувати аркуші паперу кожному учневі.
- Підготувати матеріал для проведення свята «Традиції збереження здоров'я в родині».

Ключові поняття: традиція, сімейні традиції, традиції збереження здоров'я в родині.

Хід уроку

I. Повторення вивченого.

1. Бесіда.

– Ми закінчили вивчати два перших розділи. Зараз перевіримо, як ви їх засвоїли.

Дайте відповіді на запитання.

- Які найголовніші цінності для людини?
- Як ви дбаєте про здоров'я?
- Що таке небезпечна ситуація?
- Назвіть правила безпечної поведінки.
- Назвіть складові здоров'я. Чи пов'язані вони між собою?
- Які чинники впливають на здоров'я людини?
- Які речовини людина отримує з їжею?
- Чи впливають вітаміни на здоров'я людини?
- Які основні принципи загартовування?
- Як ви загартовуєтеся?
- Як ви дбаєте про зір, слух?
- Що ви робите для формування правильної постави і запобігання плоскостопості?
- Як ви доглядаєте за порожниною рота?
- Як ви стежите за чистотою в оселі?
- Як ви готуєте уроки?

2. Перевірка домашнього завдання.

Коментар
читача

Дата _____

Клас _____

Завдання 3 на с. 21, 22 зошита (завдання 5 на с. 56 підручника).

– Скільки часу ви витрачаєте на виконання домашніх завдань?

II. Повідомлення теми уроку.

– Ми розпочинаємо вивчати III розділ підручника, який називається «Соціальна складова здоров'я». Відкрийте підручник на с. 57 і прочитайте, про що ви дізнаєтеся із цього розділу. (*Діти читають*).

– Сьогодні на уроці ми поговоримо про традиції збереження здоров'я в родині.

III. Актуалізація опорних знань.

Бесіда.

– Що таке сім'я?

– Що для вас означає сім'я?

– Як ви піклуєтеся про здоров'я вашої родини?

– Які традиції є у вашій родині?

– Чи існують у вас сімейні традиції збереження здоров'я?

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Розповідь учителя з проведенням словникової роботи.

– В Україні говорять: «З родини йде життя людини». Саме в сім'ї дитина робить свої перші кроки, навчається любові й доброти, учиться шанувати свою родину, свій рід, продовжує сімейні традиції.

Слово «традиція» походить з латинської мови й означає «передача».

Традиція – це звичаї, досвід, правила поведінки тощо, які передаються з покоління в покоління.

У багатьох родинах існують різні традиції, зокрема традиції, що сприяють збереженню і зміцненню здоров'я. Це – загартовування, участь у рухливих і спортивних іграх, туристичні походи тощо. У родинах, у яких ведуть здоровий спосіб життя, не мають шкідливих звичок, народжуються здорові діти, адже здоров'я дитини залежить і від спадковості, ви про це вже знаєте. Тому продовжуйте традиції зміцнення і збереження здоров'я, що були закладені у ваших родинах, та започаткуйте свої.

2. Робота за підручником на с. 58, 59.

Опрацювання тексту і бесіда за малюнками.

3. Фізкультхвилинка. (*За вибором учителя*).

V. Закріплення матеріалу.

1. Робота за підручником на с. 59.

Відповіді на запитання і виконання завдань 1–3.

2. Робота в зошиті на с. 22, 23.

Розгадування ребуса і запис відповіді (завдання 1).

Самостійне виконання завдань 2–4 з подальшим обговоренням.

3. Пояснення вислову.

Здоров'я дитини – багатство родини.

4. *Самостійна робота.*

На дошці записано запитання та відповіді.

Учитель роздає аркуші паперу кожному учневі. Вони мають прочитати запитання, записані на дошці, обрати і записати відповіді та доповнити свої варіанти відповідей.

– Як ви піклуєтеся про здоров'я своїх рідних і близьких? Виберіть відповіді та додайте свої. Запишіть їх на аркушах паперу.

- 1) Намагаюсь нікого не засмучувати.
- 2) Роблю все для того, щоб у членів родини був гарний настрій.
- 3) Допмагаю по господарству.
- 4) Пропоную спільні рухливі ігри.
- 5) Залучаю до спільних оздоровчих занять.
- 6) Запрошую усіх членів сім'ї зранку на зарядку.
- 7) Запрошую усіх рідних на прогулянку перед сном.
- 8) Пропоную відмовитись від шкідливих звичок.

5. Вправа «Мікрофон».

□ Завдання 1. Продовжити речення.

– У нашій родині є традиція... *(Займатися спортом разом, зранку бігати і робити зарядку, подорожувати, ходити в турпоходи, обливатися водою на подвір'ї, купатися цілий рік у будь-яку погоду, не вживати спиртних напоїв, не курити тощо).*

□ Завдання 2. Скласти словосполучення зі словом «сім'я».

Наприклад: сім'я велика, невелика, дружна, гарна, весела, красива, рідна, міцна, загартована, спортивна, щаслива, працююча, ледача, багатодітна, малозабезпечена тощо.

6. Робота над текстом.

 Слухання й обговорення тексту Олени Різник «Найкраща в світі сім'я».

- Що дівчинка розповіла про свою сім'ю?
- Яка в неї сім'я?
- Скільки братиків і сестричок у неї?
- Як сім'я дівчинки проводить вільний час?
- Як у вашій родині проводять вільний час?

VI. Підсумок уроку.

- Що таке традиція?
- Які традиції збереження здоров'я є у вашій родині?

Завдання:

- 1) Виконайте завдання 4 на с. 59 підручника.
- 2) Підготуйте і проведіть у класі свято «Традиції збереження здоров'я в родині». (Практична робота на с. 59 підручника).

На допомогу вчителю

АНКЕТА ДЛЯ БАТЬКІВ

- 1) Чи обговорюєте Ви з дитиною питання здоров'я та його значення для людини?
- 2) Якому виду родинного дозвілля Ви надаєте перевагу?
- 3) Чи подаєте Ви дитині приклад здорового способу життя?
- 4) Придбаня для дитини спортивного інвентарю (велосипеда, самоката, роликів, ковзанів, лиж, санчат, скейта, скакалки, м'яча тощо) Ви вважаєте необхідністю чи задоволенням дитячої забаганки?
- 5) Чи є у Вашій родині традиції щодо збереження здоров'я? Якщо «так», то які саме?

Додатковий матеріал до уроку

A series of horizontal lines for writing, consisting of 20 parallel lines spaced evenly down the page.

Урок 12

ПРО ЗНАЙОМСТВО І ДРУЖБУ. ДРУЖНІ СТОСУНКИ

Мета: ознайомити учнів з правилами етикету, зокрема з правилами знайомства; продовжити формувати уявлення про дружбу і дружні стосунки; розвивати вміння будувати дружні стосунки; виховувати дружні стосунки між школярами, почуття дружби і взаємодопомоги.

Обладнання: мікрофон, картки, на яких записано риси характеру, картки із частинами прислів'їв, картки з початками прислів'їв і висловів, вірші й тексти до теми.

Попередня робота.

- Підготувати кожній групі картки, на яких записано риси характеру.
- Підготувати кожній групі прислів'я про дружбу і записати їхні частини на картках.
- Підготувати картки з початками прислів'їв і висловів.
- Підготувати вірші й тексти до теми.

Ключові поняття: етикет, правила знайомства, дружба, дружні стосунки.

Хід уроку

I. Повторення вивченого.

1. Гра «Блискавка».

Учитель ставить запитання, а учні повинні швидко відповісти «так» або «ні».

– Чи корисно всією сім'єю:

1) Загартовуватися? (Так).	6) Плавати в річці? (Так).
2) Грати в рухливі ігри? (Так).	7) Дивитися цілий день телевізор? (Ні).
3) Курити? (Ні).	8) Робити зарядку? (Так).
4) Займатися спортом? (Так).	9) Співати пісень? (Так).
5) Ходити в походи? (Так).	10) Гуляти в парку? (Так).

2. Перевірка домашнього завдання.

Завдання 4 на с. 59 підручника.

Деякі учнів розповідають про традиції збереження здоров'я, яких дотримуються в їхніх родинах.

II. Повідомлення теми уроку.

– Сьогодні на уроці ви дізнаєтеся про те, як знайомитися з людьми за правилами етикету. Ми поговоримо про друзів і дружні стосунки.

III. Актуалізація опорних знань.

Бесіда.

- Що таке дружба?
- Чи багато у вас друзів?
- Навіщо потрібні друзі?
- З ким ви дружите?
- Розкажіть про свого друга чи подругу. Як ви познайомилися? Що вас об'єднує? Які у вас стосунки? Чи сваритесь ви?

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Розповідь учителя з проведенням словникової роботи про правила знайомства і дружбу.

Коментар
читача

Дата _____

Клас _____

2. Бесіда про стосунки в класі.

– Які взаємини між учнями вашого класу? Як ви ставитеся один до одного? Чи поважаєте, розумієте, допомагаєте один одному тощо? Чи, навпаки, ви сваритеся, ображаєте один одного, не розумієте?

– Як ви ставитеся до своїх доручень, обов'язків? Чи допомагаєте один одному в їх виконанні? Чи є у вас спільні справи, захоплення? Які саме?

– Які стосунки мають бути у дружному класі?

– Як ви вважаєте, чи можна назвати ваш клас дружним?

– Як ви думаєте, чи залежить здоров'я від взаємин у класі?

3. Розповідь учителя з елементами бесіди про дружні стосунки.

– Що таке дружні стосунки? (*Дружні стосунки – це доброзичливість, чуйне ставлення один до одного, взаємодопомога*).

– Між ким можуть бути дружні стосунки? (*Дружні стосунки можуть бути між друзями, однокласниками, членами команди, сусідами тощо*).

– Як підтримувати дружні стосунки? (*Відповіді учнів*).

– Щоб підтримувати дружні стосунки, треба знати правила поведінки з людьми. Запам'ятайте деякі «секрети»:

✓ Звертатися до людей на ім'я. Не вживати прізвиськ.

✓ Бути ввічливими, привітними.

✓ Допомогати тим, хто потребує допомоги. Бути толерантними.

✓ Давши слово – тримати його, давши обіцянку – виконати її. Ніколи не давати обіцянки, якої не зможете виконати.

✓ Завжди говорити правду. Ні перед ким не вихвалитися.

✓ Ні про кого не пліткувати і не нашіптувати. Не робити вчинків, про які буде потім соромно згадувати.

✓ Уміти себе стримувати, щоб запобігти конфліктам.

– Завжди пам'ятайте, що поводитися треба так, як би ви хотіли, щоб поводитися з вами.

Від того, чи вміє людина будувати свої стосунки з іншими, залежить її здоров'я та здоров'я оточуючих людей. Якщо стосунки ґрунтуються на повазі, довірі, щирості, взаєморозумінні, тобто є дружніми, то це позитивно впливає на здоров'я. Якщо, спілкуючись, люди ображають один одного, псують настрій, сваряться, конфліктують, то це шкодить здоров'ю.

Якщо ви з кимось посварилися, подумайте, чому так сталося. Намагайтеся не ображатися через дрібниці, умійте прощати своїм друзям. Якщо ви винні – підійдіть до товариша, попросіть вибачення.

4. Фізкультхвилинка. (*За вибором учителя*).

5. Робота за підручником на с. 60–63.

Опрацювання тексту і бесіда за малюнками.

Ознайомлення з оповіданням Любові Воронкової «Антон і Харитон».

V. Закріплення матеріалу.

1. Робота за підручником на с. 64.

Пояснення прислів'їв.

Відповіді на запитання і виконання завдань 1–4.

- Робота в групах* (завдання 5).
- ПРАКТИЧНА РОБОТА (с. 64 підручника).
Інсценізація «Будьмо знайомі!».
2. Робота в зошиті на с. 23, 24.
- Обговорення і виконання завдання 1.
- Самостійне виконання завдань 2, 3 з подальшою перевіркою.
- 3. Робота над літературними творами.
- Слухання й обговорення вірша Олександра Бродського.

Раз, два, три, чотири, п'ять –
Став я друзів рахувать:
Гриць, Мишко та Ігорьок,
Два Миколки, Васильок,
Та і це ще не кінець:
В мене друзів стільки всіх,
Що й злічити годі їх!

Олександр Бродський

- Скільки друзів у хлопчика?
- Перелічіть імена друзів, які згадані у вірші.
- Чи багато у вас друзів?

- Слухання й обговорення вірша Оксани Сенатович «Що це значить – не дружити».

ЩО ЦЕ ЗНАЧИТЬ – НЕ ДРУЖИТИ

Що це значить – не дружити,
Жити так – одинаком?
Не дружити – це ходити
Не дверима, а вікном.
Це без друга, без подружки
На перерві у кутку
Розправляти самотужки
З апельсином нашвидку.

Це дивитись, наче в книжку,
Набік з видом кам'яним,
А насправді тишком-нишком
Роздавати штурхани.
В школі вчитись й не дружити –
Це, повірте, все одно,
Що, заплющившись, сидіти
І дивитись у вікно.

Оксана Сенатович

- Як ви зрозуміли зміст цього вірша?
- Хто ваші друзі у школі?

- Слухання й обговорення оповідання Василя Сухомлинського «Мишкові купили велосипед».

- Чи вдалося Мишкові покататися на велосипеді? Чому?
- Про які риси характеру свідчить вчинок Мишка?
- Як ви вважаєте, чи може він бути справжнім другом?
- Чи можна назвати його стосунки з дітьми дружними?
- А як вчинили б ви?

- Слухання й обговорення оповідання Василя Сухомлинського «У кого радість, а в кого горе».

- Чому учні поїхали на екскурсію пізніше?
- Що значить «розуміти чуже горе»?
- Як ви вважаєте, чи дружні стосунки в Галинчиному класі?
- Чи можна ваш клас назвати дружним?
- Як ви вважаєте, чи вчинили б учні вашого класу так само?

4. Вправа «Мікрофон».

- Яким має бути справжній друг (справжня подруга)?

Учні по черзі називають. (Добрий, щирий, сміливий, чесний, чемний, вихований, чуйний, щедрий, уважний тощо).

– Якою має бути справжня дружба? (*Вірна, безкорисна, довга, вічна, міцна тощо*).

5. Робота в групах.

□ Завдання 1.

Учитель роздає кожній групі картки, на яких записано риси характеру. Учні повинні викреслити ті риси характеру, що не сприяють дружнім стосункам.

Наприклад: Картка 1. Щирість, доброта, заздрість, відповідальність, хвалькуватість, уважність, жадібність.

Картка 2. Чуйність, заздрість, чесність, байдужість, уважність, хитрість, злість.

□ Завдання 2.

Учитель роздає кожній групі частини прислів'їв. Вони повинні їх «зібрати» і пояснити значення.

Кожне слово записано на окремій картці.

Дерево корінням, а
міцне друзями. людина –

(Дерево міцне корінням, а людина – друзями).

Друзі біді.
в пізнаються

(Друзі пізнаються в біді).

Людина коріння. що
без друзів, без дерево

(Людина без друзів, що дерево без коріння).

Щасливо де жити,
дружити. вміють там

(Щасливо там жити, де вміють дружити).

Нових а наживай, друзів
не старих забувай.

(Нових друзів наживай, а старих не забувай).

Річ стара. а
нова, краще дружба –

(Річ краще нова, а дружба – стара).

Не доведеться з сваритися,
мириться. бо другом варто

(Не варто з другом сваритися, бо доведеться миритися).

Скарб – друг – не
друг, скарб. а

(Скарб – не друг, а друг – скарб).

Старий двох. друг –
нових краще вірний

(Старий вірний друг – краще нових двох).

6. Робота з прислів'ями та висловами.

Учитель роздає деяким учням картки з початками прислів'їв і висловів. Учні повинні закінчити їх і пояснити значення.

- 1) Не чини іншому того, що... (*тобі немиле*).
- 2) Чого собі не зичиш, іншому... (*не бажай*).
- 3) Справжній друг завжди тобі... (*добра бажатиме*).
- 4) Дружба дорожча за... (*золото*).
- 5) У лиху годину впізнаєш... (*вірну людину*).

7. Гра «Зроби комплімент».

– Зробіть один одному комплімент.

Учень (учениця), називаючи ім'я, говорить комплімент.

Наприклад: Ганна красива, як квіточка. Сергійко сильний, наче штангіст. Марійка усміхається, як сонечко.

8. Слухання вірша і розучування мирилок.

□ Вірш І. Панасюк «У дворі».

У ДВОРІ

У дворі гуляли діти:
Інна, Таня, Коля, Віта.
Всі дружили і сміялись,
Раптом – всі засперечались.
Хтось вередував і злився,
Чимось хтось не поділився,
А хтось ляльку поламав,
Хтось машинку заховав...

Ангел білий прилетів,
Подививсь на дітлахів.
І сказав: «Мирись, мирись!
Тільки більше не сварись!
Бо не хочеться водитись
З тим, хто вміє тільки злитись.
Нумо, діти, посміхніться,
Чемні будьте й подружіться!»

І. Панасюк

□ Мирилки.

ЧАРІВНА МИРИЛКА

Досить лаятись і злитись!
Ну давай скоріш миритись!
Геть, образа, відійди,
Жде нас дружба назавжди!

І. Мирошниченко

9. Гра «Не сварітеся».

– Розучіть гру і пограйте в неї. Утворіть коло і співайте пісню:

Не сварітеся,
помирітеся,
дайте один одному
та обидві рученьки,
помирітеся.

Під спів пісні з кола виходять дійові особи (двоє дітей, яких хочуть помирити) і, не дивлячись «суперник» на «суперника», прямують у середину. Там вони зупиняються і повертаються один до одного боком чи спиною, похиливши голови.

Коли пісня закінчилася, вони поволі повертаються обличчям один до одного, піднімають голови і подають один одному руки.

Діти, дочекавшись цієї хвилини, радісно плещуть у долоні і вигукують: «Помирилися, помирилися!».

Потім дійові особи обирають замість себе інших, і гра триває далі.

10. Виконання учнями пісні або слухання «Пісні про дружбу».

VI. Підсумок уроку.

- Якою має бути справжня дружба?
- Як має поводитися справжній друг чи справжня подруга?
- Які ознаки дружніх стосунків?
- Розкажіть про своїх друзів.

Завдання:

- 1) Виконайте завдання 4 на с. 24 зошита.
- 2) Принесіть фотографії, на яких ви зображені разом зі своїми друзями.

Додатковий матеріал до уроку

A series of horizontal lines for writing, consisting of 20 evenly spaced lines that fill the majority of the page below the decorative border.

УМІЙ СКАЗАТИ «НІ!»

Мета: розширити знання учнів про спілкування; ознайомити з різними ситуаціями і варіантами відмови; учити використовувати в разі потреби різні способи відмови; розвивати вміння протидіяти небажаним пропозиціям; виховувати культуру спілкування.

Обладнання: фотографії, невеликі аркуші паперу, аркуш паперу формату А0.

Попередня робота.

- Дати учням завдання: принести фотографії, на яких вони зі своїми друзями.
- Підготувати аркуш паперу формату А0.
- Підготувати невеликі аркуші паперу кожному учневі для запису правил.

Ключові поняття: спілкування, відмова, способи відмови, ввічлива відмова, категорична відмова.

Хід уроку

I. Повторення вивченого.

1. Колективна робота.

Створення колажу «Наш дружний клас».

1) Учитель роздає кожному учню аркуш паперу, на якому вони повинні написати по одному правилу дружби.

Потім ці аркуші прикріплюють на великому плакаті (аркуші паперу формату А0).

2) На цьому плакаті розміщують фотографії, на яких учні зображені разом зі своїми друзями.

2. Бесіда про дружбу і дружні стосунки.

3. Робота над оповіданням Олега Буценка «У новій школі».

У НОВІЙ ШКОЛІ

У новій школі Ньюра нікого не знала. Тому все придивлялася до учнів, до вчительки, до класу.

Якось на великій перерві підійшла до неї однокласниця Галя і питає:

– Ти ще ні з ким не дружиш?

– Ні, – відповіла Ньюра.

– І я ні з ким не дружу, – зітхнула Галя. – Погані в нас дівчата.

Оленка – задавака, Вірка – хитруля, Надька – брехуха, Ірка – дирака...

Майже всіх дівчат класу перебрала Галя – усі погані виявились. Лише про себе нічого не сказала.

– Просто не знаю, з ким ти можеш у нас дружити.

– Не турбуйся, – відповідає їй Ньюра. – З ким я дружитиму, я ще не знаю. Зате знаю, з ким мені не треба дружити.

Олег Буценя

– Яку характеристику дала Галя своїм однокласникам?

– Чому Галинка ні з ким не дружить?

– Чи можуть бути у Галі дружні стосунки з однокласниками? Відповідь обґрунтуйте.

– Чи обрала Ньюра собі подруг?

– Що відповідала Ньюра Галі?

Дата _____

Клас _____

- Яка головна думка оповідання?
- 4. Розповідь учнів про своїх друзів, їхні стосунки.
- 5. Перевірка домашнього завдання.

Завдання 4 на с. 24 зошита.

– Прочитайте або розкажіть прислів'я про дружбу, які ви підготували.

II. Повідомлення теми уроку.

– Сьогодні на уроці ми говоритимемо про різні ситуації і варіанти відмови.

III. Актуалізація опорних знань.

Учитель з'ясовує в учнів, чи доводилося їм комусь у чомусь відмовляти, як вони це робили, що казали, як відреагував на відмову співрозмовник тощо.

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Розповідь учителя.
2. Ознайомлення з варіантами відмови.

– У житті бувають різні ситуації. Такими різними можуть бути варіанти відмови. Навчіться у разі потреби використовувати їх.

Правила відмови. Як казати «Ні!»

Ввічлива відмова

- 1) Просто скажи: «Ні».

Ти можеш відповісти лише одним словом, нічого не пояснюючи.

2) Іноді недостатньо одного слова «ні», тому слід назвати причину відмови. «Ні, я не прийду» або «Ні, дякую. Іншим разом» і пояснити, чим зумовлена відмова.

Наприклад: «Ні, до мене сьогодні приїздить бабуся».

3) «Ні, але...». Такий спосіб відмови застосовують у разі, якщо ти згоден (згодна), але за іншої умови.

Наприклад: «Я не зможу прийти до тебе в гості сьогодні, але завтра із задоволенням».

4) «Це не моє, запитай у...». У випадку, коли просять річ, що тобі не належить, порадь звернутися до тієї людини, якій ця річ належить.

5) «Я знаю, хто може тобі допомогти». Такий спосіб відмови передбачає, що ти допоможеш людині, спрямувавши її до того, хто краще знає і може висвітлити питання.

Категорична відмова

«Ні!».

«Ні, не хочу!».

«Ні, я сказав (сказала), не буду цього робити».

Такі способи відмови застосовують у разі небажаних позицій:

– коли тебе змушують виконати те, що може зашкодити тобі або іншим (закурити, випити спиртне, зіпсувати чийсь річ, когось образити тощо);

– коли пропонують піти в небезпечні місця (у зруйновані будинки, на будівельні майданчики тощо);

– коли незнайома людина пропонує піти з нею кудись, поїхати або щось зробити тощо.

3. Фізкультхвилинка. (За вибором учителя).

4. Робота за підручником на с. 65–69.

Опрацювання тексту і бесіда за малюнками.

V. Закріплення матеріалу.

1. Робота за підручником на с. 69–71.

Робота над оповіданням Миколи Коростельова «Не пробувати, не починати» (завдання 1).

Відповіді на запитання і виконання завдання 2.

Робота в групах (завдання 3).

ПРАКТИЧНА РОБОТА (с. 71 підручника).

2. Робота в зошиті на с. 24–27.

Обговорення і виконання завдань 1–3.

3. Колективна робота.

Обговорення ситуацій.

1) Вас запросили на стадіон. Ви робите уроки.

– Як ви вчините?

2) Друг дав вам покататися на своєму велосипеді. У вас просить його менший братик.

– Що ви зробите?

3) Подруга вчора ходила на день народження і не встигла зробити уроки. Просить у вас списати домашнє завдання.

– Як ви вчините?

4) Вам запропонував закурити ваш товариш із 6-го класу.

– Ваші дії?

5) Ваш друг посварився з однокласником і запропонував влаштувати бійку після уроків.

– Як ви поведетеся?

6) Ваш сусід пропонує піти подивитися на будівництво неподалік вашого будинку.

– Що ви зробите?

7) До вас підійшла на вулиці незнайома жінка і просить допомогти їй донести сумку додому.

– Як ви вчините?

4. Вправа «Хвости».

– Закінчіть речення.

1) Якщо мене будуть просити заподіяти якусь шкоду комусь, то я...

2) Якщо мені запропонують скуштувати алкогольний напій, то я...

3) Якщо незнайомець запросить мене піти з ним, то я...

4) Якщо мені запропонують сигарети для того, щоб спробувати закурити, то я...

5) Якщо мені запропонують піти на прогулянку в місця, де небезпечно, то я...

Підвести учнів до висновку, що є небезпечні ситуації, які потребують категоричної відмови.

РУЙНІВНИКИ ЗДОРОВ'Я

Мета: продовжити формувати уявлення про шкідливі звички та їхню згубну дію на здоров'я дитячого організму; розвивати прагнення вести здоровий спосіб життя; виховувати негативне ставлення до куріння, вживання алкогольних, наркотичних і токсичних речовин.

Обладнання: мікрофон, матеріали для досліду (за вибором учителя).

Попередня робота.

- На дошці записати прислів'я та вислови, частини яких не збігаються.
- Підготувати матеріали для досліду про шкоду куріння (за вибором учителя).
- Підготувати прислів'я і вірші до теми.

Ключові поняття: куріння, алкоголь, токсична дія алкоголю, алкоголізм, наркотичні речовини, наркоманія, токсичні речовини, «Телефон Довіри».

Хід уроку

I. Повторення вивченого.

Вправа «Мікрофон».

– Наведіть приклади, коли можна відмовити ввічливо, а коли слід сказати категорично: «Ні!».

Учні по черзі називають.

II. Повідомлення теми уроку.

– Сьогодні на уроці ми поговоримо про небезпеку куріння, вживання алкогольних, наркотичних і токсичних речовин, їх згубний вплив на здоров'я.

III. Актуалізація опорних знань.

Учитель проводить бесіду про корисні та шкідливі звички, про небезпеку куріння, вживання алкоголю, наркотиків, токсичних речовин.

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Розповідь учителя і робота за підручником на с. 72–76. Опрацювання тексту з проведенням словникової роботи і бесіда за малюнками.

2. Фізкультхвилинка. *(За вибором учителя).*

V. Закріплення матеріалу.

 1. Робота з текстом «Казка про мудрого чоловіка».

2. Робота за підручником на с. 76, 77.

- Пояснення прислів'їв.
- Відповіді на запитання і виконання завдань 1–4.
- Робота в парах* (завдання 5).
- ПРАКТИЧНА РОБОТА (с. 77 підручника).

Обговорення і розігрування в класі ситуацій звернення за «Телефоном Довіри».

3. Робота в зошиті на с. 27–29.

Дата _____

Клас _____

- Розгадування ребусів і запис відповідей (завдання 1).
- Обговорення і виконання завдань 2, 3.
- Самостійне виконання завдання 4 з подальшою перевіркою.

4. Робота над висловами.

□ Завдання 1.
– Знайдіть другу «половинку» прислів'я або вислову.
На дошці записано прислів'я і вислови, частини яких не збігаються. Учні по черзі виходять до дошки, читають прислів'я або вислів, знаходять другу його «половинку» і стрілочкою з'єднують обидві частини прислів'я або вислову.

Хто курить тютюн,	здоров'ю шкодити.
Хочеш довго жити –	викрадач розуму.
Алкоголь –	не бачити добра.
Пити до дна –	той сам собі ворог.
Курити –	кидай курити.

- Завдання 2.
– Поясніть, як ви розумієте вислови видатних людей.
- 1) Від куріння тупієш. Куріння – гарна річ для бездіяльних людей. (*Йоганн Гете*).
 - 2) Цигарка – це бікфордів шнур, на одному кінці якого вогник, а на іншому – дурник. (*Бернард Шоу*).
 - 3) Тютюн приносить шкоду тілу, руйнує розум, отуплює цілі нації. (*Оноре де Бальзак*).
 - 4) Від поганих звичок гине краса, через них скорочується молодість. (*Горацій*).

- Завдання 3.
– Поясніть прислів'я і вислови.
- а) Про алкоголь.
- 1) Де чарка, там і сварка.
 - 2) Горілка – здоров'я злодійка.
 - 3) Хто багато п'є, той сам себе б'є.
- б) Про здоров'я.
- 1) Здоров'я маємо – не дбаємо, а загубивши – плачемо.
 - 2) Наше здоров'я – у наших руках.
 - 3) Хто здоровий, той і молодий.
 - 4) Хто здоровий, той багатий, а хто недужий, той бідний.
5. Робота над віршами.
- Слухання й обговорення вірша Наталі Чуб «Вірш для курців».

ВІРШ ДЛЯ КУРЦІВ

Не повинні діти цигарки курити, а хто курить тишком-нишком, той не виросте нітрішки! Не бери ніколи цигарки у школу, бо вони впливають дуже на твоє здоров'я, друже! От би всі на світі кинули курити!	Стали б вулиці у місті і повітря – чисті-чисті! Хто цього не знає, хай на вус мотає: хто курить почав для моди, той собі найбільше шкодить. Від куріння гинуть серце і легені. Будеш змушений повіки купувати в аптеці ліки!
---	---

Наталія Чуб

– Чи повинні курити діти? Чому?

- Як куріння впливає на здоров'я?
- Що б сталося, якби всі кинули курити?
- Яка головна думка вірша?

Слухання й обговорення вірша Інни Кульської «Журці».

6. ПРАКТИЧНА РОБОТА.

Проведення досліду про шкоду куріння

Дія нікотину на насіння гороху (або на зерна пшениці).

Висадити в два розсадники по п'ять насінин гороху (або зерен пшениці) на глибину 0,5 см. Поливати в один і той самий час однаковою кількістю води. При цьому перший розсадник поливати звичайною водою, другий – водою, у яку на 10 хв опустити вату з фільтра з викуреної сигарети.

Висновок: під впливом нікотину насіння гороху (зерна пшениці) не розвиваються. Нікотин, що міститься у воді для поливу, вбиває зародки насіння.

- Проведення досліду показало, що шкідливі речовини, які містяться в сигареті, убивають живий організм.

VI. Підсумок уроку.

- Як куріння (алкоголь, наркотики, токсичні речовини) впливає на організм людини?

- Чи завдають шкоди здоров'ю дітей такі шкідливі звички, як куріння, алкоголь, наркотики, токсичні речовини? Якої саме?

- Чи потрібно починати курити?

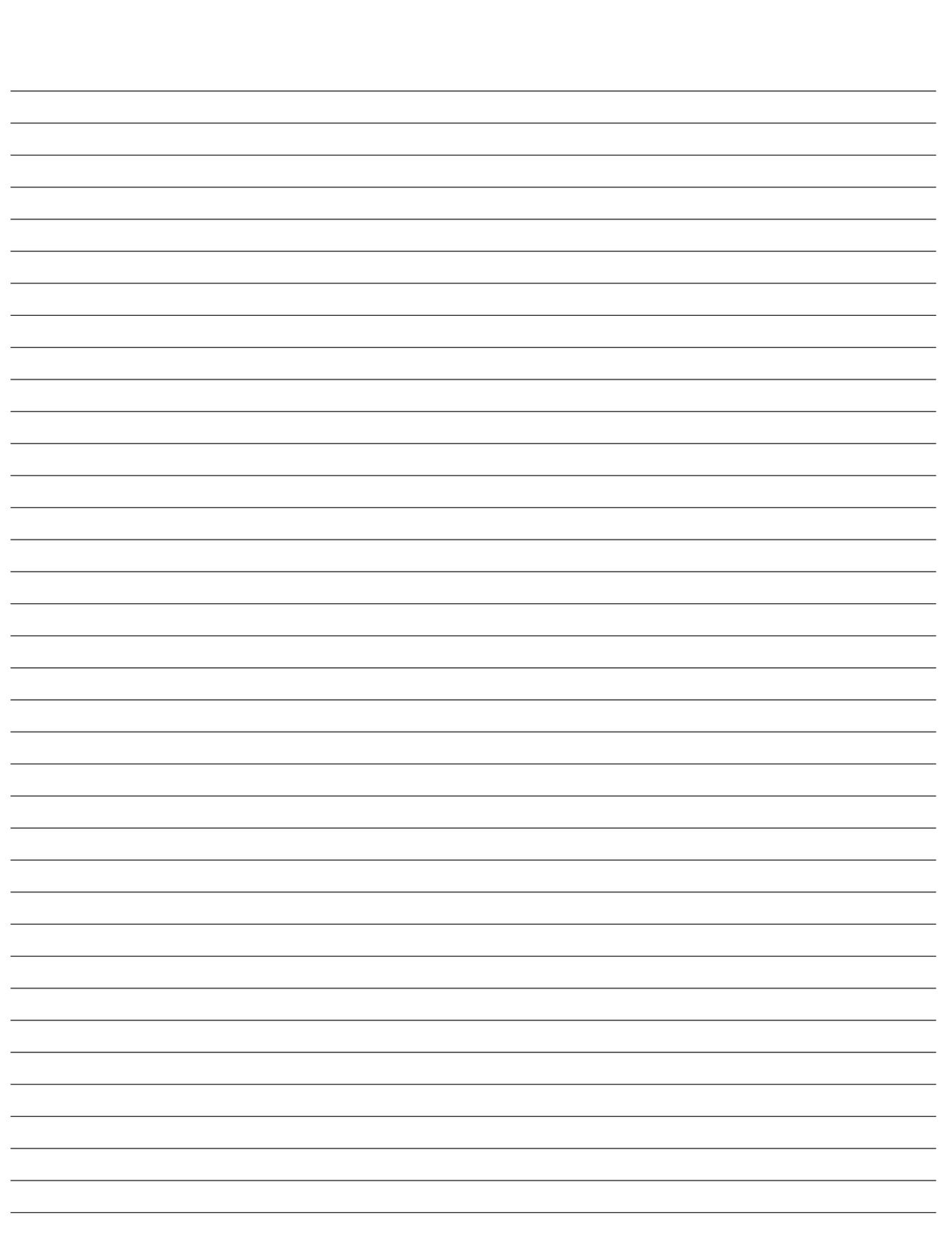
- Як слід відмовити людині, яка запропонувала закурити або скуштувати алкоголь?

- Які риси характеру слід мати, щоб кинути курити?

Завдання: виконайте завдання 6 на с. 77 підручника.

Додатковий матеріал до уроку

Урок 15

КОРИСТУВАННЯ ТЕЛЕВІЗОРОМ, КОМП'ЮТЕРОМ, МОБІЛЬНИМ ТЕЛЕФОНОМ

Мета: формувати в учнів уявлення про вплив телевізорів, комп'ютерів, мобільних телефонів та інших електронних засобів на здоров'я; ознайомити з правилами користування телевізором, комп'ютером, мобільним телефоном, спонукати школярів до виконання цих правил; виховувати сталі навички безпечної для власного здоров'я поведінки.

Обладнання: зелені та червоні кружечки.

Попередня робота.

- Підготувати зелені та червоні кружечки кожному учневі.
- Підготувати загадки і вірші до теми.

Ключові поняття: телевізор, комп'ютер, мобільний телефон, правила користування телевізором, комп'ютером, мобільним телефоном.

Хід уроку

I. Повторення вивченого.

1. Гра «Світлофор».

Учитель називає різні звички, а учні сигналізують кружечками: зелений – корисно для здоров'я, червоний – шкідливо.

– Що корисно для здоров'я, а що – шкідливо?

Робити зарядку; курити; загартовуватися; гризти нігті; вживати алкоголь; займатися спортом; дотримуватися режиму дня; не мити руки перед їдою; грати в рухливі ігри; вживати наркотики; їсти овочі та фрукти; бути «пасивним» курцем; провітрювати приміщення.

2. Перевірка домашнього завдання.

Завдання 6 на с. 77 підручника.

– У чому полягає небезпека куріння, вживання алкоголю, наркотиків і токсичних речовин?

II. Повідомлення теми уроку.

– Сьогодні на уроці ми поговоримо про те, як користуватися телевізором, комп'ютером, мобільним телефоном та іншими електронними засобами, про їхній вплив на здоров'я.

III. Актуалізація опорних знань.

Учитель проводить бесіду про те, що учні знають про користування телевізором, комп'ютером, мобільним телефоном та іншими електронними засобами, про їхній вплив на здоров'я людини.

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Розповідь учителя про правила користування телевізором, комп'ютером, мобільним телефоном та іншими електронними засобами.

2. Робота за підручником на с. 78–81.

Опрацювання тексту і бесіда за малюнками.

3. Фізкультхвилинка. (За вибором учителя).

Коментар
читача

Дата _____

Клас _____

V. Закріплення матеріалу.

1. Робота за підручником на с. 81, 82.
 - Відгадування загадок.
 - Відповіді на запитання і виконання завдань 1–3.
 - Гра «Так чи ні?».
2. Робота в зошиті на с. 29–31.
 - Розгадування ребусів і запис відповідей (завдання 1).
 - Самостійне виконання завдання 2 з подальшою перевіркою.
 - Обговорення і виконання завдання 3.
3. Опрацювання загадок.
 - 1) Через поле і лісок подається голосок,
Він біжить по проводах,
Скажеш тут, а чути там. (*Телефон*).
 - 2) Є у мене помічник, справжнє диво, чарівник.
Тільки кнопку натискаю – і говорить він, і грає.
Де що робиться, все знає, і мені повідомляє, і розкаже,
і покаже...

Як він зветься, хто нам скаже? (*Телевізор*).
 - 3) Може він порахувати,
Малювати і писати.
Може він листа прийняти,
З другом швидко нас зв'язати.
Що це? (*Комп'ютер*).
4. Робота над віршем.
 - Слухання і опрацювання вірша Лесі Вознюк «Розмова комп'ютера з друкарською машинкою».

РОЗМОВА КОМП'ЮТЕРА З ДРУКАРСЬКОЮ МАШИНКОЮ

Казав комп'ютер до друкарської машинки:

– Які ж ви архаїчно-несучасні!
Принишкла літня пані на хвилинку,
сльозу змахнули спогади прекрасні...
Поета руки в тиші вечоровій
на клавішах вистукували вірші –
такі дотепні, радісні, чудові,
від сьогочасних аж ніяк не гірші.
Зухвальця присоромила машинка:
– Відома, друже, істина така,
що люди пам'ятатимуть поета,
а не комп'ютер чи перо від гусака.

Лесья Вознюк

– Про що йшла розмова комп'ютера з друкарською машинкою?

– Який висновок зробила друкарська машинка?

5. Робота в групах.

Складання правил користування телевізором, комп'ютером, мобільним телефоном.

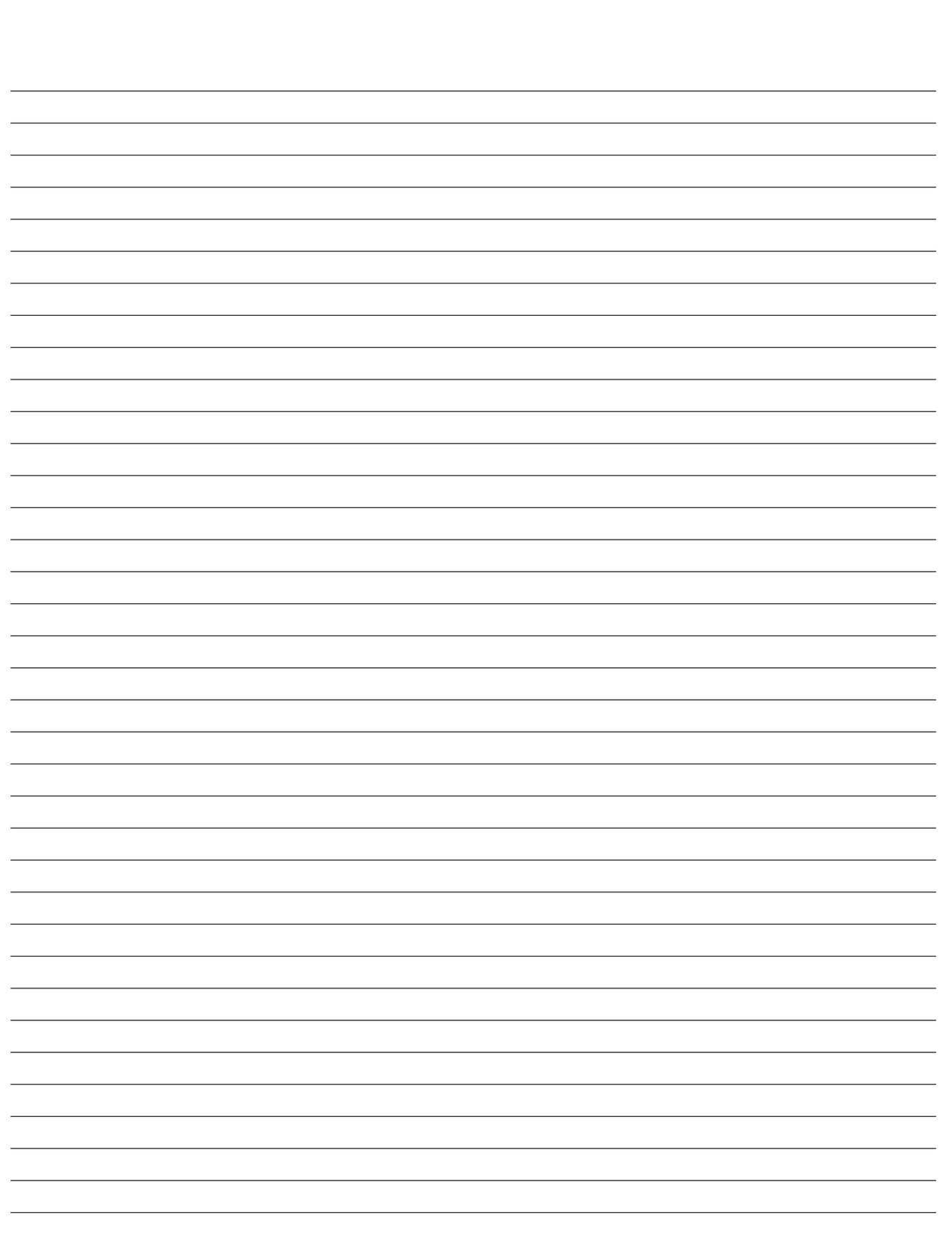
1 група складає правила користування телевізором.

2 група складає правила користування комп'ютером.

3 група складає правила користування мобільним телефоном.

6. Гра «Друзі чи вороги?».

Учні об'єднуються у дві команди. Перша команда має навести аргументи про те, що телевізор, комп'ютер, мобільний телефон – це наші друзі й помічники. Друга команда має навести аргументи про їхню шкоду для здоров'я (якщо ними користуватися неправильно).

ПРО РЕКЛАМУ

Мета: розширити знання учнів про рекламу; пояснити роль реклами в житті людини, як може реклама впливати на рішення і поведінку людини; виховувати бажання приймати свідомі та виважені рішення.

Обладнання: мікрофон, плакати, журнали, газети з рекламою різних товарів, послуг, вирізки з журналів, малюнки, фотографії, фломастери, ножиці, клей, аркуші паперу формату А0.

Попередня робота.

Підготувати різний матеріал для виготовлення і презентації реклами якогось товару – вирізки з журналів, малюнки, фотографії, фломастери, ножиці, клей, аркуші паперу формату А0 (для кожної групи).

Ключові поняття: реклама, реклама товарів і послуг, вплив реклами.

Хід уроку

I. Повторення вивченого.

1. Вправа «Мікрофон».

– Продовжте речення.

1) Дивитись телевізор не можна... (*тривалий час; цілий день; у темряві; лежачи; близько до екрана; далеко від екрана; на відстані менше ніж 2 м від екрана; на відстані не більше ніж 5 м від екрана тощо*).

2) Працювати за комп'ютером не можна... (*тривалий час; цілий день; у темряві; без перерви; лежачи; близько до монітора; далеко від монітора; на відстані менше ніж 50 см від монітора тощо*).

3) Телевізор і комп'ютер, якщо їх неправильно використовувати, впливають на... (*зір, поставу, самопочуття тощо*).

4) Дивитися телевізор можна... (*при світлі; сидючи; не більше ніж 1,5 години на день; на відстані не менше ніж 2–3 м; на відстані не більше ніж 4–5 м тощо*).

5) Працюючи за комп'ютером, слід пам'ятати про такі правила...

6) Користуючись мобільним телефоном, слід дотримуватися таких правил...

2. Перевірка домашнього завдання.

Завдання 4 на с. 82 підручника.

– Які передачі та в який час ви можете переглядати по телевізору?

– У яких випадках потрібно користуватися мобільним телефоном, а в яких – ні?

II. Повідомлення теми уроку.

– Сьогодні на уроці ми поговоримо про рекламу, її вплив на рішення і поведінку людини.

III. Актуалізація опорних знань.

Учитель проводить бесіду про те, що таке реклама, який вплив вона має на рішення і поведінку людини.

Дата _____

Клас _____

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Розповідь учителя з проведенням словникової роботи.

– **Реклама** – інформація про особу чи товар, розповсюджується в будь-якій формі та в будь-який спосіб і призначена сформувати або підтримати обізнаність споживачів реклами та їхній інтерес щодо особи чи товару.

Реклама потрібна для популяризації товарів, видовищ, послуг з метою привертання уваги покупців, споживачів, глядачів, замовників і т. ін.; поширення відомостей про кого-, що-небудь для створення популярності. Для цього використовують плакати, листівки, буклети, оголошення тощо.

Є нетоварна реклама, що пропагує будь-які ідеї та цілі, а не конкретний товар. Наприклад, реклама, спрямована на зміну поведінкової моделі (боротьба зі СНІДом, наркотиками), популяризацію соціальних проблем і пропаганду здорового способу життя тощо.

2. Бесіда з елементами розповіді вчителя і демонстрацією малюнків.

Учитель ставить запитання і доповнює відповіді учнів, демонструючи малюнки.

– Де ви бачили рекламу? Де чули?

– Рекламу яких товарів і послуг ви бачили? Чули?

– Які товари й послуги найчастіше рекламують?

– Як ви вважаєте, чи завжди реклама пропонує корисні товари?

– Чи завжди можна довіряти рекламі?

– Чи впливає реклама на прийняття рішень і поведінку людини? Як саме?

– Чи купували ви або ваші батьки, родичі якийсь товар під впливом реклами? Чи залишилися задоволені придбаною річчю?

3. Робота за підручником на с. 83–85.

Опрацювання тексту і бесіда за малюнками.

4. Фізкультхвилинка. (*За вибором учителя*).

V. Закріплення матеріалу.

1. Робота за підручником на с. 85.

Розгадування ребусів.

Відповіді на запитання і виконання завдань 1–4.

Робота в групах (завдання 5).

Учні об'єднуються в групи (по 5–6 осіб). Учитель дає завдання.

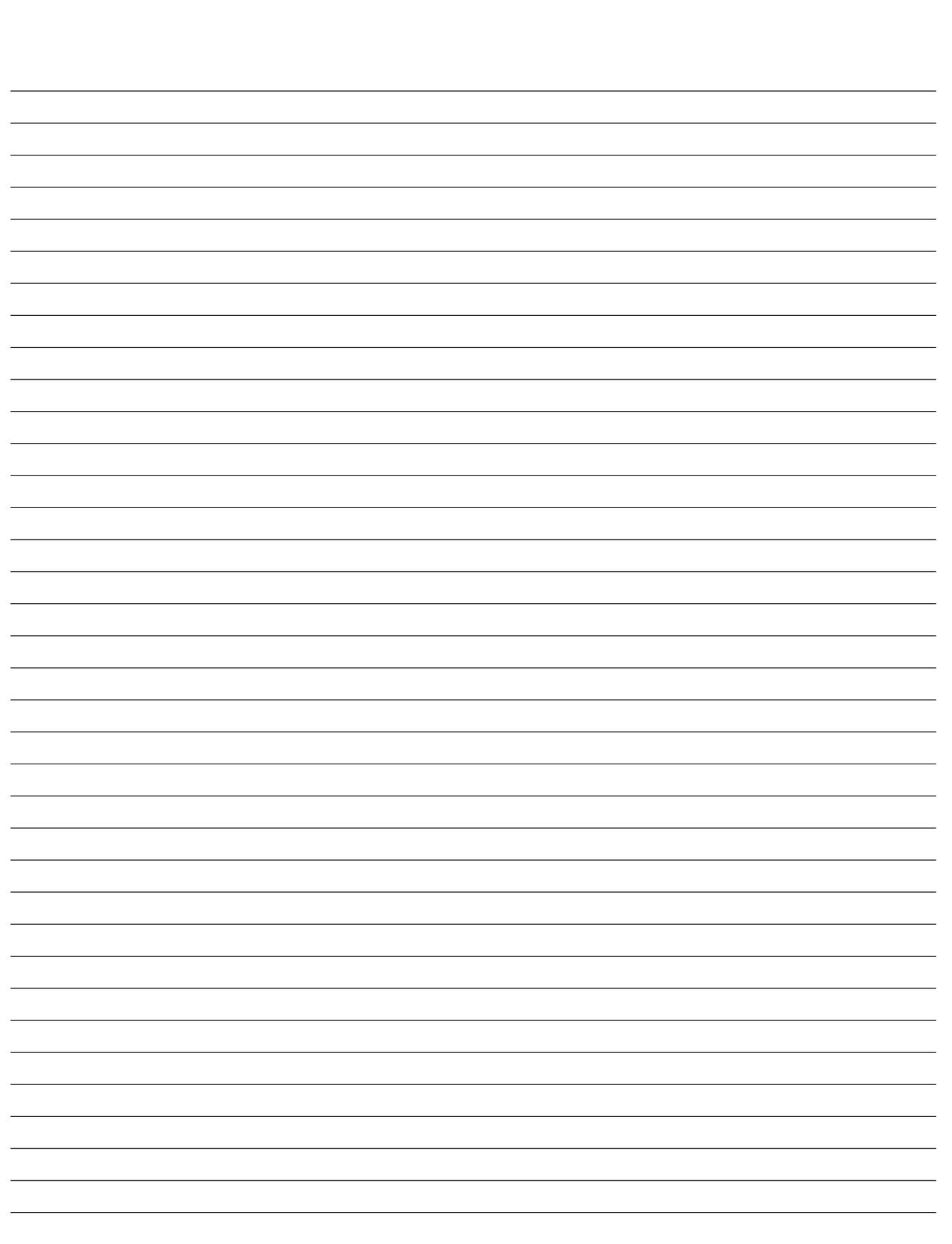
1) Обговорити, що позитивного і що негативного має реклама.

Позитивне: реклама допомагає дізнатися про нові товари й послуги, їхню вартість, про акційні товари і знижки тощо.

Негативне: у рекламі може бути подано неповну інформацію, що вводить в оману, іноді рекламуються шкідливі товари – тютюн, алкоголь, чіпси, солодкі газовані напої тощо.

Після обговорення представник однієї групи називає, що позитивного є в рекламі, потім – що негативного. Далі представники інших груп доповнюють відповідь.

2) Придумати рекламу якогось товару. Презентувати її іншим.

Урок 17

ТУБЕРКУЛЬОЗ І СНІД – ХВОРОБИ, ЩО НАБУЛИ СОЦІАЛЬНОГО ЗНАЧЕННЯ

Мета: формувати уявлення учнів про хвороби, що набули соціального значення; ознайомити зі шляхами зараження туберкульозом і ВІЛ-інфекцією, заходами з профілактики захворювань; розвивати вміння турбуватися про своє здоров'я і здоров'я оточуючих людей; виховувати відповідальне ставлення до власного здоров'я.

Обладнання: слайди до теми.

Попередня робота.

- Дати учням завдання: підготувати і показати приклади позитивної (корисної) і негативної (шкідливої) реклами. (У вигляді будь-чого: листівок, газет, журналів, буклетів, плакатів – за вибором учнів).
- На дошці записати незакінчені речення.
- Підготувати слайди до теми.

Ключові поняття: соціально значущі хвороби, туберкульоз, збудники туберкульозу, профілактика туберкульозу, імунітет, СНІД, ВІЛ.

Хід уроку

I. Повторення вивченого.

Вправа «Хвости».

На дошці записано незакінчені речення.

– Прочитайте і продовжте речення.

- 1) Реклама – це...
- 2) Рекламодавець вдаються до...
- 3) Я бачив (бачила) рекламу...
- 4) Реклама потрібна, щоб...
- 5) Реклама буває...
- 6) Реклама впливає на...
- 7) Реклама містить...
- 8) Я користуюся рекламою, коли...
- 9) Я не користуюся рекламою, тому що...

II. Повідомлення теми уроку.

– Сьогодні на уроці ми поговоримо про хвороби, що набули соціального значення, – це туберкульоз і СНІД.

III. Актуалізація опорних знань.

Учитель з'ясує в учнів, що вони знають про хвороби, які набули соціального значення, зокрема про туберкульоз і СНІД.

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Розповідь учителя про туберкульоз з демонстрацією слайдів.
2. Словникова робота.

Туберкульоз – інфекційна хвороба, що спричинена мікобактеріями.

Проба Мантj – це тест, що показує, чи є в організмі туберкульозна інфекція.

3. Розповідь учителя про СНІД.
4. Словникова робота.

Коментар
читача

Дата _____

Клас _____

Імунітет (з латинської – вільний, захищений) – захисна функція організму проти мікробів і вірусів.

Синдром набутого імунodefіціту, або скорочено **СНІД**, – тяжке інфекційне захворювання, яке сучасна медицина поки що не спроможна вилікувати. Збудником СНІДу є **вірус імунodefіціту людини (ВІЛ)**.

5. Бесіда про толерантне ставлення до ВІЛ-інфікованих людей з проведенням словникової роботи.

– Як слід ставитися до ВІЛ-інфікованих людей? (*До ВІЛ-інфікованих людей слід ставитися толерантно*).

– Що таке толерантність?

– **Толерантність** – це терпимість і повага до інших людей, які мають не такі, як у вас, погляди, думки, звичаї, стан здоров'я, спосіб життя тощо.

6. Фізкультхвилинка. (*За вибором учителя*).

7. Робота за підручником на с. 86–89.

Опрацювання тексту і бесіда за малюнками.

V. Закріплення матеріалу.

1. Робота за підручником на с. 89.

Відповіді на запитання і виконання завдань 1–6.

2. Робота в зошиті на с. 33–35.

Обговорення і виконання завдань 1–4.

3. Пояснення висловів.

1) Коли немає сили, то й світ немилий.

2) Губити здоров'я – обкрадати себе.

4. *Робота в групах.*

Обговорення заходів з профілактики туберкульозу.

– Що слід робити для профілактики туберкульозу?

Учні в групах (по 5–6 осіб) обговорюють заходи з профілактики туберкульозу. Потім представник однієї з груп розповідає. Якщо названо не всі заходи, представники інших груп доповнюють відповідь. (*Дотримуватися режиму дня, правил гігієни, чергувати навчання й відпочинок, не перевтомлюватися, загартовуватися, щодня перебувати на свіжому повітрі по 2–3 години, стежити за чистотою в оселі, провітрювати приміщення, повноцінно харчуватися, уникати шкідливих звичок, робити щеплення, проводити пробу Манту, робити флюорографію, вчасно звертатися до лікаря*).

5. *Колективна робота.*

Обговорення правил безпеки щодо захисту від ВІЛ-інфікування.

– Які ви знаєте правила безпеки щодо захисту від ВІЛ-інфікування? (*Не брати до рук предмети – шприци, голки, леза, на яких є залишки крові, не гратися ними; уникати контактів із чужою кров'ю; у медичних закладах стежити, щоб медпрацівники користувалися одноразовими шприцями; не вживати наркотиків тощо*).

VI. Підсумок уроку.

– Які хвороби набули соціального значення?

– Як можна заразитися на туберкульоз?

– Який вірус спричиняє СНІД?

– Як слід ставитися до ВІЛ-інфікованих людей?

ОХОРОНА ЗДОРОВ'Я ДІТЕЙ. ГУМАННЕ СТАВЛЕННЯ ДО ЛЮДЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ

Мета: розширити знання учнів про медичні й оздоровчі заклади, що опікуються охороною здоров'я дітей; виховувати бажання піклуватися про власне здоров'я і вчити за потреби звертатися по допомогу до медичних закладів; ознайомити зі способами надання допомоги людям з особливими потребами; виховувати гуманне ставлення до людей з особливими потребами.

Обладнання: малюнки до теми.

Попередня робота.

- Підготувати малюнки до теми.
- Записати на дошці вірш із пропущеними словами.

Ключові поняття: охорона здоров'я, медичні й оздоровчі заклади, люди з особливими потребами, гуманізм, гуманне ставлення.

Хід уроку

I. Повторення вивченого.

1. Гра «Так чи ні?».

– Якщо ви згодні з твердженням, скажіть «Так» – і плесніть у долоні.

- 1) Туберкульоз – інфекційна хвороба. (*Так*).
- 2) Збудники туберкульозу – мікобактерії. (*Так*).
- 3) Збудники туберкульозу відкрив не Роберт Кох. (*Ні*).
- 4) Туберкульоз часто вражає легені. (*Так*).
- 5) Бактерії туберкульозу передаються під час спілкування з носієм збудника хвороби. (*Так*).
- 6) Туберкульозом не можна заразитися через предмети побуту, заражені хворою людиною. (*Ні*).
- 7) Щоб запобігти туберкульозу, новонародженим роблять щеплення. (*Так*).
- 8) ВІЛ не передається через рукоштовнання. (*Так*).
- 9) ВІЛ передається під час розмови. (*Ні*).
- 10) Якщо сидіти за однією партою з ВІЛ-інфікованим учнем, то можна заразитися від нього. (*Ні*).

2. Обговорення ситуацій.

1) Дмитро сказав батькам, що не буде ходити до спортивної школи, тому що дізнався, що там тренується ВІЛ-інфікована дитина.

– Чи правильно вчинив Дмитро? Відповідь обґрунтуйте.

2) Іринка, хвора на туберкульоз легень, прийшла гратися надвір разом з іншими дівчатками.

– Чи правильно вона вчинила? Відповідь обґрунтуйте.

II. Повідомлення теми уроку.

– Сьогодні на уроці ми будемо говорити про охорону здоров'я дітей і про гуманне ставлення до людей з особливими потребами.

Дата _____

Клас _____

III. Актуалізація опорних знань.

Учитель проводить бесіду про охорону здоров'я дітей і про гуманне ставлення до людей з особливими потребами.

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Розповідь учителя про медичні й оздоровчі заклади України з проведенням словникової роботи і демонстрацією малюнків.

Учитель розповідає, демонструючи малюнки.

– Наша держава і суспільство вживають різноманітних заходів, що забезпечують профілактику захворювань і сприяють нормальному розвитку дітей. В Україні діють дитячі поліклініки, лікарні, санаторії, диспансери, табори відпочинку. У цих закладах діти проходять медичні обстеження, лікуються і відпочивають.

Поліклініка (з грецької *polis* – місто та *clinicē* – мистецтво лікувати) – лікувально-профілактичний заклад, призначений для надання населенню спеціалізованої медичної допомоги.

Лікарня – лікувально-профілактична установа, що надає населенню стаціонарну кваліфіковану і спеціалізовану медичну допомогу.

Санаторій – лікувально-профілактичний заклад для лікування та оздоровлення з допомогою природних факторів (клімат, мінеральні води, лікувальні грязі, морські купання, сонцелікування тощо) у поєднанні з іншими заходами (дієтотерапія, фізіотерапія, медикаментозне лікування тощо). Існують санаторії загального типу і спеціалізовані – відповідно до певних груп захворювань. Найявні дитячі санаторії, призначені для долікування в них дітей після тяжких захворювань і операцій.

Диспансер – спеціальний лікувально-профілактичний медичний заклад, що надає медичну допомогу певним групам населення і здійснює систематичний нагляд за станом їхнього здоров'я. Наприклад, туберкульозний диспансер.

Дитячий табір – заклад дитячого дозвілля (оздоровлення і відпочинку), що надає комплекс освітніх, оздоровчих та інших послуг. Дитячі табори призначені для оздоровлення, відпочинку і розвитку дітей.

2. Бесіда про лікарів різних спеціальностей із проведенням словникової роботи.

– Хто нам у разі потреби надає медичну допомогу?

– Які спеціальності лікарів ви знаєте?

– До яких лікарів зверталися?

– **Педіатр** – дитячий лікар.

Терапевт (з грецької *therapeutēs* – той, хто доглядає хворого) – лікар, який має відповідну освіту з питань діагностики, профілактики та лікування хвороб внутрішніх органів.

Окуліст (офтальмолог) – лікар, який займається діагностикою та лікуванням захворювань очей і допоміжних органів – повік, слізних залоз.

Стоматолог – лікар, який лікує зуби.

ЛОР, отоларинголог – лікар, який займається діагностуванням, лікуванням і профілактикою хвороб носа, горла і вух.

Ортопед – лікар, який займається профілактикою, діагностикою та лікуванням кістково-м'язової системи. Метою ортопедії дитячого віку є профілактика, усунення деформацій і порушень функції опорно-рухового апарату.

Хірург – лікар, який лікує хвороби за допомогою оперативного (хірургічного) методу.

3. Розповідь учителя з елементами бесіди про людей з особливими потребами.

4. Фізкультхвилинка. (*За вибором учителя*).

5. Робота за підручником на с. 90–94.

- Опрацювання тексту і бесіда за малюнками.
- Ознайомлення з оповіданням Василя Сухомлинського «Як Сергійко навчився жаліти».
- Проведення словникової роботи.

V. Закріплення матеріалу.

1. Робота за підручником на с. 94.

- Відгадування загадки.
- Відповіді на запитання і виконання завдань 1–4.
- ПРАКТИЧНА РОБОТА.

Розігрування ситуацій допомоги людям з особливими потребами.

Учитель обирає декількох учнів, які повинні розіграти такі ситуації:

1) Ви граєтеся з друзями в сніжки. З під'їзду виїхала людина на візку й застрягла в снігу.

– Як ви будете діяти?

2) До вашого класу прийшов новий учень, який кульгає.

– Як ви будете поводитися з ним?

2. Робота в зошиті на с. 35, 36.

- Обговорення і виконання завдання 1.
- Самостійне виконання завдань 2–4 з подальшою перевіркою.

3. Опрацювання загадок.

1) Якого лікаря ми додому викликаємо,
Коли від застуди страждаємо? (*Педіатра, терапевта*).

2) Цей лікар лікує очі,
А якщо бачиш погано –
Пропише він тобі окуляри. (*Окуліст*).

3) Він для кожної людини
Ліки має й вітаміни,
Прочита рецепт уважно,
Що і як робити скаже. (*Аптекарь*).

4. Робота з віршем.

– Прочитайте вірш, вставте пропущені слова.

На дощці записано вірш. Учні читають, вставляючи слова. (Можна використати слова для довідок).

З понеділка по суботу ходить ... (*лікар*) на роботу.

Якщо раптом захворію, може вийти і в ... (*неділю*).

Він мені призначить ... (*ліки*), перевірить ... (*горло, ніс*).

Скаже ... (*їсти*) борщ і кашу, щоб ... (*одужав*) я й підріс.

Слова для довідок: неділю, лікар, їсти, одужав, горло, ніс, ліки.

ДІЇ ПРИ ПОЖЕЖІ

Мета: учити учнів, як діяти у випадку виявлення пожежі в сусідній квартирі, іншому будинку або деінде; розвивати навички самозахисту в умовах задимленого приміщення; мотивувати учнів до додержання правил протипожежної безпеки; виховувати організованість, дисциплінованість, обережність.

Обладнання: мікрофон, тест.

Попередня робота.

- На дошці накреслити кросворд у вигляді порожніх клітинок із цифрами.
- Учніам дати завдання підготувати загадки на пожежну тематику (про пожежу, сірники, вогонь, пожежників, пожежну машину, вогнегасник тощо).
- Підготувати тест «Як я знаю правила пожежної безпеки» кожному учневі на аркушах паперу.

Ключові поняття: пожежа, дії при пожежі, телефон пожежно-рятувальної служби, план евакуації, правила проти-пожежної безпеки.

Хід уроку

I. Повторення вивченого.

1. Розгадування кросворда.

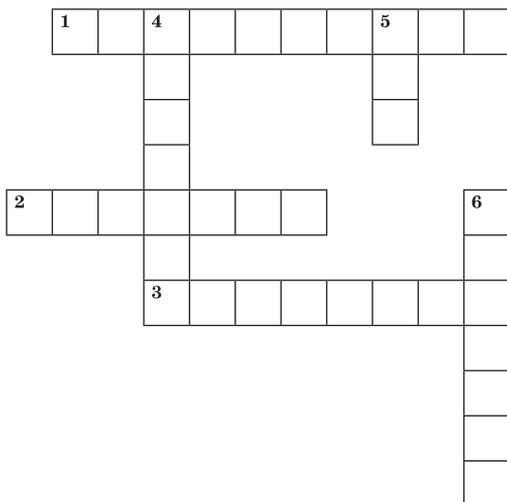
На дошці накреслено кросворд у вигляді порожніх клітинок із цифрами. Учні повинні вписати в клітинки назви спеціальностей лікарів за їхнім описом.

По горизонталі:

- 1) Лікар, який лікує зуби. (Стоматолог).
- 2) Дитячий лікар. (Педіатр).
- 3) Лікар, який лікує внутрішні органи. (Терапевт).

По вертикалі:

- 4) Лікар, який лікує очі. (Окуліст).
- 5) Лікар, який лікує вуха, горло, ніс. (ЛОР).
- 6) Лікар, який займається лікуванням кістково-м'язової системи. (Ортопед).

Коментар
читача

Дата _____

Клас _____

- 2. Перевірка домашнього завдання.
- Завдання 5 на с. 94 підручника.
 - Розкажіть, які медичні установи є у вашому мікрорайоні або населеному пункті.
- Завдання 2 на с. 36 зошита.

II. Повідомлення теми уроку.

– Сьогодні на уроці ми поговоримо про те, як слід поводитися в разі пожежі в сусідній квартирі, в іншому будинку або деінде.

III. Актуалізація опорних знань.

- 1. Вправа «Мікрофон».
 - Коли вогонь – друг, а коли – ворог?
Учні по черзі відповідають.
- 2. Бесіда.
 - Що таке пожежа? *(Пожежа – це неконтрольоване горіння, що призводить до знищення майна, створює небезпеку для життя і здоров'я людей, завдає шкоди суспільству і державі).*
 - Що слід робити при пожежі в квартирі?
 - За яким номером телефону слід звертатися в пожежно-рятувальну службу?
 - Які причини виникнення пожеж?
 - Чи можна гратися сірниками, запальничками, бенгальськими вогниками, петардами, феєрверками? Чому?
 - Які протипожежні правила ви знаєте? Чи виконуєте ви їх?

IV. Вивчення нового матеріалу.

- 1. Розповідь учителя про дії у випадку виявлення пожежі в сусідній квартирі, іншому будинку або деінде.
- 2. Бесіда про план евакуації.
 - Що таке евакуація? *(Евакуація – організоване виведення людей з небезпечних місць).*
 - Що таке план евакуації? *(План евакуації – це документ, у якому вказано шляхи і виходи з приміщення, встановлено правила поведінки людей у разі виникнення пожежі чи іншої небезпечної ситуації).*
 - Для чого потрібен план евакуації?
 - Де ви бачили план евакуації?
 - Де розміщено план евакуації у школі?
 - Як поводитися під час евакуації?

Підбиваючи підсумки, учитель наголошує на тому, що в разі евакуації потрібно уважно слухати керівника і бути дисциплінованими, організованими, чітко виконувати всі команди.
- 3. Бесіда про виклик пожежно-рятувальної служби.
 - Як слід викликати пожежників?
 - ✓ Набрати номер 101 – телефон пожежно-рятувальної служби.
 - ✓ Назвати адресу, де сталася пожежа, своє прізвище та ім'я.
 - ✓ Чітко відповідати на запитання диспетчера, який приймає виклик.
- 4. Фізкультхвилинка. *(За вибором учителя).*
- 5. Робота за підручником на с. 95–98.
Опрацювання тексту і бесіда за малюнками.

V. Закріплення матеріалу.

1. Робота за підручником на с. 98, 99.

- Розгадування ребуса.
- Відгадування загадок.
- Відповідь на запитання 1.
- Робота в парах.*

Обговорення ситуацій (завдання 2).

- Відповіді на запитання і виконання завдань 3–5.

2. Робота в зошиті на с. 37, 38.

- Обговорення і виконання завдання 1.
- Самостійне виконання завдання 2 з подальшою перевіркою.
- Обговорення і виконання завдання 3.
- Розгадування ребуса і запис відповіді (завдання 4).

3. Робота над віршами.

- Завдання 1.

– Уявіть себе поетами. Вставте у вірш пропущені слова.

Учитель читає вірш, а учні хором називають пропущені слова.

На виклик ... (*пожежна машина*) летить,

Сміливий ... (*пожежник*) в кабіні сидить.

Його телефон ... (*101*) люди знають

І в разі пожежі завжди ... (*викликають*).

- Завдання 2.

Вірші-добавлянки.

- 1) І малятам, і звірятам дуже добре треба знати:
сірники не для забави, з ними страшно мати... (*справу*).
- 2) Розігралась праска дуже, що робити будеш, друже?
За гаряче не хапай, із розетки... (*вимикай*).
- 3) Знать повинен учень кожний:
щоб похід був до ладу, жартувать з вогнем не можна –
ліс потрапить у... (*бідую*).
- 4) Вивчіть правила пожежні,
будьте завжди обережні!
Знає хай дитина кожна:
жартувать з вогнем... (*не можна*).

4. Метод «Мозковий штурм».

– Складіть словосполучення зі словом «вогень».

Учні по черзі називають.

Наприклад: вогень корисний, шкідливий, безпечний, блакитний, червоний тощо.

 5. Конкурс загадок на пожежну тематику (про сірники, вогонь, дим, вогнегасник, пожежну машину, пожежників тощо).

Учні об'єднуються у 3 команди і по черзі загадують загадки. Одна команда загадала – дві інші мають відгадати. Команді, що відгадала першою, – зараховується 1 бал. Загадки не повинні повторюватися. Виграє та команда, яка набере найбільшу кількість балів.

6. Проведення тестування.

Учитель роздає кожному учню тест із запитаннями і варіантами відповідей. Учні мають обрати одну з відповідей і обвести кружечком бал. Потім порахувати кількість балів.

Після завершення вчитель зачитує результати.

Коментар
учителя

Тест «Як я знаю правила пожежної безпеки»

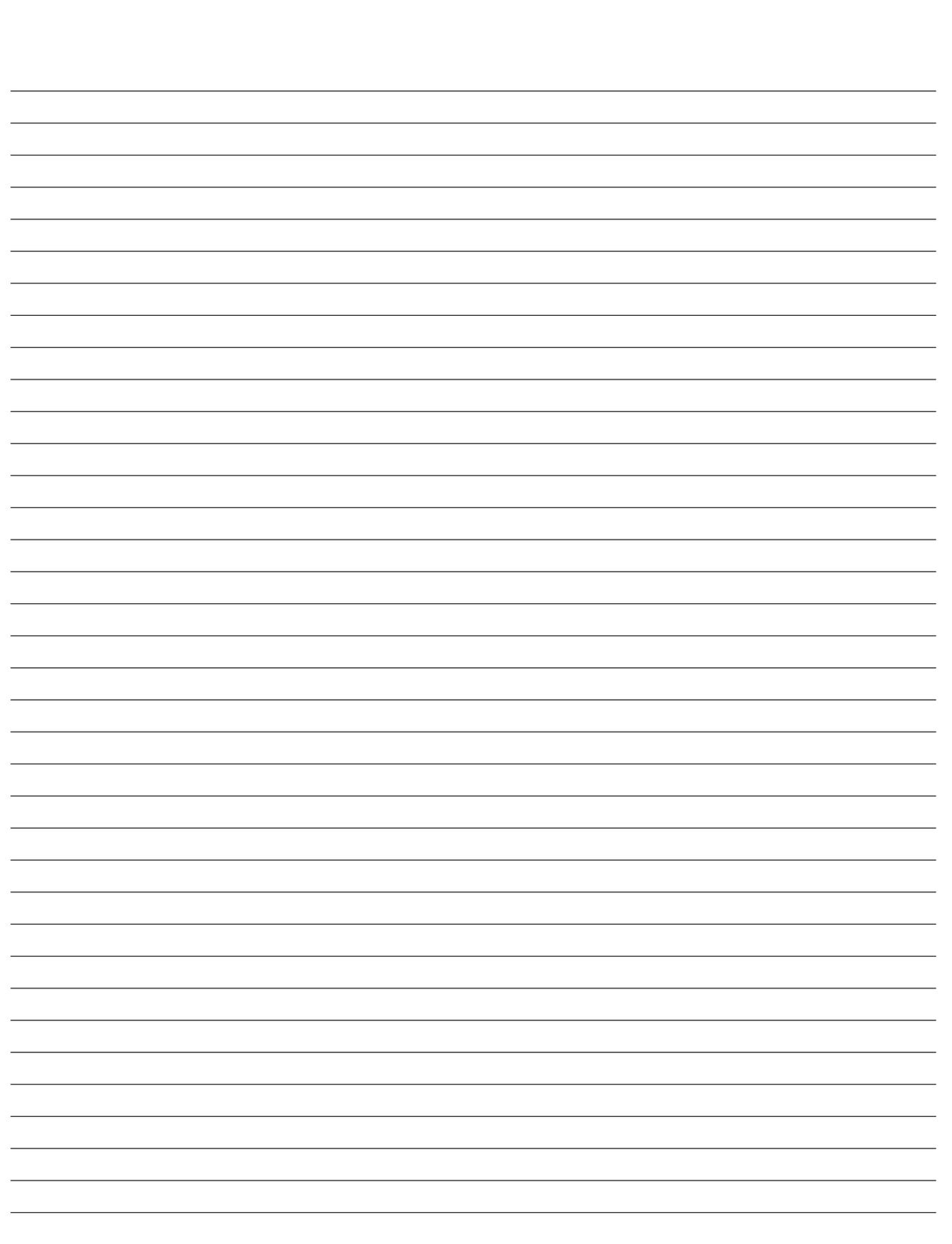
Запитання. Відповіді, з яких потрібно обрати правильні	Бали
1. Якщо виникла пожежа, як ви будете діяти? Зателефонуйте за номером 101 Покличите на допомогу Втечете, нікому нічого не скажете	3 2 0
2. Якщо кімната почала наповнюватися густим їдким димом, як ви будете діяти? Відчините вікно, не зачинивши двері Будете просуватися до виходу Закриєте рот мокрою хустинкою і будете просуватися до виходу, притискаючись до підлоги	0 2 3
3. Якщо загорілась електропроводка, як ви будете діяти? Будете гасити водою Будете кликати на допомогу Зателефонуйте за номером 101	0 1 2
4. Якщо на вас зайнявся одяг? Побіжите, будете намагатись скинути одяг Зупинитесь, впадете, будете перекочуватися, щоб збити полум'я Загорнетесь у ковдру	0 3 2
5. Якщо під час розпалювання духовки газової плити загає сірник, не встигнувши підпалити газ, що ви будете робити? Дістанете другий сірник і станете запалювати газ Перекриєте газ Перекриєте газ і трішки перемагаєте	0 2 3
6. Якщо ви побачили, що у дворі горить сміття, що ви будете робити? Пройдете повз Будете намагатися загасити, закидаючи землею, збиваючи полум'я гіллям дерев Повідомите про це дорослих	0 3 2
7. Якщо ви побачили, що маленькі діти кидають у вогонь папір, незнайомі предмети, аерозолі, як ви вчините? Зупините, поясните, що це небезпечно Пройдете повз Намагатиметесь привернути увагу дітей на інше заняття	3 0 2
8. Якщо під час цікавої телепередачі ви побачите, що з телевізора пішов дим, як ви вчините? Продовжите дивитися телепередачу Покличите на допомогу дорослих Відімкнете телевізор, зателефонуйте за номером 101 і розпочнете його гасити	0 2 3

Результати тестування

Якщо в сумі ви набрали *20–24 бали*, то ви добре знаєте правила пожежної безпеки, завжди дотримуетесь їх і зможете навчити цих правил своїх друзів та знайомих.

Якщо ви набрали *15–19 балів*, то ви повинні бути більш обачними, вибираючи, як діяти у складній ситуації.

Якщо ви набрали *менше ніж 15 балів*, то вам потрібно серйозно зайнятися вивченням правил пожежної безпеки. Це допоможе вам запобігти пожежі, а під час небезпеки зберегти своє життя.

Урок 20

ПОВЕДІНКА ПІД ЧАС МАСОВИХ ШКІЛЬНИХ ЗАХОДІВ. ЯК ПОВОДИТИСЯ В НАТОВПІ

Мета: ознайомити учнів з правилами поведінки під час масових заходів; учити безпечно поводитися в натовпі під час масових заходів; спонукати школярів дотримуватися правил безпечної поведінки під час відвідування масових заходів; виховувати навички культурної поведінки.

Обладнання: зелені та червоні кружечки, малюнки до теми, мікрофон, різні предмети (за вибором учителя).

Попередня робота.

- Підготувати зелені та червоні кружечки кожному учневі.
- Підготувати малюнки до теми.
- Підготувати різні предмети для гри (наприклад, гаманець, квитки на концерт, окуляри від сонця, парасолька, капелюх, рюкзак, велика сумка, м'яч, тенісні ракетки, скляна пляшка з водою, пластмасова пляшка з водою 0,5 л, носовичок, ланцюжок, сережки (довгі), книжка, склянка, сірники, запальничка, фотоапарат, тринога, ручка, зошит тощо – за вибором учителя).

Ключові поняття: масові заходи, натовп, паніка.

Хід уроку

I. Повторення вивченого.

1. Гра «Світлофор».

Учитель читає твердження, якщо учні з ним згодні – піднімають зелений кружечок, якщо ні – червоний.

- 1) У випадку пожежі телефонуйте 102.
- 2) При пожежі телефонуйте 101.
- 3) У разі пожежі в під'їзді не можна користуватися ліфтом.
- 4) Щоб захистити органи дихання від диму, потрібно дихати через мокру ганчірку.
- 5) При пожежі в квартирі треба відчиняти вікна і двері.
- 6) Якщо на людині зайнявся одяг, їй слід бігти якнайшвидше.
- 7) Щоб захистити квартиру від диму, потрібно мокрими ганчірками закрити щілини навколо дверей.
- 8) Після прибуття пожежників потрібно виконувати їхні команди.
- 9) Щоб не сталося пожежі, необхідно дотримуватися правил протипожежної безпеки.
- 10) Не можна бавитися з вогнем.

2. Перевірка домашнього завдання.

Завдання 6 на с. 99 підручника.

– Розкажіть, які правила протипожежної безпеки ви обговорювали з батьками.

II. Повідомлення теми уроку.

– Сьогодні на уроці ми поговоримо про те, як поводитися під час масових заходів, у натовпі.

III. Актуалізація опорних знань.

Учитель проводить бесіду про шкільні масові заходи, правила поведінки на різних масових заходах, з'ясовує, як слід безпечно поводитися в натовпі.

Коментар
читача

Дата _____

Клас _____

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Бесіда з елементами розповіді про масові заходи.

– Що таке масовий захід? (*Масовий захід – це заздалегідь сплановане і визначене за місцем, часом, кількістю учасників та причинами зібрання людей, що має характер свята, культурного або рекламного заходу чи ділової зустрічі*).

– Назвіть, які масові заходи відбувалися у вашій школі.

– Пригадайте і розкажіть правила безпечної поведінки під час проведення масових заходів у школі.

– Чи відвідували ви масові заходи поза школою? Які саме?

– Чи можуть бути місця проведення масових заходів небезпечними? Чим саме?

2. Бесіда про натовп, паніку тощо з проведенням словникової роботи.

– Що таке натовп? (*Натовп – велике неорганізоване скупчення людей*).

– Чи може натовп створити загрозу для життя?

– Чи доводилося вам потрапляти в натовп? Як поводитися в ньому люди?

– Що таке паніка? (*Паніка – розгубленість або прояв страху в разі справжньої чи уявної небезпеки*).

– Коли виникає паніка?

– Чим небезпечна паніка?

3. Розповідь учителя про паніку.

– Почуття страху, що охоплює групу людей, миттєво передається іншим і переростає в некерований процес – паніку. У людей різко підвищується емоційність сприйняття того, що діється навкруги, знижується відповідальність за свої вчинки. Людина не може розумно оцінити свою поведінку й обставини, що склалися. У такій атмосфері досить лише одній людині висловити, виявити бажання втекти з небезпечного місця, як людська маса починає сліпо копіювати її дії. Тому люди найчастіше гинуть не від самої небезпеки, а від страху й паніки, що виникають у натовпі. Про це треба завжди пам'ятати й передбачати можливу небезпеку.

Історія знає чимало прикладів, коли масове скупчення людей призводило до численних жертв. Так, наприклад, у 2006 році в Індії більш ніж 300 осіб загинули і понад 400 осіб отримали поранення в тисняві під час релігійного свята в індуїстському храмі Мандар Деві. У цьому ж році в Багдаді під час ходи паломників мостом сталася тиснява, у якій загинуло понад 1000 осіб.

4. Ознайомлення з правилами поведінки під час масових заходів і демонстрація малюнків.

Учитель розповідає правила поведінки під час масових заходів, демонструючи малюнки.

Правила поведінки під час масових заходів.

Як поводитися в натовпі, щоб не постраждати

✓ На заходах поводитися культурно, не запізнюватися, а приходити заздалегідь.

✓ Не брати із собою гострих, колючих, скляних предметів, а також зайвих речей, які можуть заважати – велику сумку, рюкзак, спортивний інвентар (ракетки, м'яч тощо).

✓ Прийшовши на місце проведення заходу, слід ознайомитися, де знаходиться туалет, буфет тощо. Звернути увагу на план евакуації, запам'ятати, де є запасні та аварійні виходи.

✓ Після завершення заходу люди пориваються вперед, до виходу. Найбільша тиснява виникає поблизу дверей, перед сценою, біля арени тощо. Тому не слід намагатися «зануритися» в натовп. Краще перечекати, поки вийде більша частина людей.

✓ Найнебезпечніше – бути затиснутим і затоптаним у натовпі. Тому краще не потрапляти в нього або обминати його. Якщо це не можливо, у жодному разі не рухатися проти натовпу.

✓ Якщо ви бачите, що ось-ось опинитеся у вируючому натовпі, слід позбутися гострих, колючих і скляних предметів (якщо вони є). Щоб не поранитись уламками скла, бажано зняти окуляри. Скинути громіздкий, довгий і надто вільний одяг, що має багато гудзиків і гачків. Зняти краватку, шарф, ланцюжок, хустку, намисто. Надійно зав'язати шнурівки на взутті й заховати їхні кінці так, щоб ніхто і ви самі не наступили на них. Якщо є можливість, потрібно застебнути одяг, залишити речі, що можуть заважати, – сумку, парасольку тощо.

✓ Якщо сталося так, що ви опинилися в натовпі, намагайтеся не наближатися до вітрин, стін, скляних дверей, до яких можуть притиснутися і таким чином травмувати.

✓ Якщо натовп захопив вас – не чиніть йому опір. Потрібно глибоко вдихнути, зігнути руки в ліктях, підняти їх, щоб захистити грудну клітку. Не можна тримати руки в кишенях, чіплятися за щось руками – їх можуть зламати.

✓ Якщо щось впало, у жодному разі не можна намагатися піднімати речі, адже можна впасти. Якщо зіб'ють з ніг, встати буде дуже важко.

✓ Якщо вас все-таки збили з ніг і ви впали на землю, потрібно спробувати згорнутися калачиком і захистити голову руками, прикриваючи потилицю. За будь-якої можливості треба спробувати підвестися на ноги.

5. Фізкультхвилинка. *(За вибором учителя).*

6. Робота за підручником на с. 100–103.

Опрацювання тексту і бесіда за малюнками.

Проведення словникової роботи.

V. Закріплення матеріалу.

1. Робота за підручником на с. 104.

Розгадування ребусів.

Відповіді на запитання і виконання завдань 1–4.

Робота в парах (завдання 5).

2. Робота в зошиті на с. 38–40.

Самостійне виконання завдання 1.

Обговорення і виконання завдання 2.

Самостійне виконання завдань 3, 4 з подальшою перевіркою.

3. Опрацювання загадок.

– Відгадайте загадки. Про які свята йдеться?

1) З неба падають сніжинки,

Люди всі несуть ялинки.

Рік старий кудись утік –

Так приходять... *(Новий рік).*

- 2) Усі співають, веселяться,
Не вгава веселий сміх,
Через те, що нині свято,
Що за свято? (*Новий рік*).
- 3) Разом із любов'ю в день весняний, вранці
Гарненьку листівку подарую мамі!
Подзвоню бабусі, привітаю щиро
І маленьку кицю обніму грайливо.
Всіх жінок у світі щиро всі вітають,
В свято це жіноче їм добра бажають! (*8 Березня*)

Оксана Хилик

4. Вправа «Мікрофон».

– Розкажіть про ваші найулюбленіші свята. (*Учні по черзі розповідають*).

– Яких правил безпеки слід дотримуватися, відзначаючи свята? (*Учні по черзі розповідають*).

5. Обговорення ситуацій.

1) На шкільному святі один з учнів почав коментувати мову ведучих, а потім щось вигукувати.

– Як ви вчините?

2) Йдучи до виходу після фільму, вас почали ззаду штовхати.

– Як ви поведетеся?

3) Ви прийшли з татом на футбол. Після закінчення футбольного матчу вболівальники почали кричати, штовхатися... Розпочалася бійка.

– Якими будуть ваші дії?

4) Ви прийшли на концерт з батьками. На концерті фанати підбігли до сцени, почали кидати речі, розпочалася паніка.

– Як ви поведетеся?

6. Проведення ігор.

□ Гра «Обери предмет».

На столі розкладено предмети. Наприклад, гаманець, квитки на концерт, окуляри від сонця, парасолька, капелюх, рюкзак, велика сумка, м'яч, тенісні ракетки, скляна пляшка з водою, пластмасова пляшка з водою 0,5 л, носовичок, ланцюжок, сережки (довгі), книжка, склянка, сірники, запальничка, фотоапарат, тринога, ручка, зошит тощо (за вибором учителя).

Обирають двох учнів, які мають вибрати предмети. Один учень обирає предмети, що можна брати із собою на масові заходи, інший – предмети, які не варто брати із собою.

Після завершення учні обговорюють, чи все правильно виконано.

□ Гра «Театр».

Обирають декількох учнів, які мають показати, як поводитися в натовпі.

VI. Підсумок уроку.

– Як слід поводитися під час шкільних масових заходів? Чи завжди ви дотримуетесь правил безпечної поведінки?

– Які правила поведінки в натовпі ви запам'ятали?

– Якщо ви опинилися в натовпі, чому слід триматися подалі від скляних дверей, вітрин, огорож тощо? Чому не слід йти проти натовпу?

– Що таке паніка? Чому не можна піддаватися паніці?

Урок 21

ПРАВИЛА БЕЗПЕЧНОЇ ПОВЕДІНКИ НА ВУЛИЦІ. ЯК ЗНАЙТИ ВИХІД З НЕПЕРЕДБАЧЕНИХ СИТУАЦІЙ

Мета: ознайомити учнів з правилами безпечної поведінки на вулиці; учити школярів визначати небезпечні для життя і здоров'я місця в мікрорайоні, населеному пункті; розвивати навички безпечної поведінки на вулиці; виховувати обережність, винахідливість, уміння знаходити вихід із небезпечних ситуацій.

Обладнання: мікрофон, тест, аркуші паперу формату А4.

Попередня робота.

- Записати тест «Поведінка під час масових заходів» на дошці або підготувати кожному учневі на аркушах паперу.
- Підготувати аркуші паперу формату А4 для кожної групи.

Ключові поняття: безпечна поведінка, поведінка з незнайомцями, небезпечні ситуації.

Хід уроку

I. Повторення вивченого.

Проведення тестування.

Учитель записує тест на дошці або роздає кожному учневі на аркушах паперу. Учні мають обрати відповіді. (Якщо тест записано на дошці, учні на чистих аркушах паперу записують номер твердження і відповідну літеру правильного варіанта відповіді. Якщо вчитель роздає тест кожному учневі, то вони позначають відповіді на цих аркушах).

Тест «Поведінка під час масових заходів»

- 1) Відвідуючи масовий шкільний захід, ви...
 - а) поводитиметеся чемно;
 - б) заважатимете іншим;
 - в) кричатимете.
- 2) Збираючись відвідати масовий захід, ви...
 - а) візьмете із собою побільше речей, іграшок;
 - б) не будете брати зайвих речей;
 - в) не будете брати скляних, колючих і гострих предметів.
- 3) Перш ніж зайти до зали, де проходитиме захід, ви...
 - а) ознайомитеся із планом евакуації;
 - б) запам'ятаєте, де знаходяться запасні та аварійні виходи;
 - в) підете до буфету.
- 4) Після завершення заходу ви...
 - а) стрімголов побіжите до виходу;
 - б) почекаєте, поки натовп розсіється, і тоді підете до виходу;
 - в) розштовхуючи всіх, проб'єте будете прямувати до виходу.
- 5) Опинившись у натовпі, ви...
 - а) будете чинити йому опір;
 - б) будете йти проти натовпу;
 - в) будете уникати вітрин, стін, скляних дверей.
- 6) Якщо ви опинилися в натовпі, то...
 - а) позбудетеся гострих, колючих і скляних предметів;
 - б) залишите речі, що можуть заважати;
 - в) візьмете із собою всі речі, хоч вони і заважатимуть вам.
- 7) Якщо, перебуваючи в натовпі, упустили якусь річ, то...
 - а) у жодному разі не будете намагатися підняти її;
 - б) будь-що намагатиметеся її підняти;
 - в) будете діяти за обставинами.

Коментар
читача

Дата _____

Клас _____

II. Повідомлення теми уроку.

– Сьогодні на уроці ми поговоримо про правила безпечної поведінки на вулиці і як знайти вихід з непередбачених ситуацій.

III. Актуалізація опорних знань.

Учитель проводить бесіду про правила безпечної поведінки на вулиці, про те, як знайти вихід з різних непередбачених ситуацій поза межами домівки, школи.

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Розповідь учителя з елементами бесіди про правила безпечної поведінки на вулиці.

2. Бесіда про поведінку з незнайомими людьми.

3. Робота за підручником на с. 105–109.

Опрацювання тексту і бесіда за малюнками.

4. Фізкультхвилинка. (*За вибором учителя*).

V. Закріплення матеріалу.

1. Робота за підручником на с. 109.

Виконання завдань 1, 2.

Робота в групах (завдання 3).

2. Робота в зошиті на с. 40–42.

Самостійне виконання завдання 1.

Обговорення і виконання завдання 2.

Самостійне виконання завдань 3–6 з подальшою перевіркою.

3. Пояснення висловів.

1) Надійся не на силу, а на розум.

2) Небезпека знаходить тих, хто її шукає.

4. Вправа «Мікрофон».

– Як поводитися з незнайомцями? (*Учні по черзі відповідають*).

– Назвіть різні способи відмови незнайомим людям. (*Наприклад: Ні, дякую; вибачте; я поспішаю; не хочу; не можу; не знаю; не буду; не піду; не поїду; мені забороняють батьки; я запитаю у батьків; не просіть; я не робитиму цього; мені батьки не дозволяють цього робити тощо*).

5. *Робота в групах*.

ПРАКТИЧНА РОБОТА. Складання правил безпечної поведінки із часткою «НЕ».

Учні об'єднуються в групи (по 5–6 осіб). Кожна група складає і записує правила із часткою «НЕ».

Наприклад такі:

✓ Не гуляти до настання темряви.

✓ Не затримуватися дорогою зі школи додому.

✓ Не брати надвір коштовних речей.

✓ Не надівати коштовності, збираючись на прогулянку.

✓ Не гуляти на звалищах, пустирях, будівельних майданчиках, у безлюдних місцях.

✓ Не ходити без дорослих на пляж, до лісу тощо.

✓ Не ходити з двору без дозволу батьків.

✓ Не брати до рук жодних чужих речей – коробку, сумку, рюкзак, пакет, згорток тощо.

✓ Не піднімати із землі підозрілі та невідомі предмети.

- ✓ Не йти нікуди з незнайомцями.
- ✓ Не сідати до незнайомців у машину.
- ✓ Не встрявати в розмову з незнайомими людьми.
- ✓ Не брати нічого в незнайомців.
- ✓ Не приймати жодних запрошень від незнайомців.
- ✓ Не говорити домашню адресу і телефон незнайомим лю-

дям.

6. Обговорення ситуацій.

1) Незнайомий водій пригальмував і зупинився біля вас. Сказав, що його прислав батько, щоб відвезти до нього на роботу.

– Як ви будете діяти?

2) Незнайома жінка з дитиною прийшла у ваш двір, де ви гралися з друзями. Запропонувала всім дітям ласощі й сік.

– Як ви вчините?

3) Йдучи зі школи додому, ви помітили, що незнайомець переслідує вас.

– Як слід діяти?

4) Незнайомий чоловік схопив вас і намагається затягнути в під'їзд.

– Що слід робити?

7. Вправа «Хвости».

– Закінчіть речення.

1) З настанням темряви гуляти самим... *(не можна)*.

2) На прогулянку з друзями коштовні речі брати... *(не слід)*.

3) Якщо мені друзі запропонують піти гуляти з ними без дорослих у ліс, то я... *(відмовлюся)*.

4) Якщо я затримуюсь у школі, то я... *(повідомлю батьків)*.

5) Якщо мене друзі покличуть піти з ними в інший двір, то я... *(не піду, скажу батькам тощо)*.

VI. Підсумок уроку.

– Про що треба пам'ятати, виходячи надвір гуляти?

– Які речі не слід брати із собою на прогулянку?

– Де батьки не дозволяють вам гуляти?

– Як поводитися з незнайомцями?

– Чому не можна йти кудись з незнайомими людьми?

– Яких правил безпечної поведінки на вулиці ви дотримуетесь?

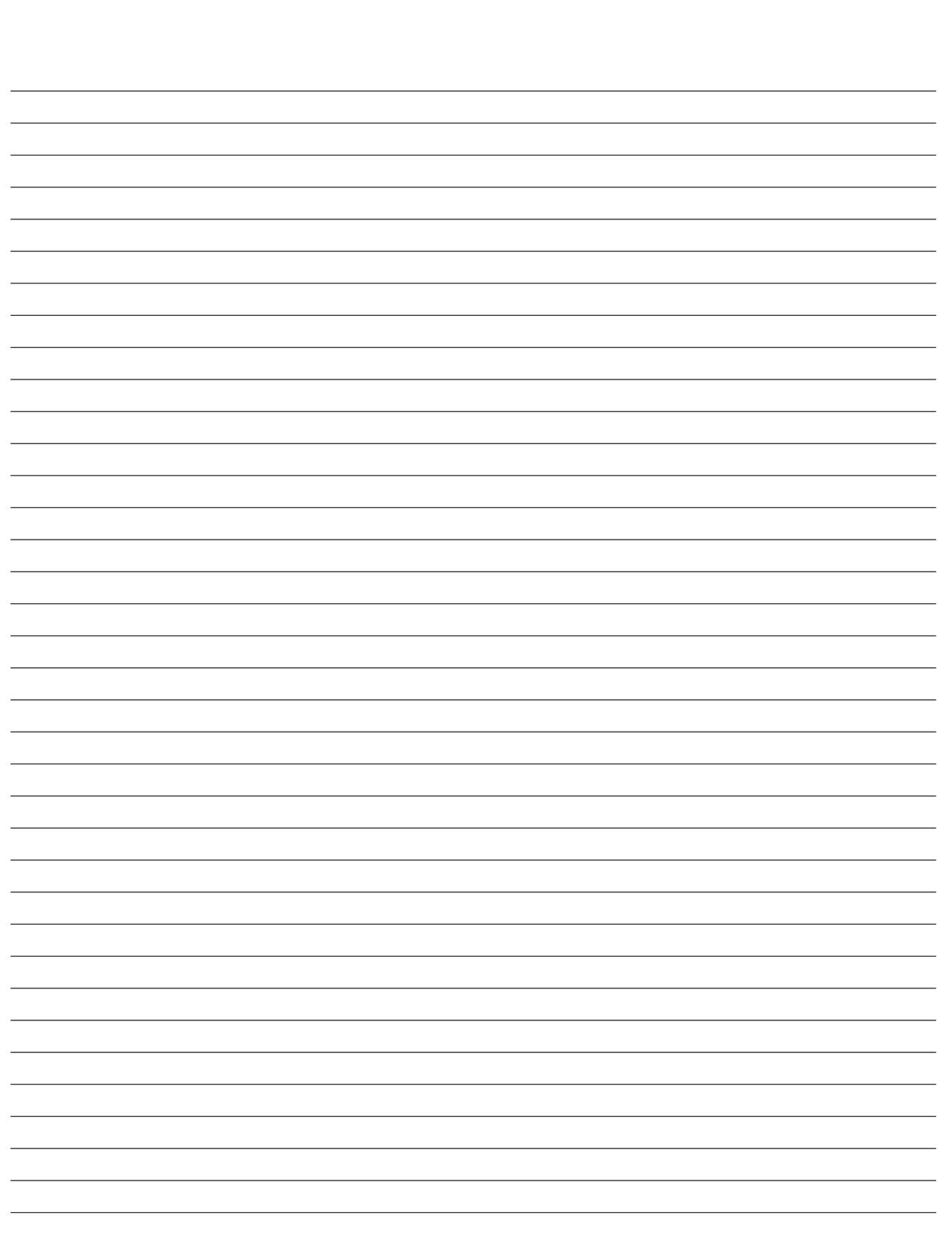
Завдання:

1) Виконайте завдання 4 на с. 109 підручника.

2) Виконайте завдання 5 на с. 42 зошита.

Додатковий матеріал до уроку

БЕЗПЕКА РУХУ ПІШОХОДІВ

Мета: поглибити знання учнів про Правила дорожнього руху; вивчити правила для пішоходів; формувати навички безпечної поведінки на вулицях (дорогах); розвивати вміння застосовувати набуті знання на практиці; виховувати увагу, відповідальне ставлення до свого життя і здоров'я, бажання знати і виконувати Правила дорожнього руху.

Обладнання: тест, Правила дорожнього руху, малюнки або фотографії до теми.

Попередня робота.

- Записати тест «Правила безпечної поведінки» на дошці або підготувати кожному учневі на аркушах паперу.
- Підготувати малюнки або фотографії до теми (дорожні знаки, дорожню розмітку тощо).
- Підготувати загадки і вірші до теми. На дошці записати слова для довідок.

Ключові поняття: Правила дорожнього руху, пішохід, правила для пішоходів, тротуар, пішохідний перехід, світлофор, дорожні знаки.

Хід уроку

I. Повторення вивченого.

1. Проведення тестування.

Учитель записує тест на дошці або роздає кожному учневі на аркушах паперу. Учні мають обрати відповіді. (Якщо тест записано на дошці, учні на чистих аркушах паперу записують номер твердження і відповідну літеру правильного варіанта відповіді. Якщо вчитель роздає тест кожному учневі, то вони позначають відповіді на цих аркушах).

Тест «Правила безпечної поведінки»

- 1) Збираючись надвір, ви візьмете із собою...
 - а) м'яч;
 - б) новий планшет;
 - в) велосипед.
- 2) Гуляючи надворі, друзі запросили вас піти з ними на день народження, ви...
 - а) підете не роздумуючи;
 - б) скажете, що запитаете в батьків;
 - в) відмовитесь.
- 3) Незнайома людина запрошує вас відвідати з нею новий зоопарк, ви...
 - а) підете з нею;
 - б) відмовитесь;
 - в) подумаете, що робити.
- 4) На вулиці незнайомиць подарував вам плакат із зображенням музичної групи і запросив на концерт, ви...
 - а) візьмете плакат і підете з ним на концерт;
 - б) не розмовлятимете з незнайомцем;
 - в) запросите друзів піти з вами.
- 5) На вулиці до вас підійшла незнайома жінка і попросила віднести якусь коробку до сусіднього будинку в чийсь квартиру, ви...
 - а) погодитесь допомогти і віднесете коробку;

Дата _____

Клас _____

- б) категорично відмовитися;
- в) скажете, що запитаете в батьків.
- 6) До вас надворі підійшов незнайомий хлопець і запросив на стадіон пограти з ним у футбол, ви...
 - а) скажете, що не граєте з незнайомими;
 - б) підете пограти;
 - в) нікуди не підете без дозволу батьків.
- 7) Незнайомиць силою намагається вас кудись завести, ви...
 - а) якнайшвидше втечете;
 - б) відбиватиметеся і кричатимете, щоб вам допомогли;
 - в) розпитаєте, куди йти та для чого, і якщо вам це буде цікаво, то підете з ним.

2. Перевірка домашнього завдання.

- Завдання 4 на с. 109 підручника.

Відповіді на запитання:

- У яких місцях вашого мікрорайону або населеного пункту треба бути особливо уважними?
- Яких небезпечних місць у вашому мікрорайоні або населеному пункті слід уникати?
- Де у вашому мікрорайоні або населеному пункті знаходиться дільничний пункт міліції?
- Як зателефонувати дільничному міліціонеру?

- Завдання 5 на с. 42 зошита.

II. Повідомлення теми уроку.

– Сьогодні на уроці ми повторимо Правила дорожнього руху і поговоримо про безпеку руху пішоходів.

III. Актуалізація опорних знань.

Учитель проводить бесіду про Правила дорожнього руху, які вивчали в попередніх класах (про правила переходу дороги, дорожні знаки, дорожню розмітку тощо).

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Бесіда.

- Хто такі пішоходи?
- Де ходять пішоходи?
- Де рухається транспорт?
- З якого боку тротуару слід іти пішоходам?
- Як треба поводитися пішоходам, ідучи по вулиці?
- Де можна рухатися пішоходам, якщо немає тротуару?
- Як слід переходити проїзну частину дороги?
- Що допомагає нам переходити дорогу?
- Які дорожні знаки допомагають переходити дорогу?
- Які є переходи?
- Які правила переходу дороги ви знаєте?
- Для чого потрібно вивчати Правила дорожнього руху?

2. Словникова робота.

Автомобільна дорóга, вóлиця (дорóга) – частина території, зокрема в населеному пункті, з усіма розташованими на ній спорудами (мостами, шляхопроводами, естакадами, надземними і підземними пішохідними переходами) та засобами організації дорожнього руху, призначена для руху транспортних засобів і пішоходів та обмежена по ширині зовнішнім краєм тротуарів чи краєм смуги відводу.

Пішохід – особа, яка бере участь у дорожньому русі поза транспортними засобами і не виконує на дорозі будь-яку роботу.

Проїзна частина – це елемент дороги, призначений для руху транспортних засобів.

Пішохідний перехід – ділянка проїзної частини або інженерна споруда, що призначена для руху пішоходів через дорогу.

Тротуар – елемент дороги, призначений для руху пішоходів, який прилягає до проїзної частини або відокремлений від неї газоном.

3. Вивчення правил для пішоходів за Правилами дорожнього руху.

Учитель, демонструючи Правила дорожнього руху, розповідає про обов'язки і права пішоходів.

4. Фізкультхвилинка. *(За вибором учителя).*

5. Робота за підручником на с. 110–116.

Опрацювання тексту і бесіда за малюнками.

V. Закріплення матеріалу.

1. Робота за підручником на с. 116, 117.

Відгадування загадок.

Відповіді на запитання і виконання завдань 1–4.

2. Робота в зошиті на с. 43–45.

Обговорення і виконання завдання 1.

Самостійне виконання завдання 2.

Обговорення і виконання завдання 3.

Відгадування загадок і запис відповідей (завдання 4).

3. Опрацювання загадок.

1) Ось такі в нас чудеса –

Є чотири колеса,

Хатка йде собі сміливо:

Хочеш – вправо, хочеш – вліво.

Хочеш – в ліс чи до ріки,

Що за хатка, дітлахи? *(Автомобіль).*

2) Що за коник полосатий

На дорозі коло хати?

«Зебра», кажуть, уляглась –

Звідкіля вона взялась?

«Зебра» в нас на переході –

Та чи є така в природі? *(Пішохідна розмітка «Зебра»).*

3) На дорозі звір лежить:

Весь у смужку, ніби спить.

У степу він народився,

А у місті нам згодився.

Цього звіра звати «зебра»,

В нього є смугасті ребра.

Знає кожний пішохід –

Це безпечний... *(перехід).*

4) Про що йдеться?

Він на вулиці щораз

Оком блимає на нас.

– Зупинися! Підожди!

Терпеливо стій-но!

А тепер, будь ласка, йди

Певнено й спокійно! *(Про світлофор).*

4. Робота над віршами.

- Слухання вірша з виконанням завдання.
– Прослухайте вірш і вставте пропущені слова, користуючись словами для довідок.

На дошці записано слова для довідок.

Слова для довідок: машини, землю, пішохід, перехід, підземний.

Знають діти всі, напевно,
Перехід бува ... (*підземний*).
Під ... (*землею*) люди йдуть –
І безпечна їхня путь.
Нагорі біжать ... (*машини*),
Проїжджають без упину,
А внизу йде ... (*пішохід*) –
Дуже зручний ... (*перехід*).
Він стрічає всіх привітно,
Навіть вдень горить тут світло.

- Розучування віршів напам'ять.

- 1) На переході біля світлофора
Правил дотримуйся дуже суворо:
Спочатку ліворуч ти подивись –
Немає машин? – То йди, не барись!
Далі йти теж маєш право,
Як машин немає справа!
- 2) О друже любий, постривай!
Все, що скажу, запам'ятай!
Усім знайомим передай –
Гав на дорозі не лови,
Завжди уважним будь,
Про витівки та пустоці
На вулиці забудь!
На переході зупинись,
Не квапся, почекай.
Спочатку вліво подивись,
А вже тоді рушай.
Як до середини дійдеш,
Направо слід поглянуть теж...

- Слухання й обговорення вірша Грицька Бойка «Гавароззява» або його уривків.

5. Хвилинка відпочинку. Усміхніться!

ПІШОХІДНИЙ ПЕРЕХІД

Пішохідний перехід з'їв машину на обід, бо не знала правил руху, світлофор не хтіла слухать,	жоден знак не поважала, перехожих ображала. Пішохідний перехід проковтнув її як слід.
---	--

Тетяна Лисенко

6. Робота в групах.

Учні об'єднуються у групи (по 5–6 осіб). Кожна група отримує завдання. Потрібно прочитати його, обговорити і по можливості показати інсценізацію ситуації.

- 1) Учасники (перехожі) об'єднуються у дві групи, які рухаються назустріч одна одній. Учні повинні знайти відповіді та показати:
 - З якого боку тротуару повинні рухатися пішоходи?
 - Як і з якого боку можна обійти пішоходів?

– Чи можна проходити між двома пішоходами, які йдуть разом тощо?

2) Кожен учень бере що-небудь до рук – портфель, сумку, парасольку тощо. Учасникам слід знайти відповіді на запитання і показати:

– У якій руці зручніше нести речі, якщо на тротуарі багато пішоходів?

– Як слід тримати парасольку, щоб нікого не зачепити?

– Як пропустити людину, яка йде назустріч?

3) Декілька учнів зображають пішоходів, які голосно розмовляють, сміються, сваряться, сміються, штовхаються, їдять, зупиняються на проїзній частині дороги, щоб поговорити по мобільному телефону, заважаючи руху інших пішоходів. Решта учнів обговорюють ситуацію.

Далі відбувається колективне обговорення.

7. Розв'язування «задач».

□ Обговорення ситуації у вигляді задачі.

По краю проїзної частини дороги, біля якої немає тротуару, узбіччя, пішохідної та велосипедної доріжок, рухаються дві групи дітей. Перша група – хлопчики. Друга група – дівчатка. Обидві групи рухаються в одному напрямку. Хлопчики йдуть вздовж правого боку дороги, а дівчатка – уздовж лівого боку. Хто з них чинить правильно? Чому? (*Правильно йдуть дівчатка. Коли вздовж дороги немає тротуару, узбіччя, пішохідної та велосипедної доріжок, пішоходам потрібно рухатися з лівого боку дороги, назустріч руху транспорту*).

□ Задачі-жарти.

Задача 1. За моїми друзями Сергійком, Миколкою і Петриком женеться двірник з мітлою. Утікаючи від двірника, Миколка і Петрик перебігли вулицю на червоний сигнал світлофора. Сергійко заховався за кущ. Скільки моїх друзів спіймав міліціонер за порушення Правил дорожнього руху? (*Двох – Миколку і Петрика*).

Задача 2. Тигра, Вінні-Пух, П'ятачок та Іа вирішили пограти у футбол. Тигра вирішив це зробити на шосе – гладко, рівно, зручно. Пух захотів грати на лісовій галявині. Хто з них правий? (*Пух*).

Задача 3. Знайко, Незнайко, Гвинтик і Шпунтик катались на лижах, санчатах і ковзанах. Гвинтик причепився позаду до машини і дуже швидко мчав на ковзанах. Шпунтик на санчатах з'їжджав з гірки на шосе і радів, коли водії з переляку гальмували. Знайко і Незнайко поїхали на лижах до лісу. Хто з них вчинив неправильно? Чому? (*Гвинтик і Шпунтик. Вони порушували Правила дорожнього руху*).

VI. Підсумок уроку.

– Які ви знаєте пішохідні переходи?

– Розкажіть, як слід переходити дорогу.

– Чого робити не можна, коли переходиш проїзну частину?

– Які правила для пішоходів ви виконуєте?

– Що може статися, якщо не дотримуватися правил переходу дороги?

– Для чого потрібно дотримуватися Правил дорожнього руху?

– Чи завжди ви дотримуетесь Правил дорожнього руху?

Завдання:

1) Виконайте завдання 5 на с. 117 підручника.

2) Підготуйте загадки про світлофор.

Додатковий матеріал до уроку

A series of horizontal lines for writing, consisting of 20 evenly spaced lines that fill the majority of the page below the decorative border.

СИГНАЛИ РЕГУЛЮВАННЯ ДОРОЖНЬОГО РУХУ

Мета: поглибити знання учнів про сигнали регулювання дорожнього руху, про світлофори та їхнє призначення; учити розпізнавати сигнали регулювальника; спонукати школярів до виконання Правил дорожнього руху; виховувати культуру поведінки на вулиці (дорозі).

Обладнання: Правила дорожнього руху, малюнки або фотографії до теми, «жезл», предмети для малювання (папір, олівці, фломастери тощо).

Попередня робота.

- Підготувати малюнки або фотографії до теми (різні світлофори, зелений, жовтий, червоний сигнали світлофора, зображення різних сигналів регулювальника).
- На дошці записати вірш з пропущеними словами (можна записати слова для довідок).
- Дати завдання учням: підготувати загадки про світлофор.
- Підготувати для кожної групи предмети для малювання (папір, олівці, фломастери тощо).
- Підготувати загадки і вірші до теми.

Ключові поняття: Правила дорожнього руху, світлофор, регулювальник, сигнали світлофора, сигнали регулювальника.

Хід уроку

I. Повторення вивченого.

1. Вправа «Інтерв'ю».

Обирають декількох учнів, які по черзі ставлять запитання про Правила дорожнього руху (про перехід дороги, дорожні знаки, правила для пішоходів тощо). Решта школярів мають дати відповіді на них.

2. Перевірка домашнього завдання.

Завдання 5 на с. 117 підручника.

– Розкажіть, де у вашому мікрорайоні є місця, що потребують підвищеної уваги при переході вулиці (наприклад, перехрестя).

II. Повідомлення теми уроку.

– Сьогодні на уроці ми продовжимо вивчати Правила дорожнього руху, а саме поговоримо про сигнали регулювання дорожнього руху, які подають світлофор і регулювальник.

III. Актуалізація опорних знань.

Учитель проводить бесіду про сигнали регулювання дорожнього руху, з'ясує, що учні знають про них.

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Бесіда про світлофор з демонстрацією малюнків або фотографій.

– Що регулює дорожній рух? (*Світлофор*).

– Що таке світлофор? (*Світлофор – пристрій оптичної сигналізації, призначений для регулювання руху на вулицях і дорогах*).

Дата _____

Клас _____

– Коли вперше з'явився світлофор? (Відповіді учнів).

2. Розповідь учителя про історію виникнення світлофора з демонстрацією малюнків.

Учитель, розповідаючи, демонструє малюнки.

– Перший світлофор було встановлено 10 грудня 1868 року в Лондоні, біля будівлі Британського парламенту, задовго до розповсюдження автомобілів. Його винахідник – фахівець із залізничних семафорів Джон Пік Найт. Цей винахід складався з двох семафорних крил і мав ручне керування. Крила, підняті горизонтально, означали сигнал «стоп», а опущені під кутом в 45° – рух з обережністю. У темний час доби використовувався газовий ліхтар, що обертався. З його допомогою відповідно подавалися сигнали червоного і зеленого кольорів. Світлофор використовувався для полегшення переходу пішоходів через вулицю, а його сигнали призначалися для гужових транспортних засобів. На жаль, 2 січня 1869 року газовий ліхтар світлофора вибухнув і поранив поліцейського, який ним керував. Після цього випадку світлофор зник з вулиць міста.

Удруге світлофор з'явився 1914 року в американському місті Клівленді. Цього разу він був уже електричний, але також мав лише два кольори – червоний і зелений. Жовтий колір з'явився лише в 1920 році. Тоді в містах Детройт і Нью-Йорк (США) було встановлено перші триколірові світлофори. Авторами винаходів були Вільям Поттс і Джон Ф. Харріс.

Перший світлофор в Україні було встановлено в 1936 році у Харкові.

3. Розповідь з елементами бесіди про світлофор з демонстрацією малюнків або фотографій.

– Які бувають світлофори? (Відповіді учнів).

Учитель демонструє малюнки або фотографії різних світлофорів.

– Що означають сигнали світлофора? *Зелений сигнал світлофора* дозволяє рух. Зелений миготливий дозволяє рух, але інформує про те, що незабаром буде ввімкнено сигнал, який забороняє рух. *Жовтий колір світлофора* означає, що рух заборонено і попереджає про наступну зміну сигналів. *Червоний сигнал*, у тому числі миготливий, забороняє рух.

Є світлофори, призначені лише для пішоходів. Такі світлофори регулюють рух пішоходів через пішохідний перехід. Як правило, він має два види сигналів: що дозволяє і забороняє рух. Зазвичай для цієї мети використовують відповідно зелене і червоне світло. Самі сигнали мають різну форму. Найчастіше використовують сигнали у вигляді силуету людини: червоний – що стоїть, зелений – що йде. У США червоний сигнал часто застосовують у вигляді силуету піднятої долоні (жест «стоп»). Іноді використовують написи «стійте» і «йдіть» (в англійській мові «stop» і «walk»).

На жвавих магістралях встановлюють, як правило, світлофори, що перемикаються автоматично. Проте часто застосовується і варіант, коли світлофор перемикається після натиснення спеціальної кнопки і дозволяє перехід упродовж певного проміжку часу після цього.

Сучасні світлофори для пішоходів додатково обладnano також звуковими сигналами, призначеними для сліпих

пішоходів, а іноді й таблом зворотного відліку часу (уперше з'явилися у Франції в 1998 році).

У разі відсутності пішохідного світлофора пішоходи керуються сигналами автомобільного світлофора.

4. Розповідь учителя про сигнали регулювальника з елементами бесіди і демонстрацією малюнків або фотографій.

– А якщо світлофор, наприклад, не працює, хто може регулювати рух на дорогах? (*Регулювальник*).

– Так, дорожнім рухом може керувати і регулювальник.

Учитель показує малюнки або фотографії регулювальника.

– Хто такий регулювальник? (*Регулювальник – працівник міліції, який виконує регулювання дорожнього руху у форменому одязі за допомогою жезла, свистка*).

– Що слугує сигналами регулювальника? (*Сигналами регулювальника є положення його корпусу, а також жести руками, у тому числі з жезлом*).

– Що означають сигнали регулювальника?

Учитель демонструє малюнки або фотографії з різними сигналами регулювальника.

1) Руки витягнуті в сторони, опущені або права рука зігнута перед грудьми. (*Пішоходам дозволено переходити проїзну частину за спиною та перед грудьми регулювальника. З боку грудей і спини – рух пішоходів заборонено*).

2) Права рука витягнута вперед. (*Пішоходам дозволено переходити проїзну частину за спиною регулювальника*).

3) Рука піднята вгору. (*Рух пішоходів заборонено в усіх напрямках*).

Щоб привернути увагу учасників дорожнього руху, використовується сигнал, поданий свистком. Регулювальник може подавати й інші сигнали, зрозумілі водіям і пішоходам.

5. Фізкультхвилинка. (*За вибором учителя*).

6. Робота за підручником на с. 118–122.

Опрацювання тексту і бесіда за малюнками.

V. Закріплення матеріалу.

1. Робота за підручником на с. 122.

Відгадування загадки.

Відповіді на запитання і виконання завдань 1–4.

2. Робота в зошиті на с. 45, 46.

Розгадування ребуса і запис відповіді (завдання 1).

Самостійне виконання завдань 2–4 з подальшою перевіркою.

3. Опрацювання загадок.

1) Він по черзі справно блима
Нам ліхтарними очима.
Їх у нього цілих три,
Вони служать не для гри.
Як червоне блисне око,
Нас попереджає строго:
Знає це, напевно, кожний –
Стей на місці, йти не можна.
Світло жовте загорілось,
Ще постій, зроби-но милість,
Приготуйся вирушати,
Та не варто поспішати.

А зелене – добре світло –
Каже: «Йди!» – усім привітно.
Що ж таке це, малюки?
Відгадайте залюбки!
І сказав хтось із діток:
«Може, це такий грибок?».
Ні! Не гриб це мухомор, –
Це, малята, ... (*світлофор*).

2) Ми побачили з тобою,
Як одною лиш рукою,
Тільки жезла він підняв –
Вантажівку вмить спиняв.

Що ж це за силач такий?
Це, малята, ... (постовий).

- 3) Хто стоїть на мостовій
І лиш руку піднесе –

Всі навколо знають: «Стій!» –
Підкоряє він усе.

Що тримає вартовий?
Що без слів говорить: «Стій!»?
(Регулювальник, жезл).

4. Гра «Підберіть слівце».
Назвати одним словом.

– Про кого йдеться? Державний автоінспектор, постовий,
wartovий, працівник поліції, працівник Державтоінспекції...
(Про регулювальника).

– Про що йдеться? Широка, вузька, довга, ґрунтова, ас-
фальтована, рівна, нерівна... (Про дорогу).

5. Робота над віршами.

- Слухання й опрацювання вірша Оксани Сенатович «Світло-
форова розмова».

СВІТЛОФОРОВА РОЗМОВА

Незвичайну, кольорову
починаємо розмову!
Світлофор всіхнувся: «Ах!».
Ця розмова в трьох словах!
Жовте слово – подожди!
Почекай, постій, не йди!
І за мить обов'язково

спалахне зелене слово –
переходь! Без перешкоди
переходьте, пішоходи!
Як наказ, червоне слово
зблисне раптом пурпурово – стій!
Ані з місця! Це наказ!..
Мчать машини мимо нас...

Оксана Сенатович

- Слухання вірша з виконанням завдання.
– Прочитайте вірш і вставте пропущені слова. (Можна
дати слова для довідок).
На дошці записано вірш.

... (Світлофор) потрібен всім:
І дорослим, і ... (малим).
Друзі, він багато може, –
... (Пішоходам) допоможе
Він дорогу ... (перейти)
Без лихих пригод ... (в пугі).
Блимне лиш ... (червоним) оком –
Нас застерігає строго,
Що ... (не можна крокувати),
Необхідно ... (почекаати).
А засвітиться ... (зелене):
І для тебе, і ... (для мене)
Шлях відкритий, ... (можна йти),
Дуже раді я і ... (ти).

6. Конкурс загадок про світлофор.

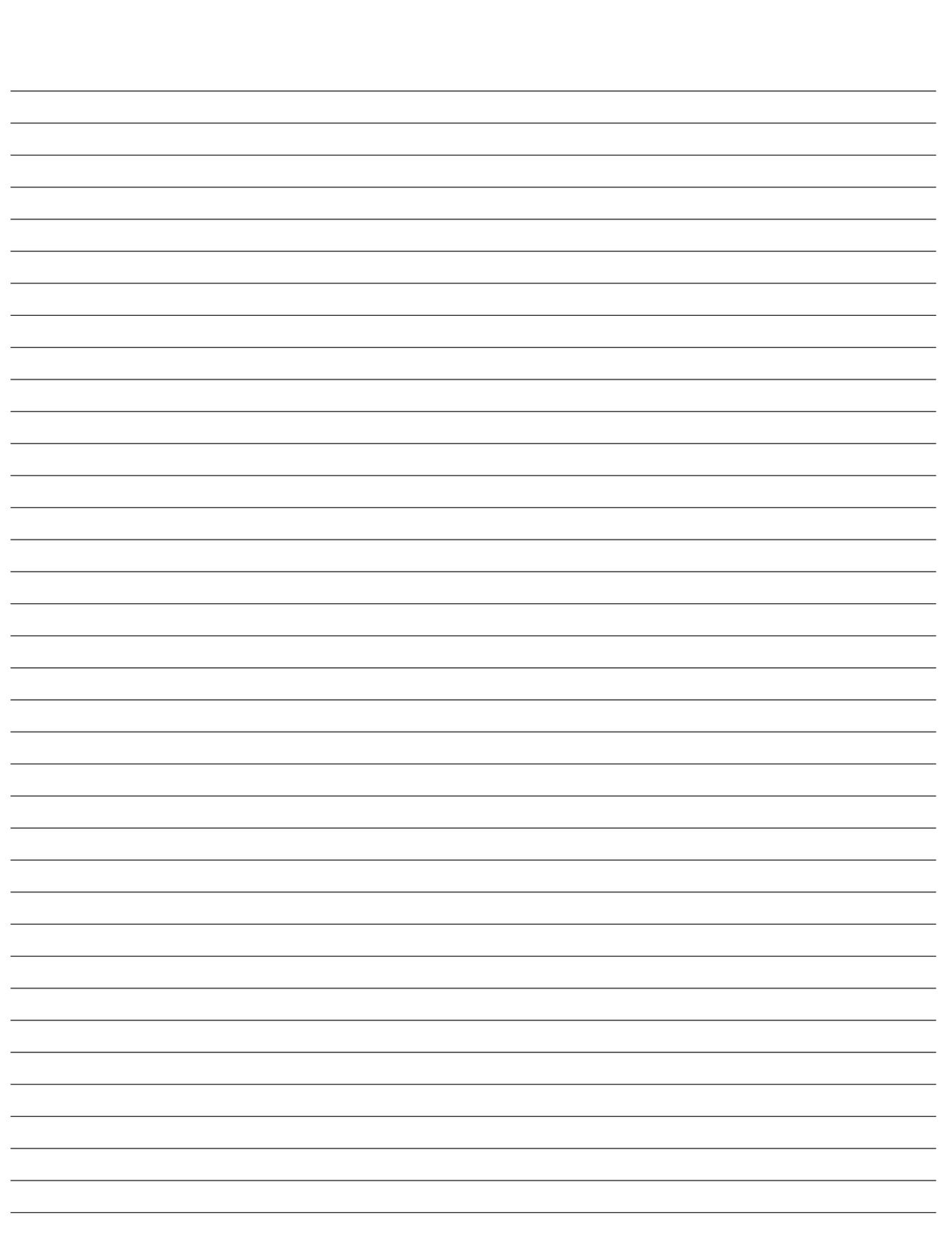
Учні по черзі загадують загадки. Хто загадає найбільше – той і переміг.

7. Робота в групах.

Учні об'єднуються у групи (по 5–6 осіб). Кожна група отримує завдання. Потрібно прочитати його, обговорити і по можливості показати інсценізацію ситуації.

1) Декілька учнів зображають пішоходів, які переходять дорогу. Одні йдуть на зелене світло, інші – на червоне.

– Хто з дітей порушує Правила дорожнього руху?

Урок 24

ВИДИ ПЕРЕХРЕСТЬ. РУХ МАЙДАНАМИ

Мета: продовжити вивчення Правил дорожнього руху; ознайомити учнів з видами перехресть, правилами переходу на регульованому і нерегульованому перехресті, як рухатися майданами і переходити їх; розвивати навички безпечної поведінки на вулицях (дорогах); виховувати відповідальність, уважність, дисциплінованість.

Обладнання: Правила дорожнього руху, малюнки або фотографії до теми, 2 свистки, 2 «жезли».

Попередня робота.

- На дошці записати речення з пропущеними словами і словосполученнями.
- Підготувати малюнки або фотографії до теми.
- Підготувати для гри 2 свистки, 2 «жезли».

Ключові поняття: Правила дорожнього руху, перехрестя, регульоване перехрестя, нерегульоване перехрестя, майдан.

Хід уроку

I. Повторення вивченого.

1. Колективна робота.

На дошці записано речення з пропущеними словами і словосполученнями.

– Прочитайте речення, вставте потрібні слова або словосполучення.

- 1) Світлофор – це...
- 2) ... сигнал світлофора забороняє рухатися і пішоходам, і автомобілям.
- 3) ... сигнал світлофора повідомляє про наступну зміну сигналів.
- 4) ... сигнал світлофора дозволяє рух і пішоходам, і водіям.
- 5) На світлофорах для ... зображено силует людини.
- 6) Світлофори, оснащені звуковим сигналом, призначені для...
- 7) Якщо права рука регулювальника витягнута вперед, то пішоходам...
- 8) Якщо права рука регулювальника піднята вгору, то пішоходам...

2. Гра «Регулювальник».

Учитель показує малюнки з різними сигналами регулювальника. Учні мають сказати, що означає кожний сигнал.

II. Повідомлення теми уроку.

– Сьогодні на уроці ми продовжимо вивчати Правила дорожнього руху. Ви ознайомитеся з видами перехресть, правилами переходу регульованого і нерегульованого перехрестя, дізнаєтеся, як рухатися майданами і переходити їх.

III. Актуалізація опорних знань.

Учитель проводить бесіду про перехрестя і їхні види, правила переходу дороги регульованого і нерегульованого перехрестя, про те, як рухатися майданами.

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Бесіда про перехрестя з демонстрацією малюнків.

Коментар
читача

Дата _____

Клас _____

Учитель ставить запитання і демонструє малюнки.

– Що таке перехрестя? (Перехрестя – місце перехрещення, прилягання або розгалуження доріг на одному рівні, межею якого є уявні лінії між початком заокруглень країв проїзної частини кожної з доріг).

– Скільки доріг можуть перехрещуватися? (Перехрещуватися можуть дві, три чи більше доріг).

– Чому перехрестя вважається найнебезпечнішим місцем на дорозі? (Тут спостерігається жвавий рух і автомобілів, і пішоходів, адже транспорт рухається в різних напрямках і пішоходи переходять проїзну частину).

– Які бувають перехрестя? (Регульовані і нерегульовані).

– Яке перехрестя називають регульованим? (Якщо рух на перехресті регулює світлофор або регулювальник, таке перехрестя називають регульованим).

– Яке перехрестя називають нерегульованим? (Якщо на перехресті немає ані світлофора, ані регулювальника, то його називають нерегульованим).

– Як слід переходити дорогу на регульованому перехресті? (На регульованому перехресті слід дочекатися зеленого сигналу світлофора і тоді переходити дорогу).

– Як слід переходити дорогу на нерегульованому перехресті? (На нерегульованому перехресті спочатку треба подивитися наліво, дочекатися, коли машини зупиняться або їх не буде, розпочати перехід, дійти до середини дороги, потім подивитися направо, якщо дорога вільна або машини стоять, продовжити рух).

– Якими сигналами слід керуватися, якщо на перехресті одночасно працює і світлофор, і регулювальник? (Якщо на перехресті одночасно працює і світлофор, і регулювальник, то слід керуватися сигналами регулювальника, а на світлофор не звертати уваги).

2. Розповідь учителя з елементами бесіди і демонстрацією малюнків про рух майданами.

3. Фізкультхвилинка. (За вибором учителя).

4. Робота за підручником на с. 123–125.

Опрацювання тексту і бесіда за малюнками.

V. Закріплення матеріалу.

1. Робота за підручником на с. 125.

Відповіді на запитання і виконання завдань 1–6.

2. Робота в зошиті на с. 47, 48.

Розгадування ребусів і запис відповідей (завдання 1).

Самостійне виконання завдань 2–4 з подальшою перевіркою.

3. Відгадування загадки.

Він красивий, кольоровий.

Має зір такий чудовий,

Перехрестя регулює,

Ще й права свої диктує. (Світлофор).

Надія Красоткіна

4. Робота з віршами.

Слухання віршів з виконанням завдання.

– Прослухайте вірші і вставте пропущені слова. (Можна дати слова для довідок).

1) Ось дві вулиці зустрілись,
... (Світлофори) засвітились.
Водії це місце знають,
... (Перехрестям) називають.

2) Подивіться – чудеса,
Є на вулицях місця,
Де авто відпочивають,
... (Пішоходів) пропускають!
Там гальмують всі машини,
... (Перейти) дають людині.
Тільки там, де ... (перехід),
Йди сміливо, ... (пішохід)!

□ Гра «Так чи ні?».

Що робити, де і як,
Світлофор підкаже? – Так!

Жовті світаються вогні.
Можна рухатись нам? – Ні!

Як червоне світло – знак:
Нам стояти треба? – Так!

На зелений вогник, як?
Переходимо ми? – Так!

5. Гра «Дорожній рух».

Гра проводиться на майданчику, на якому позначено тротуар, проїзну частину дороги, різні перехрестя, світлофори тощо.

Учасники об'єднуються у 2 команди. У кожній команді – «водії», «пішоходи» і «регулювальник».

Спочатку грає перша команда. «Регулювальник» зі свистком і «жезлом» у руках подає різні сигнали, а «водії» і «пішоходи» мають, керуючись ними, виконувати певні дії (стояти або рухатися). У цей час друга команда спостерігає, чи все правильно виконують учасники гри.

Потім команди міняються ролями.

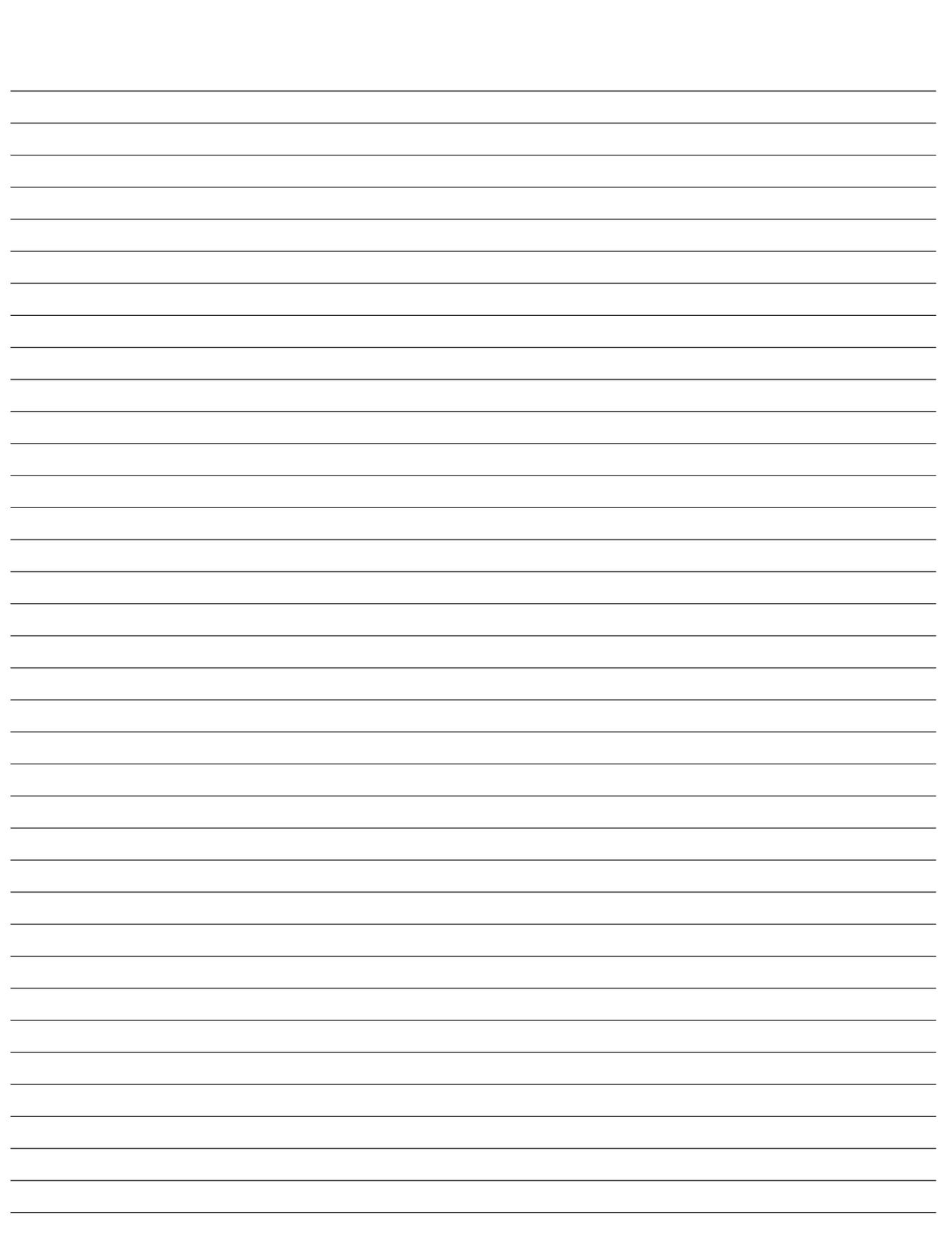
Виграє та команда, яка все виконала правильно і не помилилася.

VI. Підсумок уроку.

- Що таке перехрестя?
- Які бувають перехрестя?
- Як ви вважаєте, для чого пішоходам потрібні знання про види перехресть?
- Як слід переходити дорогу на регульованому перехресті?
- Як слід переходити дорогу на нерегульованому перехресті?
- Чи часто вам доводиться переходити перехрестя?
- Чим ви керуєтеся під час переходу перехрестя?
- Як слід переходити майдан?

Додатковий матеріал до уроку

ДОРОЖНЬО-ТРАНСПОРТНІ ПРИГОДИ

Мета: формувати в учнів уявлення про дорожньо-транспортні пригоди (ДТП); ознайомити з причинами ДТП і правилами поведінки пішохода в разі причетності його до ДТП; розвивати почуття відповідальності за своє життя і здоров'я та життя і здоров'я інших людей; виховувати в учнів культуру поведінки на вулицях (дорогах).

Обладнання: тест, Правила дорожнього руху, картки із завданнями.

Попередня робота.

- Записати тест «Як я знаю Правила дорожнього руху» на дошці або підготувати кожному учневі на аркушах паперу.
- Підготувати картки із завданнями для кожної групи.
- Підготувати загадки і вірші до теми.
- Підготувати різні ситуації для обговорення.

Ключові поняття: Правила дорожнього руху, дорожньо-транспортна пригода (ДТП), причини ДТП.

Хід уроку

I. Повторення вивченого.

Проведення тестування.

Учитель записує тест на дошці або роздає кожному учневі на аркушах паперу. Учні мають обрати відповіді. (Якщо тест записано на дошці, учні на чистих аркушах паперу записують номер твердження і відповідну літеру правильного варіанта відповіді. Якщо вчитель роздає тест кожному учневі, то вони позначають відповіді на цих аркушах).

Тест «Як я знаю Правила дорожнього руху»

- 1) Сигнали світлофора бувають...
 - а) зеленого і синього кольорів;
 - б) червоного, чорного і блакитного кольорів;
 - в) зеленого, жовтого і червоного кольорів.
- 2) Якщо на перехресті одночасно працює і світлофор, і регулювальник, то слід керуватися сигналами...
 - а) світлофора;
 - б) регулювальника;
 - в) світлофора і дорожніх знаків.
- 3) У разі відсутності пішохідних переходів проїзну частину можна переходити...
 - а) де завгодно;
 - б) на перехрестях;
 - в) на перехрестях по лініях тротуарів або узбіч.
- 4) На перехрестях рух регулюють...
 - а) чергові;
 - б) світлофори або регулювальники;
 - в) пішоходи.
- 5) Перехрестя, де відсутні світлофори й регулювальники, називають...
 - а) регульованим;
 - б) нерегульованим;
 - в) некерованим.
- 6) Переходячи майдан, слід керуватися...
 - а) правилами для учнів;
 - б) правилами переходу проїзної частини дороги;
 - в) правилами для велосипедистів.

Дата _____

Клас _____

II. Повідомлення теми уроку.

– Сьогодні на уроці ми говоритимемо про дорожньо-транспортні пригоди (ДТП). Ви дізнаєтеся, що таке ДТП, з яких причин вони виникають тощо.

III. Актуалізація опорних знань.

Учитель проводить бесіду про дорожньо-транспортні пригоди.

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Словникова робота (з використанням Правил дорожнього руху).

Дорбжньо-транспортна пригода (ДТП) – подія, що сталася під час руху транспортного засобу, унаслідок якої поранено або загинули люди чи завдано матеріальних збитків.

2. Розповідь учителя про ДТП.

– З кожним роком на дорогах зростає кількість транспортних засобів. Транспорт пересувається дуже швидко, і тому ситуація на дорогах змінюється блискавично. Ось чому під час переходу проїзної частини дороги треба весь час спостерігати за нею, транспортом, бути зосередженими, уважними й обережними, щоб самим не стати винуватцями ДТП.

Адже досить часто аварії виникають з вини пішоходів, які порушують Правила дорожнього руху: перебігають дорогу безпосередньо перед транспортом, що стоїть або наближається, раптово виходять або вибігають на проїзну частину, переходять її в недозволених місцях або там, де вона погано проглядається в обидва боки, переходять на червоний сигнал світлофора, зупиняються на середині дороги, щоб перейти на інший бік, відволікаються, розмовляють і поводяться легко-важно. Пішоходи часто потрапляють під колеса машин через те, що не можуть передбачити небезпеку.

Більшість нещасних випадків трапляється з пішоходами саме тоді, коли вони біжать, поспішають, хвилюються і не бачать нічого навколо себе. Так, наприклад, пішохід побачив, що зупинився потрібний йому автобус на протилежному боці дороги. Він, намагаючись встигнути, стрімголов мчить до нього, не звертаючи уваги на автомобілі, що рухаються, тим самим заважає руху транспорту і створює небезпечну ситуацію, яка може спричинити ДТП.

Пішоходам слід дотримуватись Правил дорожнього руху – тоді ризик дорожньо-транспортних пригод значно зменшиться.

Учитель, демонструючи Правила дорожнього руху, нагадує, що заборонено робити пішоходам.

Пішоходам забороняється

- ✓ Виходити на проїзну частину, не впевнившись у відсутності небезпеки для себе та інших учасників руху.
- ✓ Раптово виходити, вибігати на проїзну частину, у тому числі на пішохідний перехід.
- ✓ Переходити проїзну частину поза пішохідним переходом, якщо є розділювальна смуга або дорога має чотири і більше смуг для руху в обох напрямках. А також у місцях, де встановлено огородження.

✓ Затримуватися і зупинятися на проїзній частині, якщо це не пов'язано із забезпеченням безпеки дорожнього руху.

– Крім порушення Правил дорожнього руху пішоходами, причинами ДТП можуть бути: порушення правил дорожнього руху водія; незадовільний стан проїзної частини дороги; несправність транспортних засобів; хворобливий стан водія; неправильне закріплення вантажу на транспортному засобі та ін.

ДТП можуть бути у вигляді зіткнення двох і більше автомобілів; наїзду автомобіля на перешкоду (стовп, огорожу, дерево тощо); наїзду автомобіля на пішохода, велосипедиста (автомобіль наїхав на велосипедиста або він сам наштовхнувся на транспортний засіб, що рухається) тощо.

Якщо пішохід причетний до дорожньо-транспортної пригоди, то він повинен надати посильну допомогу потерпілим, записати прізвища й адреси очевидців, повідомити відповідний орган чи підрозділ міліції про пригоду, необхідні дані про себе і перебувати на місці до прибуття працівників міліції.

3. Фізкультхвилинка. *(За вибором учителя).*

4. Робота за підручником на с. 126.

Опрацювання тексту і бесіда за малюнком.

V. Закріплення матеріалу.

1. Робота за підручником на с. 127, 128.

Опрацювання тексту Олексія Дорохова «Аварія» (завдання 1).

Відповіді на запитання 2–4.

Гра «Так чи ні?».

2. Робота в зошиті на с. 48, 49.

Відгадування загадок і запис відповідей (завдання 1).

Обговорення і виконання завдань 2, 3 з подальшою перевіркою.

3. Опрацювання загадок.

1) Є великий, є малий,

З вантажами, легковий.

По дорогах поспішає,

У собі людей катає. *(Автомобіль).*

Наталя Гуркіна

2) Я така довга, що кінця не маю. *(Дорога).*

3) Не автобус і не віз,

Маю четверо коліс,

Вік з дорогою дружу,

Все по ній кудись біжу. *(Автомобіль).*

4) Два брати попереду біжать,

А два позаду наздоганяють. *(Колеса).*

5) Має троє він очей, доброзичливець оцей.

Є чимало в нього справ, і не любить він роззав.

Лиш моргне червоним оком – не ступить вперед ні кроку.

Бачить оком тим здалеку він всіляку небезпеку.

Жовтим оком він моргне – попереджати вас почне.

А зелений колір в нього відкриває всім дорогу.

Він в пригоді завжди стане, хто на нього лиш погляне. *(Світлофор).*

лофор).

4. Робота з літературними творами.

Слухання й опрацювання вірша Лесі Вознюк «Дорожня пригода».

ДОРОЖНЯ ПРИГОДА

Дві хмаринки необачно
не вписались в поворот
і пошкодили серйозно
бампер, крила і капот.
Перевищували швидкість
безрозсудні водії,
і посвідчення водійське
не отримали в ДАІ.

Грізний грім – патруль дорожній –
на пригоду поспішив,
штраф порушникам серйозний
гучно він оголосив:
– За таку страшну провину,
що призводить до біди,
слід негайно у долину
злити десять тонн води.

Леся Вознюк

- Про що цей вірш?
- Чому сталася «дорожня пригода»?
- Що було пошкоджено?
- Хто прибув на місце пригоди?
- Який висновок можна зробити?

□ Слухання й обговорення уривків вірша Грицька Бойка «Гава-роззява». (Див. матеріал до уроку 22 «Безпека руху пішохода»).

5. Робота в групах.

Учні об'єднуються в 4 групи (по 5–6 осіб). Учитель роздає кожній групі картки із завданнями.

1 група. Розіграти ситуації переходу дороги.

2 група. Розіграти ситуації переходу перехрестя.

3 група. Скласти правила для пішоходів, яких слід дотримуватися, щоб уникнути ДТП.

4 група. Розіграти ситуації «Як діяти в разі дорожньо-транспортної пригоди».

6. Обговорення ситуацій.

1) Ігор побачив однокласника Сергійка на протилежному боці дороги і покликав його. Сергійко, не роздумуючи, побіг до нього через дорогу.

– Хто і яких помилок припустився? А як би вчинили ви на місці Сергійка?

2) Діти, рухаючись тротуаром, кидали м'яча один одному. Один з них не зловив м'яча, і він викотився на дорогу. Хлопець швидко кинувся за м'ячем.

– Хто і яких помилок припустився? Як би вчинили ви?

3) Мати із сином зустріла дорогою свою знайому з дитиною, і жінки почали розмовляти, не звертаючи уваги на своїх дітей. Раптово на проїзну частину вибігло цуценя, діти кинулися за ним.

– Хто і яких помилок припустився? А як би вчинили ви на місці дітей?

4) Учень вийшов з дому і рухається тротуаром. Не оглянувши проїзну частину, починає переходити її навскіс.

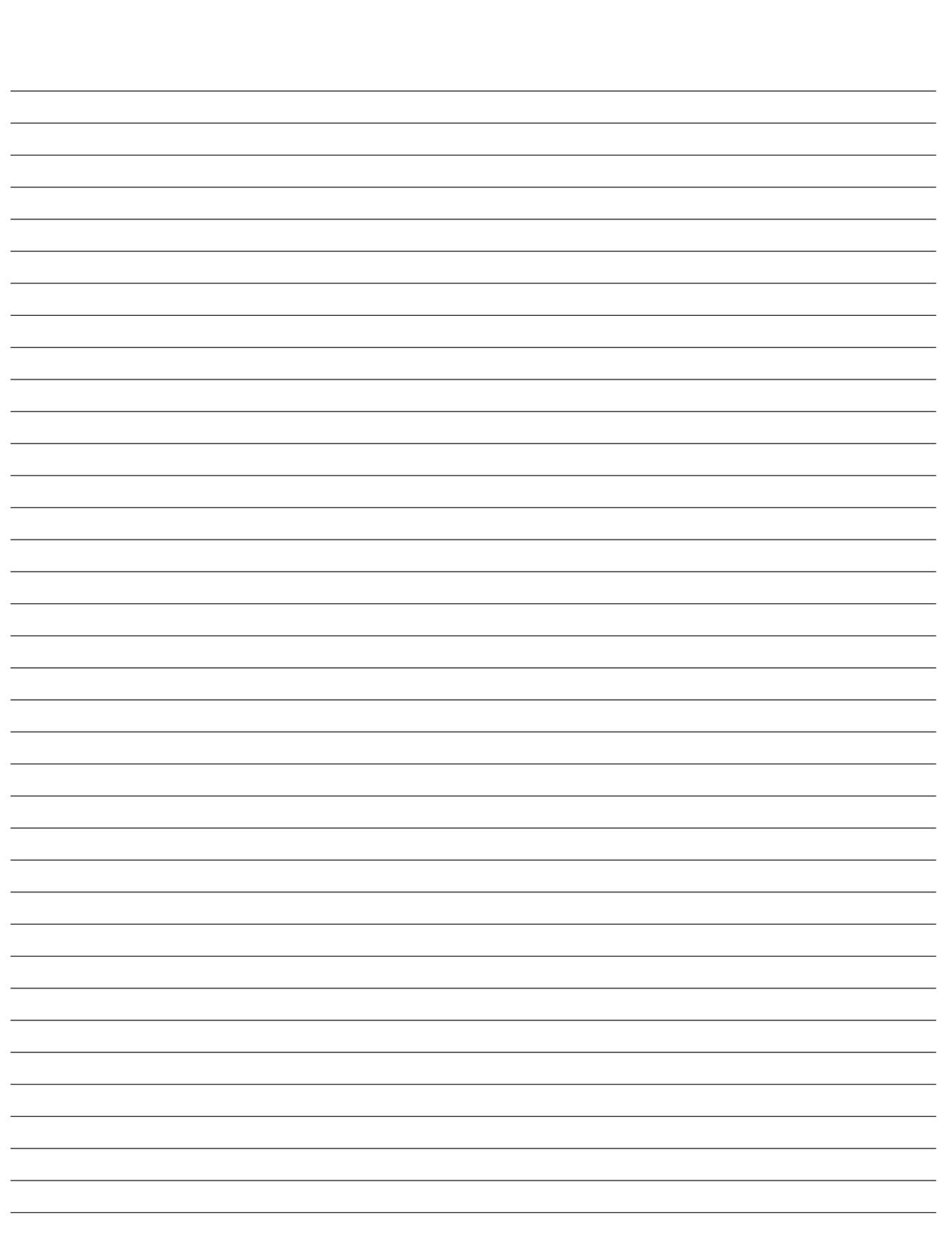
– Що він зробив неправильно? Як йому слід було вчинити?

5) Вийшовши зі школи, учні дійшли до переходу і почали переходити дорогу, продовжуючи розмову і не звертаючи уваги на сигнал світлофора.

– Яких помилок вони припустилися? А як би вчинили ви?

6) Діти бавляться поблизу дороги і, захоплені грою, вибігають на проїзну частину.

– Яких помилок вони припустилися?

ДОРОЖНІ ЗНАКИ

Мета: ознайомити учнів з групами дорожніх знаків; розкрити значення дорожніх знаків для пішоходів і водіїв; учити розрізняти дорожні знаки за їхньою формою, кольором і малюнками; виховувати бажання дотримуватися Правил дорожнього руху, культуру поведінки на вулицях (дорогах).

Обладнання: Правила дорожнього руху, малюнки до теми.

Попередня робота.

Підготувати малюнки (фотографії або слайди) із зображенням дорожніх знаків.

Ключові поняття: Правила дорожнього руху, дорожні знаки, групи дорожніх знаків, попереджувальні знаки, знаки пріоритету, заборонні знаки, наказові знаки, інформаційно-вказівні знаки, знаки сервісу, таблички до дорожніх знаків.

Хід уроку

I. Повторення вивченого.

Гра «Блискавка».

Учитель ставить запитання, а учні разом мають швидко відповісти «так» або «ні».

1) Чи потрібно пішоходам знати Правила дорожнього руху? (Так).

2) Чи завжди водіям треба дотримуватися Правил дорожнього руху? (Так).

3) Рухаючись тротуаром, пішоходи мають йти ліворуч? (Ні).

4) Пішоходи повинні переходити дорогу на зелене світло? (Так).

5) Знак «Підземний пішохідний перехід» повідомляє про наявність надземного переходу? (Ні).

6) Пішоходи повинні переходити проїзну частину по пішохідних переходах? (Так).

7) Чекаючи на транспортний засіб пішоходи повинні на проїзній частині дороги? (Ні).

8) Чи можна раптово виходити або вибігати на проїзну частину дороги? (Ні).

9) Якщо права рука витягнута вперед, то пішоходам дозволено переходити проїзну частину за спиною регулювальника? (Так).

10) Перехрестя, де відсутні світлофори й регулювальники, – це нерегульовані перехрестя? (Так).

11) Чи може бути несправність транспортних засобів причиною ДТП? (Так).

II. Повідомлення теми уроку.

– Сьогодні на уроці ми поговоримо про призначення дорожніх знаків та їх групи.

III. Актуалізація опорних знань.

Учитель проводить бесіду про дорожні знаки.

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Словникова робота.

Дорожні зна́ки – стандартизовані графічні малюнки, що встановлюються край дороги для донесення певної інформації

Дата _____

Клас _____

учасникам дорожнього руху, один із засобів регулювання дорожнього руху.

2. Розповідь учителя про дорожні знаки з вивченням Правил дорожнього руху і демонстрацією малюнків.

Учитель, розповідаючи, демонструє Правила дорожнього руху і малюнки.

– Дорожні знаки розміщують таким чином, щоб їх було добре видно учасникам дорожнього руху як у світлу, так і в темну пору доби. Дорожні знаки не повинні бути закриті повністю або частково від учасників дорожнього руху будь-якими перешкодами.

Дорожні знаки встановлюють обабіч дороги на тому її боці, що відповідає напрямку руху. Для поліпшення сприйняття дорожніх знаків вони можуть бути розміщені над проїзною частиною.

Дорожні знаки розміщуються таким чином, щоб інформацію, яку вони передають, могли сприймати саме ті учасники руху, для яких вона призначена.

3. Розповідь учителя про групи дорожніх знаків з демонстрацією малюнків (фотографій або слайдів).

– Дорожні знаки поділяють на **групи**: попереджувальні, знаки пріоритету, заборонні, наказові, інформаційно-вказівні, знаки сервісу і таблички до дорожніх знаків.

1) **Попереджувальні знаки.** Інформують водіїв про наближення до небезпечної ділянки дороги і характер небезпеки. Під час руху по цій ділянці потрібно вжити заходів для безпечного проїзду.

Більшість із цих знаків має форму трикутника із червоним кантом. Усередині на білому чи жовтому тлі нанесено зображення (силует) застереження.

Учитель демонструє малюнки (фотографії або слайди) попереджувальних дорожніх знаків.

2) **Знаки пріоритету.** Встановлюють черговість проїзду перехресть, перехрещень проїзних частин або вузьких ділянок дороги.

Вони бувають різної форми: трикутної, прямокутної, круглої або багатокутної.

Учитель демонструє малюнки (фотографії або слайди) знаків пріоритету.

3) **Заборонні знаки.** Запроваджують або скасовують певні обмеження в русі.

Вони в більшості мають форму круга із червоним кантом.

Учитель показує малюнки (фотографії або слайди) заборонних знаків.

4) **Наказові знаки.** Показують обов'язкові напрямки руху або дозволяють деяким категоріям учасників рух по проїзній частині чи окремих її ділянках, а також запроваджують або скасовують деякі обмеження.

Мають здебільшого форму круга голубого кольору з білими символами.

Учитель демонструє малюнки (фотографії або слайди) наказових знаків.

5) **Інформаційно-вказівні знаки.** Запроваджують або скасовують певний режим руху, а також інформують учасників

дорожнього руху про розташування населених пунктів, різних об'єктів, територій, де діють спеціальні правила.

Ці знаки в основному голубого кольору у вигляді квадрата чи прямокутника.

Учитель демонструє малюнки (фотографії або слайди) інформаційно-вказівних знаків.

6) Знаки сервісу. Інформують учасників дорожнього руху про розташування об'єктів обслуговування. Наприклад, про те, що неподалік є лікарня, ресторан або їдальня, готель тощо.

Вони мають форму біло-голубих прямокутників із символами.

Учитель показує малюнки (фотографії або слайди) знаків сервісу.

7) Таблички до дорожніх знаків. Уточнюють або обмежують дію знаків, разом з якими вони встановлені.

Ці таблички мають форму прямокутника або квадрата білого кольору із чорним облямуванням.

Учитель демонструє малюнки (фотографії або слайди) табличок з дорожніми знаками.

4. Фізкультхвилинка. (За вибором учителя).

5. Робота за підручником на с. 129–133.

Опрацювання тексту і бесіда за малюнками.

V. Закріплення матеріалу.

1. Робота за підручником на с. 134.

Відгадування загадки.

Відповіді на запитання 1–3.

2. Робота в зошиті на с. 50, 51.

Самостійне виконання завдання 1 з подальшою перевіркою.

Обговорення і виконання завдання 2 з подальшою перевіркою.

Розгадування кросворда і запис відповідей (завдання 3).

 3. Робота над текстом Гаррі Тайдре «Вороги дорожніх знаків».

4. Робота зі скоромовкою.

Вивчення скоромовки напам'ять.

Скоромовка

Сидить	Знаки
Дома	Знати,
Хлопчик	Піде
Яків,	Яків
Бо	По-
Не вчив	гу-
Дорожніх знаків.	ля-
Якщо	ти.
Буде	

Леонід Куліш-Зінків

5. Опрацювання загадок.

1) Не говорить, а мовчить,

Тихо – нищечком вісить.

При дорозі на стовпі,

А розкаже все тобі:

Де спинитись, де звернути,

Де поїсти, де здрімнути.
Хто ж оце такий мастак? (*Придорожній добрий знак*).

- 2) Край дороги знак такий:
Рис землю чоловік.
Знак установили тимчасово,
І про що він нам говорить? (*Знак «Дорожні роботи»*).
- 3) Ось трикутник, а у ньому
Парочка малят,
Може, це вони додому
Весело біжать? (*Знак «Діти»*).

6. Ігри.

□ Гра «Про які знаки йдеться?».

1) Ці знаки в основному зображено у формі круга із червоним облямуванням. (*Заборонні знаки*).

2) Більшість із цих знаків має форму трикутника із червоним кантом. Вони інформують водіїв про наближення до небезпечної ділянки дороги і характер небезпеки. (*Попереджувальні знаки*).

3) Ці знаки мають здебільшого форму круга голубого кольору з білими символами. (*Наказові знаки*).

4) Ці знаки в основному голубого кольору у вигляді квадрата чи прямокутника. Вони запроваджують або скасовують певний режим руху, а також інформують учасників дорожнього руху про розташування різних об'єктів. (*Інформаційно-вказівні знаки*).

5) Ці знаки встановлюють черговість проїзду перехресть або вузьких ділянок дороги. Вони бувають різної форми. (*Знаки пріоритету*).

6) Ці знаки інформують учасників дорожнього руху про розташування об'єктів обслуговування. Вони мають форму біло-голубих прямокутників із символами. (*Знаки сервісу*).

□ Гра «Назви знак».

Учитель показує малюнок або фотографію із зображенням дорожнього знака, а учні повинні назвати його і сказати, до якої групи він належить.

7. Обговорення ситуації.

Марічка їхала на велосипеді до бабусі. За містом вона побачила дорожній знак – синій круг, а всередині – велосипед. Проїхала ще трішки – знову знак: на білому крузі намальований велосипед, а по краю знака – червона смужка. «Які дивні знаки, – подумала дівчинка. – Схожі, але різні».

– Що означають ці знаки? Допоможіть Марічці.

VI. Підсумок уроку.

- Які є групи дорожніх знаків?
- Яке значення мають групи дорожніх для водіїв і пішоходів?
- Яке призначення табличок до дорожніх знаків?

Розділ IV

ПСИХІЧНА І ДУХОВНА СКЛАДОВІ ЗДОРОВ'Я

Урок 27

САМООЦІНКА І ПОВЕДІНКА ЛЮДИНИ

Мета: повторити і закріпити матеріал розділу III «Соціальна складова здоров'я», ознайомити учнів зі змістом розділу IV «Психічна і духовна складові здоров'я»; формувати в учнів уявлення про самооцінку людини; розглянути види самооцінки та її вплив на поведінку і здоров'я; виховувати прагнення до саморозвитку й удосконалення своєї особистості.

Обладнання: мікрофон.

Попередня робота.

Підготувати запитання і завдання для перевірки знань, умінь і навичок III розділу.

Ключові поняття: самооцінка, адекватна самооцінка, завищена самооцінка, занижена самооцінка.

Хід уроку

I. Повторення вивченого.

Бесіда.

– Ми закінчили вивчати третій розділ. Зараз перевіримо, як ви його засвоїли. Дайте відповіді на запитання.

– Які традиції збереження здоров'я є у вашій родині?

– Які ознаки дружніх стосунків? Чи можна назвати стосунки у вашому класі дружними?

– Як мають поводитися справжні друзі?

– На які прохання слід категорично відмовляти?

– Які шкідливі звички руйнують здоров'я?

– Назвіть шкідливі звички, яких ви хочете позбутися.

– У чому небезпека куріння, вживання алкоголю, наркотичних і токсичних речовин? Як вони впливають на здоров'я дитини?

– Що ви робитимете, якщо вам запропонують закурити або скуштувати алкоголь?

– Чи потрібно обмежувати користування телевізором, комп'ютером, мобільним телефоном? Чому?

– Яких правил користування телевізором, комп'ютером і мобільним телефоном ви дотримуєтесь?

– Для чого потрібна реклама? Чи впливає реклама на вибір товару?

– Які інфекційні хвороби набули соціального значення?

– Що слід робити для запобігання захворюванню на туберкульоз?

– Що таке СНІД? Чому захворювання на СНІД є небезпечним?

– Які заходи щодо охорони здоров'я дітей вживають держава й суспільство в нашій країні?

Коментар
читача

Дата _____

Клас _____

- Як слід ставитися до людей з особливими потребами?
- Як слід діяти в разі пожежі у квартирі сусідів, що розташована на одному сходовому майданчику з вашою квартирою, поверхом вище або нижче? Якщо пожежа в сусідньому будинку?
- Які правила поведінки під час масових заходів?
- Як поводитися у натовпі?
- Як поводитися з незнайомцями?
- Назвіть номери телефонів пожежно-рятувальної служби, міліції, «швидкої медичної допомоги», газової аварійної служби.
- Як слід переходити проїзну частину дороги?
- Для чого потрібно дотримуватися Правил дорожнього руху?
- Назвіть сигнали регулювання дорожнього руху.
- Для чого потрібно регулювати дорожній рух?
- Що означає кожен із сигналів світлофора?
- Що таке перехрестя?
- Яке перехрестя називають регульованим? Нерегульованим?
- Які основні причини ДТП?
- Назвіть групи дорожніх знаків. Для чого призначена кожна з груп?

II. Повідомлення теми уроку.

- Ми розпочинаємо вивчати IV розділ підручника, який називається «Психічна і духовна складові здоров'я». Відкрийте с. 135 підручника і прочитайте, про що ви дізнаєтеся із цього розділу. (*Діти читають*).

- Сьогодні на уроці ми поговоримо про самооцінку людини.

III. Актуалізація опорних знань.

Учитель проводить бесіду про самооцінку.

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Розповідь учителя про самооцінку з проведенням словникової роботи.

- **Самооцінка** – оцінка людиною самої себе, своїх можливостей і якостей, своєї важливості. Від самооцінки залежать взаємовідносини людини з оточуючими, її критичність, вимогливість до себе, ставлення до успіхів і невдач.

Самооцінка буває адекватною і неадекватною.

Адекватна самооцінка – та, що відповідає реальності. Людина з адекватною самооцінкою правильно оцінює свої здібності, можливості, якості та вчинки. Вона ставить перед собою цілі, які може досягти.

Неадекватна самооцінка – коли людина себе неправильно оцінює. Неадекватна самооцінка може бути завищеною та заниженою.

Для *завищеної самооцінки* характерна переоцінка людиною своїх позитивних якостей. Людина із завищеною самооцінкою не визнає власних помилок, не сприймає критики на свою адресу, не дослухається до думок інших і часто ставить себе вище за оточуючих. Така людина хоче бути лідером усюди – на роботі, у сім'ї, у школі та в колі друзів.

Занижена самооцінка проявляється через применшення своїх переваг або (і) перебільшення недоліків. Людина із заниженою самооцінкою вважає, що їй не щастить у житті, що в неї нічого не виходить. Вона не може досягти поставленої мети, чогось навчитися. Така людина постійно собі докоряє і не вірить у власні сили. Її вчинки залежать від думок інших людей, оскільки вона боїться, що її не сприймуть і не зрозуміють.

2. Бесіда з елементами розповіді про те, як підвищити самооцінку.

– Як підвищити самооцінку? (*Відповіді учнів*).

Щоб підвищити самооцінку, потрібно:

- ✓ перестати вважати себе невдахою;
- ✓ більше звертати увагу на позитивні риси характеру й чесноти, що вам притаманні;
- ✓ припинити сварити й повчати себе;
- ✓ намагатися більше спілкуватися з людьми, які вас розуміють і підтримують;
- ✓ не соромитися висловлювати власну думку;
- ✓ бути активними в усьому, діяти впевненіше і рішучіше;
- ✓ зайнятися улюбленою справою, яка даватиме вам задоволення.

3. Фізкультхвилинка. (*За вибором учителя*).

4. Робота за підручником на с. 136–140.

Опрацювання тексту і бесіда за малюнками.

V. Закріплення матеріалу.

1. Робота за підручником на с. 140.

- Розгадування ребуса.
- Відповіді на запитання і виконання завдань 1–5.
- 2. Робота в зошиті на с. 52, 53.
- Обговорення і виконання завдань 1, 2 з подальшою перевіркою.
- Самостійне виконання завдання 3 з подальшою перевіркою.
- 3. Вправа «Мікрофон».
- Що вам подобається в собі? (*Учні по черзі відповідають*).
- Що б ви хотіли змінити в собі? (*Учні по черзі відповідають*).

4. Гра «Хто більше?».

– Складіть слова з літер слова «самооцінка». Хто найбільше складе слів, той і переможе.

Наприклад: Самооцінка – оцінка, каса, маса, кіно, сам, ціна, сом, сама, сік, мак, коса, сім тощо.

5. Обговорення ситуації.

– Прослухайте ситуацію і дайте відповіді на запитання.

Учителька доручила Людмилі підготувати класну годину. Дівчинка не знала, із чого розпочати, адже взагалі вважала, що не впорається із завданням. «Як я буду готувати, якщо мене не зрозуміють однокласники і будуть з мене насміхатися?» – думала дівчинка.

- Як ви думаєте, яка самооцінка в Людмили?
- Як їй слід вчинити?
- Що ви їй порадите?

Урок 28

УПЕВНЕНІСТЬ І САМОВПЕВНЕНІСТЬ

Мета: розкрити поняття «впевненість» і «самовпевненість»; учити учнів розпізнавати ознаки впевненої і невпевненої поведінки людини; виховувати позитивні риси характеру, упевненість у собі.

Обладнання: картки з висловами.

Попередня робота.

Підготувати кожній групі картки з висловами.

Ключові поняття: упевненість, упевнена людина, невпевнена людина, самовпевненість.

Хід уроку

I. Повторення вивченого.

1. Бесіда про самооцінку.
2. Перевірка домашнього завдання.

- Завдання 6 на с. 140 підручника.
– Чи потрібно вам щось змінити у ставленні до себе?
- Завдання 4 на с. 53 зошита.

II. Повідомлення теми уроку.

– Сьогодні на уроці ми поговоримо про впевненість і самовпевненість.

III. Актуалізація опорних знань.

Учитель проводить бесіду про впевненість і самовпевненість.

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Розповідь учителя з проведенням словникової роботи.

– **Упéвнені́сть** – тверде переконання в чомусь, щодо чогось, віра в кого-небудь або що-небудь; усвідомлення своєї сили, своїх можливостей. Упевненим можна бути в своїх знаннях, у самому собі, в інших людях тощо. Упевнена в собі людина вважає, що вона своїми силами зможе досягти поставлених цілей.

Щоб стати впевненим у собі, потрібно мати адекватну самооцінку, тобто реально оцінювати свої можливості. Якщо самооцінка в людини занижена, то вона невпевнена в собі. Завищена самооцінка веде до самовпевненості.

Самовпéвнені́сть – це необґрунтована впевненість людини у своїх силах, у тому, що в неї немає недоліків, негативних рис характеру.

Самовпевнена людина перебільшує свої можливості. Вона хворобливо реагує на критику і думки, що не збігаються з її думками. З такими людьми важко спілкуватися, бо вони намагаються ставити себе вище від співрозмовника.

2. Робота за підручником на с. 141, 142.

Опрацювання тексту.

3. Фізкультхвилинка. (*За вибором учителя*).

V. Закріплення матеріалу.

1. Робота за підручником на с. 142.

Коментар
чителя

Дата _____

Клас _____

Відповіді на запитання і виконання завдань 1–5.

2. Робота в зошиті на с. 53, 54.

- Розгадування ребуса і запис відповіді (завдання 1).
- Обговорення і виконання завдання 2 з подальшою перевіркою.
- Самостійне виконання завдання 3 з подальшою перевіркою.

3. Бесіда.

– Пригадайте, коли ви почувалися невпевненими. (*Наприклад, у магазині, у новому колективі, перед виконанням відповідальної справи, змаганнями тощо*).

– Як ви вважаєте, чому ви почувалися невпевнено? (*Тому що вперше щось купував (купувала) в магазині, ні з ким не був (не була) знайомий (знайома) в колективі, хвилювався (хвилювалася), що не впораюся перед виконанням відповідальної справи, змаганнями тощо*).

– Які ознаки впевненої і невпевненої поведінки людини? (*У впевненої людини постава пряма, розправлені плечі; хода вільна і чітка; жести виразні, спокійні, рішучі. Така людина, спілкуючись, дивиться в очі, говорить чітко, може володіти голосом, інтонацією. У невпевненої людини плечі й голова опущені; хода нерішуча; жести захисні, невиразні; голос тихий, несміливий*).

4. Вправа «Хвості».

– Продовжте речення.

Я впевнений (впевнена)... (або я невпевнений (невпевнена))...

Учні по черзі називають.

5. Робота в групах.

Учні об'єднуються в групи (по 5–6 осіб). Учитель роздає кожній групі картки з висловами. Школярі повинні пояснити вислови і сказати, про яких людей у них ідеться (про впевнених чи невпевнених).

Наприклад, такі вислови:

- 1) Ні кує, ні меле.
- 2) Як овечка: не мовить ні словечка.
- 3) Ні риба ні м'ясо – і в раки не годиться.

VI. Підсумок уроку.

- Що таке впевненість?
- Що таке самовпевненість?
- У чому різниця між впевненістю і самовпевненістю?

Додатковий матеріал до уроку

Урок 29

ХОЧУ, МОЖУ, ТРЕБА. ВОЛЯ

Мета: формувати уявлення про вольові якості людини; розкрити відмінність між «хочу», «можу» і «треба»; розвивати уяву, фантазію; виховувати бажання мати позитивні вольові якості.

Обладнання: тлумачний словник, вислови, вірші.

Попередня робота.

Підготувати вислови, вірші до теми.

Ключові поняття: «хочу», «можу», «треба», воля, вольові якості людини, сильна воля, слабка воля.

Хід уроку

I. Повторення вивченого.

Бесіда.

Учитель проводить бесіду про впевненість і самовпевненість.

II. Повідомлення теми уроку.

– Сьогодні на уроці ми поговоримо про волю і вольові якості людини.

III. Актуалізація опорних знань.

Учитель проводить бесіду про волю і вольові якості людини.

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Розповідь учителя про волю і вольові якості з проведенням словникової роботи.

– Хотіти – це значить бажати чогось досягти або щось отримати. У житті люди часто поводяться не так, як хочеться, а так, як треба.

Воля – це свідоме керування людини своєю поведінкою і діяльністю, що виявляється у вмінні долати труднощі на шляху досягнення мети, у виконанні поставлених завдань. Люди бувають із сильною і слабкою волею.

Люди із *сильною волею* цілеспрямовані, самостійні, ініціативні, рішучі, витримані, наполегливі.

Цілеспрямованість виявляється в глибокому усвідомленні людини своєї мети і необхідності її досягнення.

Самостійність – це вміння діяти згідно зі своїми задумами, не піддаючись впливу інших, критично оцінювати їхні думки.

Ініціативність, тобто здатність самостійно ставити перед собою завдання і без нагадувань та спонукань інших здійснювати їх. Це вміння знаходити нові, оригінальні рішення й засоби здійснення їх.

Рішучість – це вміння приймати обдумані рішення у складній обстановці, не вагаючись.

Витриманість – уміння володіти собою в будь-яких обставинах.

Наполегливість – це вміння досягати мети, долаючи труднощі й перешкоди. Наполеглива людина правильно оцінює обставини, знаходить у них те, що допомагає досягнути мети.

Коментар
читача

Дата _____

Клас _____

Люди зі *слабкою волею* зазвичай безініціативні, нерішучі, уперті, нестримані.

Протилежною якістю до ініціативності є *безініціативність*. Безініціативна людина легко піддається впливу інших людей, їхніх дій, учинків. Вона ставить власні рішення під сумнів, не впевнена в їх правильності та необхідності.

Нерішучість є виявом слабкої волі. Нерішуча людина схильна або відкидати остаточне прийняття рішення, або без кінця його переглядати.

Упертість – це коли людина наполягає на своєму недоцільному бажанні, не зважаючи на обставини. Приймаючи рішення, уперта людина заперечує розумні докази, не зважає на інтереси інших і своїми діями часто-густо завдає їм шкоди.

Нестриманість – невміння володіти собою.

Люди зі слабкою волею не здатні долати навіть незначні труднощі, вони не закінчують розпочатої справи, а відкладають її надалі. Часто відволікаються від важливої діяльності й беруться за дрібні, непотрібні завдання.

Такі люди не мають власної думки, не впевнені у своїх діях, легко підпадають під вплив інших, а в разі небезпеки вони розгублюються, стають безпорадними.

Вольові якості формуються поступово умовами життя і діяльності людини, зовнішніми обставинами, у процесі виховання і самовиховання.

Виховання працьовитості, залучення до праці та спонукання закінчувати розпочату справу до кінця є найважливішими засобами подолання слабкої волі. Розвитку сильної волі сприяють спорт, фізичне виховання, різноманітні види змагань, у тому числі спортивні.

Тож виховуйте в собі сильні вольові якості.

2. Ознайомлення учнів з порадами щодо виховання волі.

Деякі прийоми вправління і виховання волі (за Роберто Ассаджолі)

- ✓ Зробіть що-небудь, чого ніколи раніше не робили.
- ✓ Заплануйте що-небудь, а потім здійсніть свій план.
- ✓ Продовжуйте робити те, що робили, ще п'ять хвилин, навіть коли ви втомилися і вас почало приваблювати щось інше.

- ✓ Зробіть що-небудь досить повільно.
- ✓ Коли легше сказати «так», але правильніше сказати «ні», говоріть «ні».

- ✓ Робіть те, що, на вашу думку, зараз найголовніше.
- ✓ У найнезначніших ситуаціях вибору робіть його без вагань.

- ✓ Дійте всупереч усім очікуванням.
- ✓ Утримуйтеся говорити те, що вас підштовхують сказати.
- ✓ Відкладіть те, виконанню чого ви надаєте перевагу саме зараз.

- ✓ Спочатку виконайте те, що ви хотіли відкласти.
– Виконуйте щодня одну вправу впродовж місяця, навіть якщо це здається вам недоцільним.

3. Фізкультхвилинка. (За вибором учителя).

4. Робота за підручником на с. 143, 144.

- Опрацювання тексту і бесіда за малюнками.
- Проведення словникової роботи.

V. Закріплення матеріалу.

1. Робота за підручником на с. 144.

- Виконання завдання 1.
- Робота в парах* (завдання 2).
- Відповіді на запитання і виконання завдань 3, 4.
- 2. Робота в зошиті на с. 54–56.
- Розгадування ребуса і запис відповіді (завдання 1).
- Обговорення і виконання завдання 2 з подальшою перевіркою.
- Самостійне виконання завдання 3 з подальшою перевіркою.
- Обговорення і виконання завдання 4 з подальшою перевіркою.
- Самостійне виконання завдань 5, 6 з подальшою перевіркою.

3. Робота над віршем.

Слухання й обговорення вірша Л. Левицької.

Я лінива трохи зроду
в серці тиснуть болі,
бо не хочеться мені
вчитися у школі.

Це щоденно ті уроки
вдома треба вчити;
я не хочу, як мій кіт,
нічого робити.

Ми з ним любимо поїсти,
гарненько поспати,
а як вистачить нам часу,
то ще й погуляти.

Я ката співать навчила,
ось такі банальності,

та чомусь звучить в нас пісня
у різних тональностях.

Кіт заводить перший голос,
я – на квартиру вище,
і виходить така пісня,
що аж у вусі свище.

Я хотіла вам сьогодні
з котиком співати,
але він такий ледачий,
спить, не хоче встати.

Ой, щось серце заболіло,
та ще й в боці коле,
це тому, що завтра знову
треба йти до школи.

Л. Левицька

- Чого не хоче робити дівчинка?
- Що вона любить робити?
- Назвіть риси характеру дівчинки.
- Дайте їй поради.

4. Пояснення висловів.

1) Воля дає силу слабим. (*Народний вислів*).

2) Воля – цілеспрямованість, сполучена з правильним судженням. (*Платон*).

3) Воля – це прагнення долати: без неї не може бути досягнень. (*Валентин Борисов*).

5. Обговорення ситуацій.

1) Андрійко робив уроки, а надворі грали у футбол його друзі. У вікно було чути їхні голоси. Андрійко час від часу дивився у вікно, і йому теж кортіло надвір. Один з гравців покинув гру, і Андрійка покликали замінити його. Хлопчик відповів, що робить уроки і не може вийти. Друзі порадили: «Виходь, а уроки закінчиш після гри». Андрійко послушався, кинув робити уроки і пішов грати.

- Чи правильно вчинив Андрійко?

ЯК ДОСЯГТИ МЕТИ

Мета: формувати в учнів уявлення про мету, досягнення мети; розкрити алгоритм досягнення мети; підготувати школярів до виконання проекту «Моя мета»; розвивати прагнення до досягнення поставленої мети; виховувати відповідальність, організованість, дисциплінованість.

Обладнання: аркуші, на яких записано слова (для складання визначення слова «воля»), картки з незакінченими реченнями.

Попередня робота.

- Підготувати аркуші із записом слів для складання визначення слова «воля» для кожної команди.
- На дошці записати слова – ознаки вольових якостей.
- Підготувати картки з незакінченими реченнями для роботи в парах.

Ключові поняття: мета, вибір мети, досягнення мети.

Хід уроку

I. Повторення вивченого.

1. Гра «Хто швидше?».

Учні об'єднуються у 2–3 команди. Кожній команді вчитель роздає аркуші зі словами (на одному аркуші – одне слово).

Кожна команда повинна скласти визначення слова «воля». Перемагає команда, яка швидко і правильно виконає завдання.

Воля – це завдань, керування, долати, людини, на своюю, досягнення, вмінні, поведінкою, і мети, діяльністю, поставлених, що виявляється, свідоме, у труднощі, шляху виконання

(Воля – це свідоме керування людини своєю поведінкою і діяльністю, що виявляється у вмінні долати труднощі на шляху досягнення мети, виконання поставлених завдань).

2. Колективна робота.

– Доберіть слова з протилежною якістю і поясніть їхнє значення.

На дошці записано слова.

- Ініціативний –
- Цілеспрямований –
- Самостійний –
- Рішучий –
- Витриманий –
- Наполегливий –

3. Перевірка домашнього завдання.

Завдання 5 на с. 144 підручника.

– Розкажіть, які вольові якості вам слід розвивати.

II. Повідомлення теми уроку.

– Сьогодні на уроці ми поговоримо про те, як обрати і досягти поставленої мети.

Дата _____

Клас _____

III. Актуалізація опорних знань.

Учитель проводить бесіду про мету, її досягнення.

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Бесіда.

– Що таке мета? (*Мета – це те, до чого хтось прагне, чого хоче досягти*).

– Чи маєте ви якусь мету?

– Що ви робите для того, щоб її досягти?

– Чи важко (легко) вам це дається?

– Хто вам допомагає у досягненні мети?

– Чи була у вас мета, яку ви вже досягли?

– Як ви досягли мети?

2. Розповідь учителя щодо досягнення мети.

– Як досягти мети? Слід правильно сформулювати свою мету. Тільки чітке формулювання і розуміння того, що ви хочете, допоможе зробити перший крок до мети. Невизначеність і сумніви не приведуть до мети. Тому, щоб рухатися далі, визначте і ретельно обміркуйте свою мету, адже вона має бути реальною і досяжною.

Шлях досягнення мети потрібно розбити на певні етапи (кроки), які мають бути виконані. Уявіть їхню послідовність. Складіть план дій. Оберіть помічників: подумайте, із чим ви впораєтеся самі, а в чому знадобиться допомога інших людей.

Наприклад, ви поставили мету стати спортсменом (спортсменкою). Перш ніж розпочати здійснювати план дій, потрібно порадитися з батьками, лікарями і тренерами, який вид спорту вам підійде найбільше (враховуючи стан здоров'я, ваші здібності, можливості, бажання тощо). Це і буде першим етапом. Другий етап – обрати спортивну секцію (за видом спорту і зручним місцезнаходженням). Третій етап – скласти розклад занять у секції. Четвертий – скласти розклад занять для самостійних тренувань удома, щоб підвищити фізичний рівень. П'ятий етап – обрати помічників для досягнення мети. (Наприклад, старший брат, сестричка, тато чи мама будуть допомагати вам тренуватися вдома). Шостий – щодня заготовуйте в записник свої результати. Час від часу оцінюйте і порівнюйте їх. Якщо вони позитивні, рухайтесь далі. Якщо щось не виходить, подумайте, чому так сталося. Порадьтеся з помічниками, яких ви обрали. За потреби змініть план дій, але не зупиняйтесь. Вірте у свої сили та успіх.

3. Фізкультхвилинка. (*За вибором учителя*).

4. Робота за підручником на с. 145–147.

Опрацювання тексту і бесіда за малюнками.

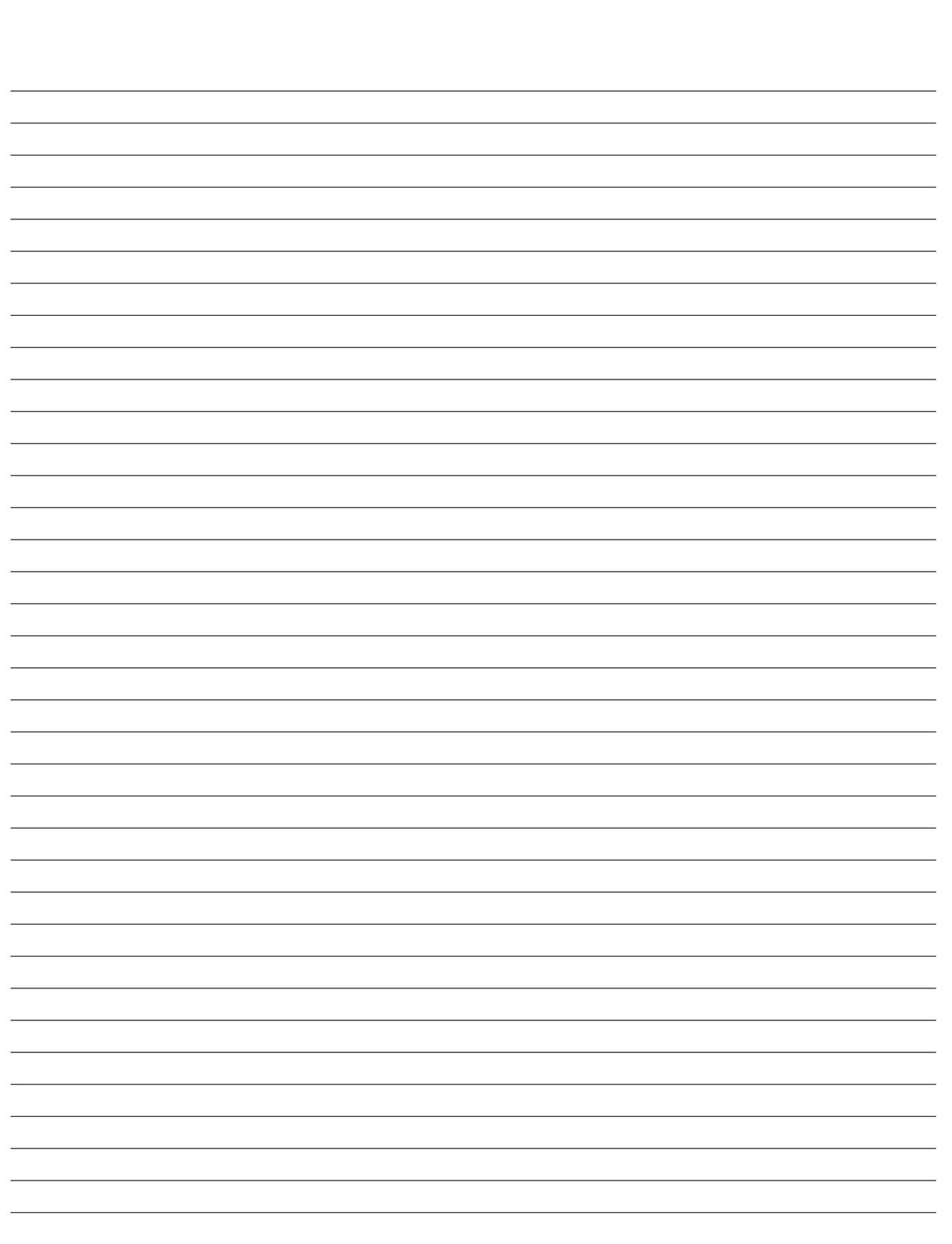
V. Закріплення матеріалу.

1. Робота за підручником на с. 147.

Відповіді на запитання і виконання завдань 1–3.

2. Робота в зошиті на с. 56, 57.

- Розгадування ребуса і запис відповіді (завдання 1).
- Самостійне виконання завдання 2 з подальшою перевіркою.
- Обговорення і виконання завдань 3, 4 з подальшою перевіркою.

ПОВАГА І САМОПОВАГА

Мета: розширити знання учнів про повагу і самоповагу; розвинути почуття поваги до себе та інших людей; виховувати шанобливе ставлення до людей.

Обладнання: мікрофон, картки із частинами прислів'їв.

Попередня робота.

Підготувати прислів'я до теми. Записати частини прислів'їв (окремі слова) на картках для кожної групи.

Ключові поняття: повага, самоповага.

Хід уроку

I. Перевірка домашнього завдання.

Перевірка виконання проекту «Моя мета».
Завдання 5 на с. 57 зошита (с. 147 підручника).

II. Повідомлення теми уроку.

– Сьогодні на уроці ми поговоримо про повагу і самоповагу.

III. Актуалізація опорних знань.

Учитель проводить бесіду про повагу і самоповагу.

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Розповідь учителя з елементами бесіди про повагу і самоповагу з проведенням словникової роботи.

– *Пова́га до лю́дини* – це почуття шани, прихильне, шанобливе ставлення до неї. Повага є запорукою доброзичливих стосунків між людьми.

Потрібно шанобливо ставитися до людей, особливо до старших, найближчих і найдорожчих – батьків, родичів, учителів тощо.

Виявити свою повагу можна по-різному: щирим привітанням, усмішкою, добрим, уважним ставленням до інших тощо.

Самопова́га, повага до себе, шанобливе ставлення до себе, ціннісне ставлення до себе – це внутрішня моральна риса людини, що засвідчує позитивне в цілому, приязне ставлення до себе самої. У найбільш конкретних проявах самоповага людини виявляє себе в таких почуттях, як радість за себе, задоволеність, гордість, симпатія до себе тощо.

2. Робота за підручником на с. 148, 149.

Опрацювання тексту і бесіда за малюнками.

3. Фізкультхвилинка. (*За вибором учителя*).

V. Закріплення матеріалу.

1. Робота за підручником на с. 149, 150.

Пояснення вислову.

Хочеш, щоб тебе поважали, – поважай інших.

Робота над віршем (завдання 1).

Відповіді на запитання 2, 3.

Робота в парах (завдання 4).

Дата _____

Клас _____

2. Робота в зошиті на с. 58.

- Розгадування ребуса і запис відповіді (завдання 1).
- Обговорення і виконання завдання 2.
- Самостійне виконання завдань 3, 4 з подальшою перевіркою.

3. Вправа «Мікрофон».

– Продовжте речення.

1) Повага – це...

2) Я поважаю (назвати когось) за те, що...

– Розкажіть, як ви ставитеся до своїх батьків, у чому виражається ваша шана, повага до них.

– Наведіть приклади справ, гідних поваги.

4. Робота з прислів'ями.

Учні об'єднуються у групи (по 5–6 осіб). Кожній групі роздати картки із частинами прислів'їв (окремими словами). Учні мають скласти прислів'я і пояснити їхній зміст.

1 група:

Як тебе. ти до людей,
до так люди

(Як ти до людей, так люди до тебе).

заробити, заслужити! Хліб
потрібно а повагу

(Хліб потрібно заробити, а повагу заслужити!).

2 група:

шанує, шанують. того
й Хто люди

(Хто шанує, того й люди шанують).

то тобі й відповідають.

Як добрий,
добротою сам

(Як сам добрий, то добротою й тобі відповідають).

3 група:

не Хто має.

людей поваги
поважає, – не сам

(Хто людей не поважає, – сам поваги не має).

мати Хочеш до себе! повагу
людей? в Май повагу

(Хочеш мати повагу в людей? Май повагу до себе!).

5. Пояснення вислову.

– Поясніть вислів французького філософа і математика Рене Декарта:

Повага інших – гарний привід, щоб поважати самого себе.

 6. Робота над текстом.

Слухання й опрацювання оповідання Василя Сухомлинського «Хлопці розважаються».

– Про кого йдеться в тексті?

– Про що попросив робітник хлопців?

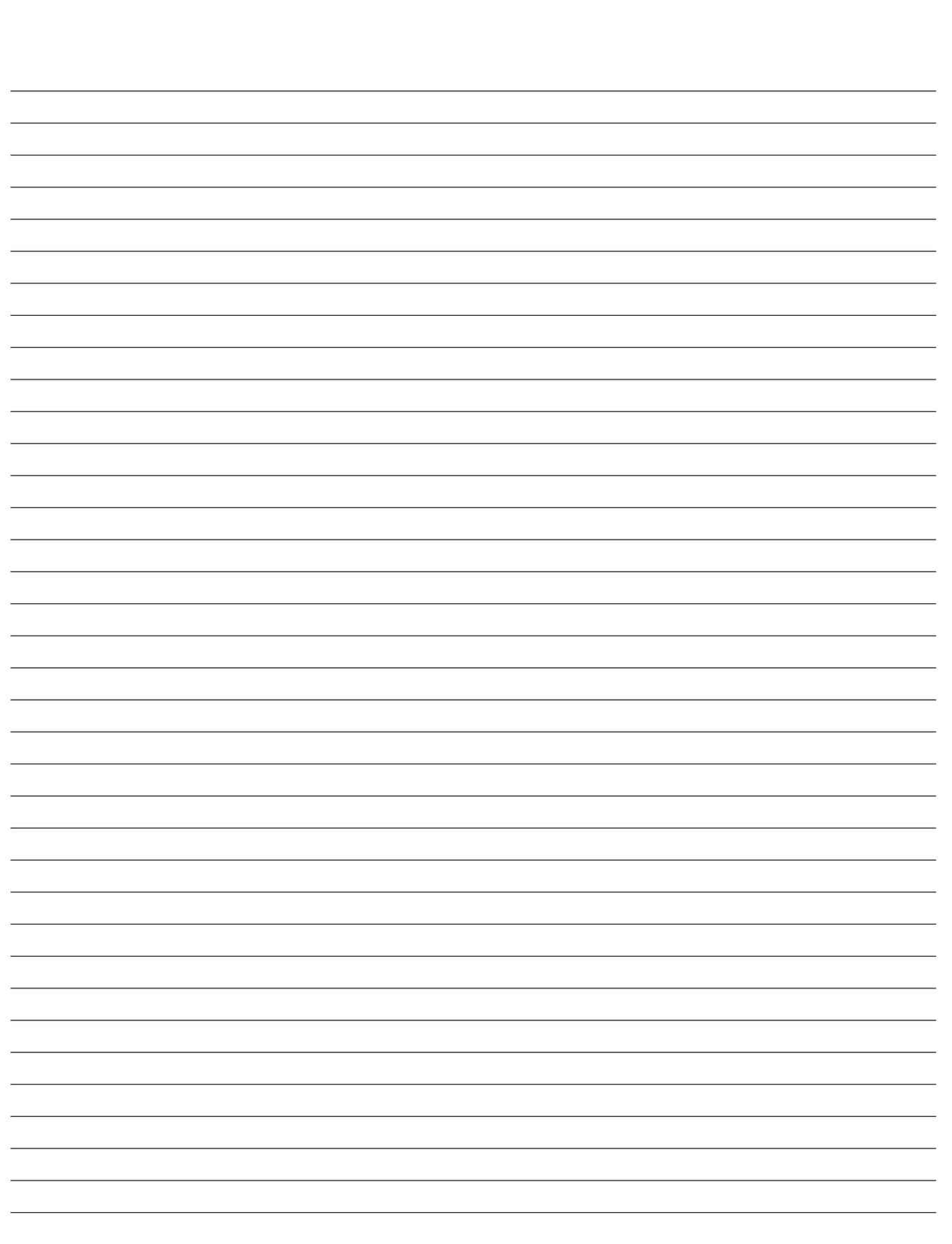
– Чи виконали вони його прохання?

– Чому робітник назвав хлопців дикунками?

– Чи поважають хлопці інших людей?

– Чи поважають вони самі себе?

– Який висновок можна зробити?

ЗВИЧКИ І ЗДОРОВ'Я

Мета: розширити знання учнів про корисні та шкідливі звички; учити розпізнавати корисні та шкідливі звички; пояснити, як звички впливають на здоров'я людини, як формувати корисні звички; розвивати негативне ставлення до шкідливих звичок; виховувати дбайливе ставлення до власного здоров'я.

Обладнання: малюнки до теми, аркуші паперу, два плакати.

Попередня робота.

- Підготувати малюнки до теми.
- На дошці записати твердження.
- Підготувати кожному учневі аркуші паперу, розділені на чотири колонки.
- Підготувати два плакати для запису звичок.

Ключові поняття: звички, корисні звички, шкідливі звички, формування корисної звички.

Хід уроку**I. Повторення вивченого.**

Бесіда.

- Що таке повага? Самоповага?
- Кого і за що слід поважати?
- У чому проявляється ваша повага до батьків?
- Як ви ставитеся до людей похилого віку? Чи допомагаєте їм, поступаєтеся місцем у транспорті тощо?
- Чи не ображаєте ви молодших за вас дітей? Чи допомагаєте ви їм?
- У чому проявляється ваша повага до вчителів? Друзів? Однокласників тощо?

II. Повідомлення теми уроку.

– Сьогодні на уроці ми поговоримо про корисні та шкідливі звички, їхній вплив на здоров'я, про формування корисних звичок.

III. Актуалізація опорних знань.

Учитель проводить бесіду про корисні та шкідливі звички, їхній вплив на здоров'я.

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Розповідь учителя з проведенням словникової роботи.

Учитель, розповідаючи, демонструє малюнки.

– Коли людина виконує якісь дії постійно, підсвідомо в неї виникає бажання або необхідність робити їх знову – це і є звичка.

Зв́ичка – це особлива форма поведінки людини, що виявляється у схильності робити ті чи інші дії, які закріпилися внаслідок багаторазового їх повторення. Стосовно здоров'я людини, її способу життя звички можуть бути корисними і шкідливими.

Корисні зв́ички – це звички, що дають людині користь. Корисними є звички робити щодня зарядку, дотримуватися

Дата _____

Клас _____

режиму дня, правил гігієни тощо. Завдяки таким звичкам людина поліпшує своє здоров'я, стає сильнішою. Що раніше ці звички сформувалися, то організованішою є людина, то міцніше її здоров'я. Корисні звички підвищують працездатність, сприяють фізичному і психічному розвитку людини, зумовлюють її активне довголіття.

Шкідливі звички, навпаки, шкодять людині і її здоров'ю – це тютюнокуріння, вживання алкогольних напоїв, наркотиків, надмірне захоплення комп'ютерними іграми, переглядом телевізійних програм тощо. Вони послаблюють волю людини, знижують працездатність, погіршують здоров'я і скорочують тривалість життя. Якщо вони закріпились у поведінці людини, то позбутися їх буває дуже важко. Шкідливі звички з'являються в різному віці. Що раніше вони виникають, то згубніше діють і то складніше їх позбутися.

Якщо ви хочете стати кращими, нормально розвиватися і мати міцне здоров'я, потрібно формувати корисні звички, наприклад звичку вести здоровий спосіб життя.

Якщо почали формувати корисну звичку, то робіть це систематично, без перерв. У формуванні будь-якої звички потрібна висока самодисципліна і сила волі. Прицепити корисні звички інколи буває важко. Але якщо почали, то назад відступати не можна, потрібно довести розпочату справу до кінця.

2. Робота за підручником на с. 151–153.
Опрацювання тексту і бесіда за малюнками.
3. Фізкультхвилинка. (За вибором учителя).

V. Закріплення матеріалу.

1. Робота за підручником на с. 153.
- Відповіді на запитання і виконання завдань 1–4.
- Робота в парах (завдання 5).
- Робота в групах (завдання 6).

2. Робота в зошиті на с. 59.
Обговорення і виконання завдань 1, 2 з подальшою перевіркою.

3. Гра «Хрестики-нулики».

На дошці записано твердження.

Учні по черзі виходять до дошки, читають твердження. Якщо це корисна звичка, то поряд ставлять «Х», якщо шкідлива – «О».

- 1) Мити посуд після їди.
- 2) Класти речі на свої місця.
- 3) Курити.
- 4) Чистити взуття.
- 5) Гризти нігті.
- 6) Робити зарядку щоранку.
- 7) Облизувати пальці.
- 8) Чистити зуби двічі на день.
- 9) Колупатися в носі.
- 10) Грати в комп'ютерні ігри тривалий час без перерв.
- 11) Уживати алкоголь.
- 12) Утримувати в порядку робочий стіл.
- 13) Смоктати ручку.
- 14) Вживати наркотики.

- 15) Мити руки перед їдою.
- 16) Дотримуватися режиму дня.
- 17) Тривалий час дивитися телевізор.

4. Робота над віршем.
Слухання й обговорення вірша.

ПОГАНИМ ЗВИЧКАМ СКАЖЕМО: «НІ!»

Прислухайтесь! Хтось розмовляє.	Мене вбиває ця горілка.
Ці «хтось» – всі органи курця.	Я ледь живу й працюю ледь.
Того, хто часто й випиває,	– Про це вже знаю я відколи, –
Здоров'я гробить без кінця.	Тут мозок тихо відповів. –
– Лиш подивіться ви на мене:	Цей організм став дуже кволим,
Не маю сил ганяти кров, –	Весь так ослаб і так змарнів.
Так серце жалілось легеням	Ми всі, як не в своїй тарілці.
І голосило знов і знов.	Отруту викинь на сміття!
– А я? Промовила печінка. –	Скажи, нарешті: «Ні – алкоголю!
Я стала чорною, як смерть.	Палінню – Ні! Я – за життя!»

За віршем Катерини Міланко

- Про що «говорили» органи? На що вони «скаржилися»?
- Як куріння впливає на здоров'я людини?
- Як алкоголь впливає на здоров'я людини?
- Як шкідливі звички впливають на здоров'я?

5. ПРАКТИЧНА РОБОТА.

Учням роздати аркуші паперу, розділені на чотири колонки. Запропонувати виконати завдання: в 1 колонці записати корисні звички, які вони мають, у 2 – шкідливі, у 3 – ті звички, яких вони хочуть набути, а в 4 колонку – звички, яких хочуть позбутися.

6. Робота в групах.

Клас об'єднується у дві групи. Учитель дає завдання:

1 групі скласти список корисних звичок (записати на плакаті) і дати пояснення, як вони впливають на стан здоров'я.

2 групі скласти список шкідливих звичок (записати на плакаті) і дати пояснення, як вони впливають на стан здоров'я.

Після завершення роботи представники кожної групи розповідають про вплив звичок на здоров'я.

VI. Підсумок уроку.

- Що таке звичка?
- Що таке корисні звички?
- Що таке шкідливі звички?
- Як корисні звички впливають на здоров'я?
- Як шкідливі звички впливають на здоров'я?

Завдання:

1) Виконайте завдання 3 на с. 60 зошита (практична робота на с. 153 підручника).

2) Користуючись різними джерелами інформації, підготуйте доповіді про дітей-винахідників.

Додатковий матеріал до уроку

A series of horizontal lines for writing, consisting of 20 evenly spaced lines that fill the majority of the page below the decorative border.

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ

Мета: продовжити формувати в учнів уявлення про творчі здібності; сприяти розвитку творчих здібностей; розвивати фантазію, уяву; виховувати бажання займатися творчістю.

Обладнання: малюнки до теми, аркуші паперу.

Попередня робота.

- Дати учням завдання: підготувати доповіді про дітей-винахідників.
- Підготувати малюнки до теми.
- Підготувати аркуші паперу кожній групі для запису слів.

Ключові поняття: творчі здібності, розвиток творчих здібностей, винахідники, діти-винахідники.

Хід уроку

I. Повторення вивченого.

1. Бесіда.

- Що таке звичка?
- Які є звички стосовно здоров'я людини?
- Що таке корисні звички? Шкідливі?
- Як корисні звички впливають на здоров'я?
- Як шкідливі звички впливають на здоров'я?
- Які корисні звички ви маєте?
- Яких корисних звичок ви дотримуетесь щодня?
- Як корисні звички вам допомагають підтримувати здоров'я?
- Які шкідливі звички вам відомі?
- Чи маєте ви шкідливі звички? Які саме? Як їх можна позбутися?
- Наведіть приклади звичок членів вашої родини; ваших друзів тощо.

2. Перевірка домашнього завдання.

Завдання 3 на с. 60 зошита (с. 153 підручника).

II. Повідомлення теми уроку.

– Сьогодні на уроці ми поговоримо про творчі здібності і про те, як їх розвивати.

III. Актуалізація опорних знань.

Учитель проводить бесіду про творчі здібності.

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Розповідь учителя з демонстрацією малюнків.
2. Розповідь учнів про дітей-винахідників.
Заздалегідь підготовлені учні (3–5 осіб) розповідають.
3. Робота за підручником на с. 154–157.
Опрацювання тексту і бесіда за малюнками.
4. Фізкультхвилинка. *(За вибором учителя).*

V. Закріплення матеріалу.

1. Робота за підручником на с. 157.
Відповіді на запитання 1, 2.

Дата _____

Клас _____

2. Робота в зошиті на с. 60, 61.

- Розгадування ребуса і запис відповіді (завдання 1).
- Обговорення і виконання завдання 2 з подальшою перевіркою.
- Самостійне виконання завдання 3 з подальшою перевіркою.

3. Робота в групах.

Учні об'єднуються в групи (по 5–6 осіб). Кожна група повинна записати якнайбільше слів, що мають всередині слова інші слова.

Наприклад: сонце (сон), вокзал (зал), сорока (сорок), ріка (рік), касир (сир), рибалка (риба, балка) тощо.

Та група, що запише більше слів, – переможець.

4. Відгадування загадок-жартів.

- 1) З якої миски не можна наїстися? (*З порожньої*).
- 2) За що учень виходить з класу? (*За двері*).
- 3) Якщо машина їде, яке в неї колесо не крутиться? (*Запасне*).
- 4) У яку бочку не можна налити води? (*У повну*).
- 5) Від чого качка пливе? (*Від берега*).
- 6) Під яким деревом сидить заєць під час дощу? (*Під мокрим*).
- 7) Яких камінців немає в океані? (*Сухих*).
- 8) Що можна побачити із заплющеними очима? (*Сон*).

5. Творчі завдання.

- Завдання 1. Підібрати рими до слів «сонце», «калина», «промайнуло», «пройшло», «зошит», «інструмент» тощо.

Наприклад.

Сонце – віконце, полінце, денце, полотенце, вінце, колінце тощо.

Калина – малина, Галина, долина, глина, журавлина, прогалина, бджолина, вуглина тощо.

Промайнуло – блиснуло, війнуло, сяйнуло, відігнуло тощо.

Пройшло – прийшло, вийшло, відійшло, зайшло, надійшло, перейшло, ішло, винайшло, обійшло, увійшло, пішло, дійшло, знайшло тощо.

Зошит – візит, іспит, бандит, артрит, аудит, габарит тощо.

Інструмент – документ, аргумент, монумент, комплімент, абонемент, департамент, асортимент, акомпанемент, експеримент, імпічмент тощо.

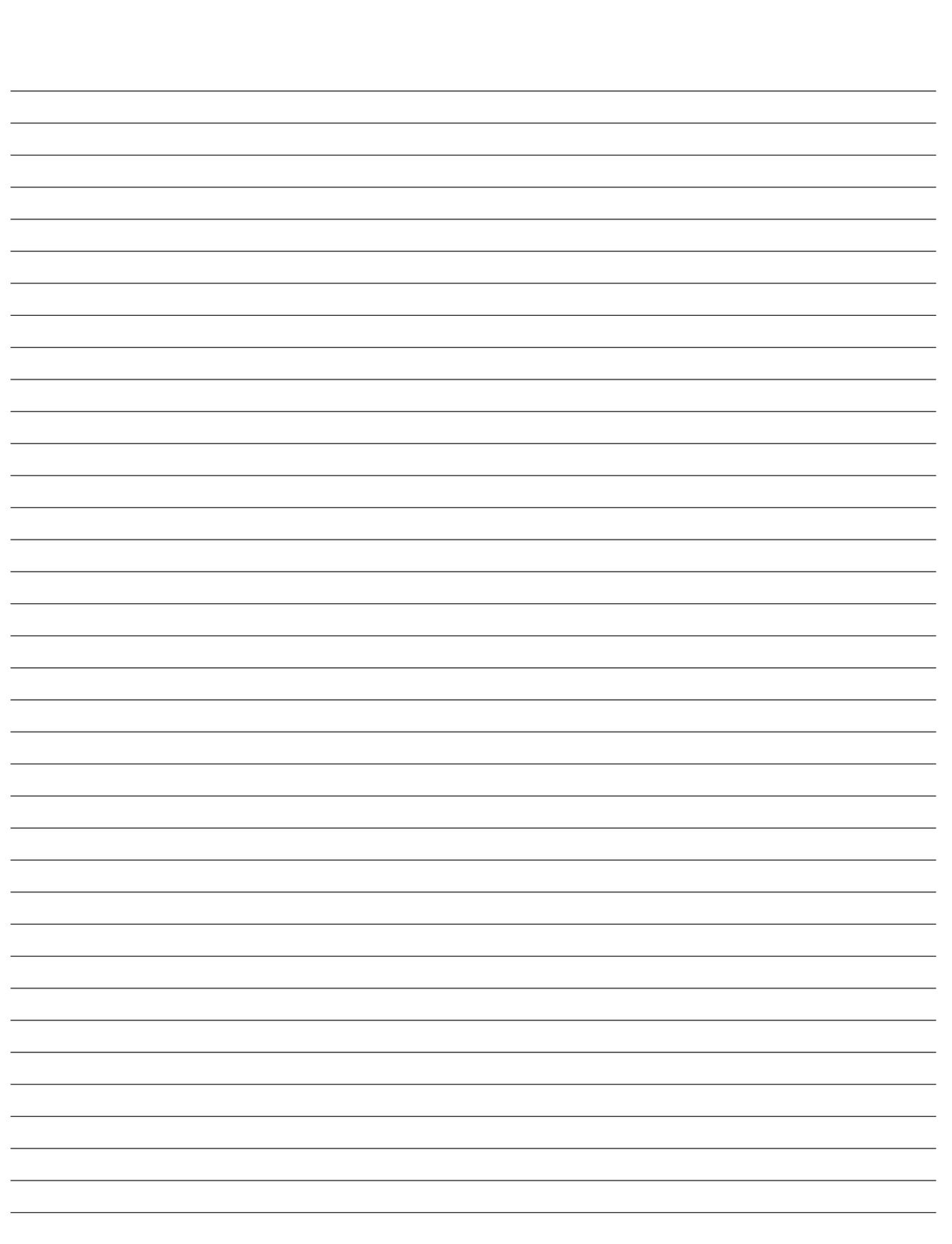
- Завдання 2. Придумати коротку розповідь, розпочинаючи її словами «Якби я був (була)... хмаринкою, сніжинкою, дороброю феєю, злим чарівником, комахою, птахом (за вибором учнів), то...».

VI. Підсумок уроку.

- Чи потрібно розвивати творчі здібності?
- Що для цього слід робити?
- Чого людина може досягти в житті, розвиваючи творчі здібності?

Завдання:

- 1) Виконайте завдання 3 на с. 157 підручника.
- 2) Виконайте завдання 4 на с. 61 зошита.
- 3) З допомогою дорослих виміряйте свій зріст і масу тіла. Запишіть ці дані на с. 8 зошита (завдання 5).
- 4) Намалюйте малюнок на тему: «Здоров'я – всьому голова!».
- 5) Підготуйте малюнки, фотографії, плакати, прислів'я, приказки, загадки, вірші, пісні про здоров'я тощо для виконання проекту «Здоров'я – всьому голова!».

ПІДСУМКОВИЙ УРОК Здоров'я – всьому голова!

Мета: перевірити знання учнів навчального матеріалу за рік з предмета «Основи здоров'я»; провести практичну роботу з виконання проекту «Здоров'я – всьому голова!»; повторити правила про безпечний відпочинок улітку; розвивати почуття відповідальності за своє життя і здоров'я; виховувати в дітей бажання дотримуватися правил збереження і зміцнення здоров'я.

Обладнання: матеріали для проведення проекту «Здоров'я – всьому голова!» – малюнки, фотографії, плакати, прислів'я, приказки, загадки, вірші, пісні про здоров'я (за вибором учителя).

Попередня робота.

- Підготувати виставку малюнків до проекту «Здоров'я – всьому голова!».
- Підготувати матеріали для проведення проекту «Здоров'я – всьому голова!» – виставу (готує 1 група); творчі конкурси, завдання, змагання за тематикою здорового способу життя (2 група); прислів'я, приказки, загадки, вірші, пісні про здоров'я (3 група); малюнки, фотографії, плакати про здоровий спосіб життя для виготовлення колажу (4 група).

Ключові поняття: здоров'я, здоровий спосіб життя, безпечна поведінка, безпечний відпочинок улітку.

Хід уроку

1. Перевірка домашнього завдання.

- Завдання 3 на с. 157 підручника.
– Які творчі здібності вам слід розвивати?
- Завдання 4 на с. 61 зошита.
– Хто з вас склав віршики? Прочитайте їх.
- Завдання 5 на с. 8 зошита.

Учні порівнюють дані своїх вимірів зросту і маси тіла за вересень і травень, роблять висновки.

2. Перевірка знань, умінь і навичок за рік.

Учитель проводить у вигляді бесіди або тестування або ін. (за його вибором).

3. ПРАКТИЧНА РОБОТА.

Виконання проекту «Здоров'я – всьому голова!».

Учитель звертає увагу учнів на виставку малюнків до проекту «Здоров'я – всьому голова!».

Далі кожна група презентує підготовлені проекти.

1) 1 група учнів показує підготовлену заздалегідь виставу на тему: «Здоров'я – всьому голова!».

2) 2 група проводить творчі конкурси, завдання, змагання за тематикою здорового способу життя.

3) 3 група розкажує прислів'я, приказки, загадки, вірші, співає пісні про здоров'я тощо.

4) 4 група показує колаж на тему: «Здоров'я – всьому голова!», виготовлений з різних малюнків, фотографій, плакатів про здоровий спосіб життя.

4. Проведення бесіди про безпечний відпочинок улітку.

Дата _____

Клас _____

